

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Politisk Haandbog : 1946

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1946

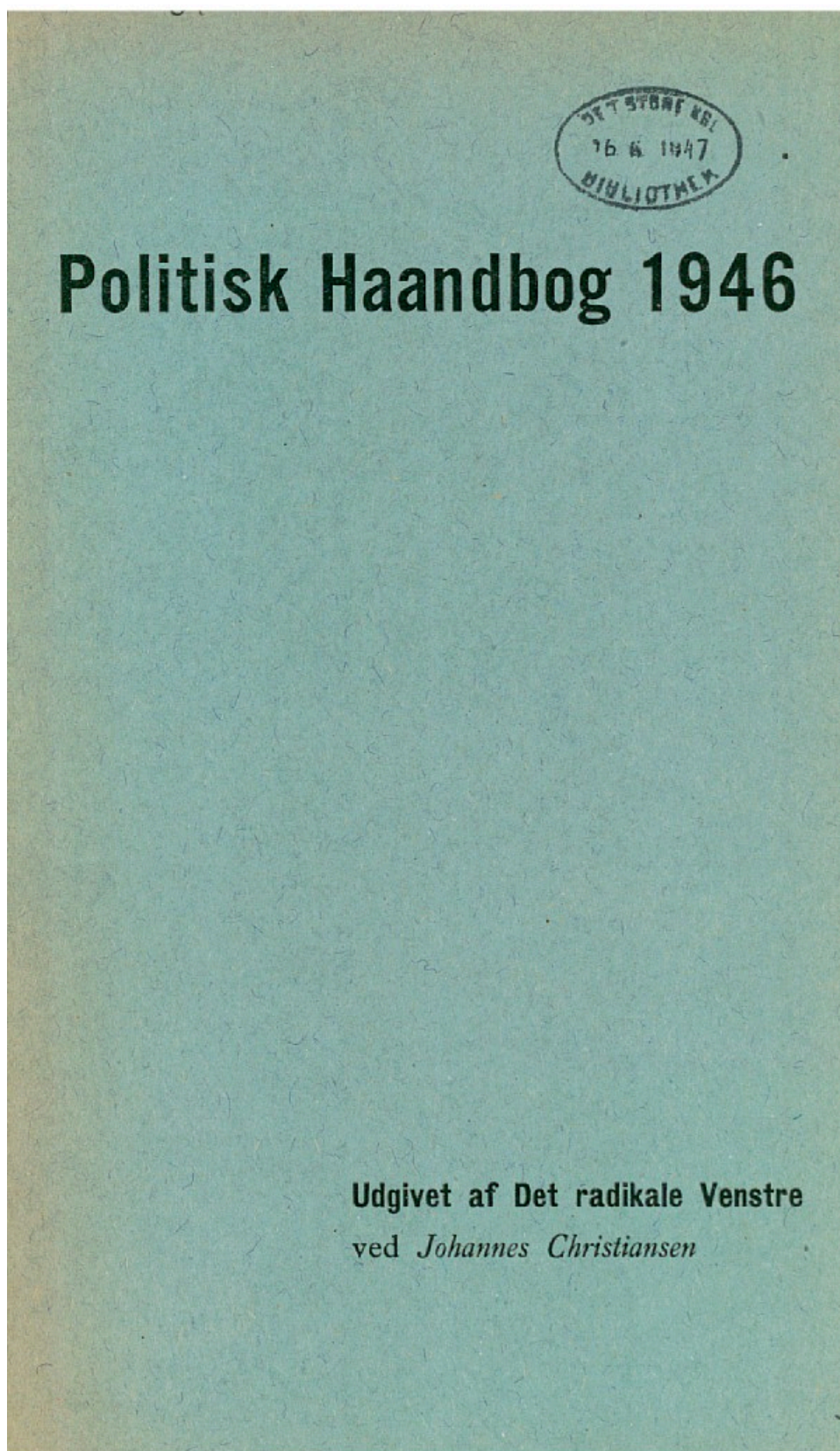
Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Fortroligt!

Valget, Regeringsdannelsen og vort Partis Stilling.

Folketingsvalget den 30. Oktober 1945 fik følgende Udfald:

	Stemmer	Mandater
Socialdemokratiet	671.755 (894.632)	48 (66)
Venstre	479.158 (376.850)	38 (28)
Konservative.. .. .	373.688 (421.523)	26 (31)
Kommunister (x)	255.236	18
Radikale Venstre	167.073 (175.179)	11 (13)
Dansk Samling	63.760 (43.367)	4 (3)
Retsforbundet	38.459 (31.323)	3 (3)

Socialdemokratiets store Mandattab medførte, at Partiet nægtede at danne den ny Regering; det vilde end ikke deltage i en eventuel Samlingsregering — en Tanke, som bl. a. Kongen ellers skal have interesseret sig for.

Naar Rigsdagens største Parti stillede sig saadån, maatte Opmærksomheden derefter særlig samle sig om det næststørste Parti, der jo desuden var det af de »gamle« Partier, som havde den største Fremgang. Venstres Formand, Knud Kristensen, vægrede sig ved at paatage sig Regeringsdannelsen, men afslog dog ikke at forhandle om en saadan Mulighed.

Under disse Forhandlinger fremsatte Knud Kristensen overfor det radikale Venstres Forhandlere Forslag om en Regering, bestaaende af Venstre og Radikale, idet sidstnævnte Parti da skulde have fem Pladser i Ministeriet og fuld Ligestillelse med Venstre ved Udarbejdelsen af Regeringens Arbejdsprogram. Det siger sig selv, at vore Forhandlere lod dette meget vidtgaaende Tilbud komme til almindelig Drøftelse i Rigsdagsgruppen, der imidlertid afviste Tilbudet. Naar Partiet havde tabt to Mandater, havde Valget ikke peget paa det radikale

(x Deltog ikke i Valget 1943, men havde i 1939 tre Mandater. Ved Valget i 1945 opstillede hverken Bondepartiet eller Nazisterne, der i 1939 valgte henholdsvis 2 og 3 Mandater.

Venstre som vordende Regeringsparti; hertil kom saa yderligere, at vor Rigsdagsgruppe nu fandt Tiden inde til at indtage en uafhængig, fri oppositionel Stilling med det Formaal dels at søge den kommende Tids Politik præget mest mulig i socialradikal Aand, dels at videreføre den mere konstruktive Del af Partiets eget Arbejdsprogram.

Efter at Jørgen Jørgensen havde sagt Nej til Knud Kristensens Tilbud, saa det en kort Tid ud til, at Regeringsforhandlingerne skulde gaa i Haardknude. Da opstod imidlertid et fra flere Sider understøttet Forlydende om, at hvis Venstre stadig vægrede sig, vilde Christmas Møller ikke være uvillig til at forsøge sig som eventuel Regeringschef. Denne Mulighed har næppe passet Knud Kristensen — i hvert Fald orienterede han sig nu paany hos Partierne, og Resultatet blev da ogsaa, at han derefter dannede Regeringen.

— — — — —

Fra det radikale Venstre var Socialdemokratiet som Rigsdagens største Parti s t r a k s efter Valget blevet opfordret til at danne den nye Regering, eventuelt tage Ledelsen i en Samlingsregering. Naar Socialdemokratiet sagde Nej til begge disse Muligheder, skyldtes det efter alt foreliggende at dømme Hensynet til Kommunisterne. Samme Hensyn gjorde sig gældende, da vort Parti efter Regeringsdannelsen tilbød Socialdemokratiet at fortsætte i Valggruppe sammen med dem som hidtil; Socialdemokraternes Ledelse beklagede at maatte sige Nej hertil, men — som det blev sagt — det var ugørligt under Hensyn til Kommunisterne.

Da det maatte være vor Rigsdagsgruppes Opgave at skaffe sig en Stilling, saa den kunde faa Indflydelse paa Sagernes Behandling, sagde den efter Afslaget fra Socialdemokratiet Ja til et Tilbud, som allerede da forelaa fra Venstre, om at gaa i Valggruppefællesskab med dette Parti. Et saadant Fællesskab betyder ikke — som nogen fejlagtig forestiller sig — at vi gør os sagligt afhængig af vedkommende andet Parti, men derimod, at vi sikrer os den størst mulige Indflydelse i de Rigsdagsudvalg, der har Lovforslagene til nærmere Behandling. Det har altid været vort Partis Styrke, at vi i de skiftende Situationer paa Tinge har haft en Stilling, saa Partiet ikke kunde undværes, og vil Rigsdagsgruppen — hvad den jo dog er valgt til — søge det radikale Venstres Politik gennemført i videst mulig Udstrækning, har den stedse maattet, som den maatte det ogsaa nu, placere sig saadan i Arbejdet, at Uundværligheden fastholdtes.

Vi kunde være gaaet ud i en ren Oppositionstaktik som f. Eks. Dansk Samling og Retsforbundet. Men hvem spørger efter

deres Mening, naar Afgørelserne skal træffes; end ikke efter Kommunisternes Stilling vilde der være spurgt, saafremt Socialdemokraterne ikke havde følt sig saa afhængig af dem. Efter den Stilling, vor Gruppe valgte at indtage, er den fortsat Partiet i Midten — den Stilling, som de Konservative havde drømt om og higet efter at have kunnet indtage.

Hvad dette sidste Parti angaar, er Situationen i Almindelighed den, at Regeringen kan faa det med til, hvad den vil. Vel har Christmas Møllers udprægede sociale Forstaaelse for Tiden sat sit Præg ogsaa paa Partigruppen; men det er tydeligt, at Partiet paany er i Færd med at lægge sig fast paa den mere traditionelle konservative Linje, baade i Skattespørgsmaal, erhvervsøkonomiske Spørgsmaal, i Tjenestemandsspørgsmaal, i de grænsepolitiske Anliggender og naturligvis i Militærspørgsmaal. Saadan vil Partiets Vælgere det, og det maa Rigsdagsgruppen selvfølgelig efterhaanden rette sig efter. Og da de konservative Vælgere — set fra deres Synspunkter — utvivlsomt ræsonnerer som saa, at de aldrig kan faa nogen for dem gunstigere Regering end den nuværende, bidrager ogsaa dette til, at Regeringen er saa stærk overfor de Konservative, som den vitterlig er.

De Konservatives Situation bidrager imidlertid til een Ting mere: nemlig at styrke det radikale Venstres Stilling overfor Regeringen. Denne har da ogsaa i næsten alle Sager af Betydning vist vort Parti et overmaade stort Hensyn; dette kan lige frem læses ud af de Love, der er gennemført, og som f. Eks. vedrører saa betydende Forhold som Boligbyggeri, Alders- og Invaliderente, Arbejdsløhedsforsikringen, Beskatningen, Arbejdsstridigheder, Jordudstykningsloven o. s. v. — Men naar dette er Tilfældet, er der kun ringe Hold i det, som nu og da er blevet anført, at det radikale Venstre »ikke har vist sit Ansigt.« Sandheden er jo den stik modsatte. Sandheden er, at Hovedparten af de mange og store Lovgivningsresultater siden Valget i Fjor i aldeles overvejende Grad bærer Præg af det radikale Venstres Synspunkter.

Med Socialdemokratiet har et direkte Samarbejde ikke været mulig. Vor Rigsdagsgruppe har ved enhver Lejlighed — iøvrigt ofte støttet af Christmas Møller — søgt at drage Socialdemokratiet med ind i Sagernes Behandling; men naar Kommunisterne kom med deres Overbud, vilde eller turde Socialdemokraterne heller ikke andet end byde over det, som vor Gruppe fandt forsvarligt. Alligvel viste det sig som Regel ved de afgørende Afstemninger i Folketinget, at Socialdemokratiet ikke turde modsætte sig Forslagenes Gennemførelse. Ved enten ligefrem at stemme for eller ved at undlade

at stemme har Socialdemokratiet paataget sig Medansvaret for mellem 80 og 90 pCt. af den Lovhøst, der blev Resultatet af Samlingen 1945—46.

Dels for at dække sig bedst muligt mod kommunistisk Bagholdsangreb, dels af gammel daarlig Vane, har Socialdemokratiet — navnlig i sin Underhaandsagitation — gjort sig betydelige Anstrengelser for at søge det radikale Venstre placeret som et antisocialt Parti. Agitationen mod os er i saa Henseende særlig sat ind paa Spørgsmaalene om Arbejdsløshedsforsikringen (Arbejdsfordelingsloven) og Aldersrenteloven. Det radikale Venstres sociale Politik i Fortid som Nutid er hævet over en saadan Mistænkeliggørelse. Da Forsøgene herpaa imidlertid er en Kendsgerning — fra kommunistisk Side ogsaa naturligtvis — anbefales det vore Kandidater, Redaktører, Organisationsformænd og øvrige Tillidsmænd at studere denne Bogs meget udførlige Afsnit om de to Lovgivningsanliggender grundigst muligt og paa Baggrund deraf møde Agitationen mod vort Parti med den fornødne Modagitation. Overfor alle forstandigt tænkende Borgere vil dette være let.

Det radikale Venstres særlige Mission i dansk Politik er at være Formidler, at være Brobyggere, at finde Vejen til Afspænding af den Interessekonflikt, der saa let opstaar mellem Befolkningsgrupperne i vor Tids Samfund. Et virksomt Middel er Oprettelsen af flere og flere selvstændige Bedrifter i Byerne og ude paa Bondejorden, hvorved bl. a. modvirkes den stigende Vækst i Lønarbejdernes Tal. Et andet Middel er Arbejdet paa at udvide og underbygge den sociale Udjævning gennem hensigtsmæssige Lovforanstaltninger.

Det radikale Venstre er et nyliberalt Parti. Det afviser ikke Statsindgreb, hvor saadant er nødvendigt eller hensigtsmæssigt; men det tror paa Styrken i det frie private Initiativ og støtter og opmuntrer derfor den frie selvstændige Livsudfoldelse indenfor alle Erhverv, enten det nu er i Byen eller paa Landet. Partiet føler sig overbevist om, at det derigennem kalder paa den Fremdrift i Landets Produktion, som er en Betingelse for øget Udvikling.

Men Partiet er ogsaa liberalt i den Forstand, at det tror, Aandsliv og Kultur kun kan trives, hvor Friheden raader fuldt og helt.

Valget den 30. Oktober blev ikke det store Nederlag for Det radikale Venstre, som mange den Gang spaaede. Partiet maatte dog — som det i 1920 betalte for den rigtige Grænsepolitik — ogsaa nu betale for den Udenrigs- og Militærpolitik, der var ført forud for 1940. Der kan i den Politik muligt være begaaet Fejl, at fejle er jo menneskeligt — men det var nu den

Politik, der i det væsentlige var Aarsagen til, at danske Byer ikke er Ruinhobe i Dag, at dansk Ungdom ikke i stort Tal er Krøblinge, og at Landets Børn ikke er syge og underernærede. I den af vort Partis Ordfører skarpt kritiserede »Frihedsfilm« haanes bl. a. den Kendsgerning, at vi i Danmark brugte Pengene til sociale og kulturelle Foranstaltninger, Børnehaver, Alderdomshjem o. lign. i Stedet for at bruge dem til Militær! Vi tilbageviser denne Haan, og vi vedstaar os fuldtud Medansvaret for denne Politik. Den Udvikling, som derved blev skabt, socialt og kulturelt, var Fundamentet for det Sammenhold og den Solidaritetsfølelse, som Danmark i Nødens Stund kunde bygge paa.

Partiet staar fremdeles med ca. 170,000 Stemmer bag sig. Det er sikre og trofaste Vælgerstyrker, som der fortsat kan bygges en Politik paa. Under Forvisning herom vil Det radikale Venstre i Dag og fremefter arbejde for Menneskelighed, Ret-sind, Frihed og Fred. I store Omvæltningstider kan Stemningsbølger gaa os imod; men da maa vi først og fremmest vise vor Troskab mod de Idealer, der er Pulsslaget i vore Grundanskuelser. Vilkaarene for den Maade, vort Parti maa gøre sin Indflydelse gældende paa skifter med de skiftende politiske Konstellationer. Dette ændrer imidlertid ikke, at Det radikale Venstre fremdeles besidder Nøglestillingen i vort Lands Politik. Denne Stilling forpligter; men den gør det ogsaa muligt for Partiet at præge Lovgivningen paa afgørende Maade.

Det er dette, der er sket i den forløbne Rigsdagssamling, saa enhver der kan og vil, i Dag ingen Vanskelighed kan have ved at se Det radikale Venstres Ansigt.

Valgretsaldere til de kommunale Valg.

En af Ministeriet Knud Kristensens første Handlinger var at forelægge Forslag om Afholdelse af kommunale Valg i Marts 1946, selv om de i 1943 valgte kommunale Raads-Funktionstid ikke var udløbet. Begrundelsen var, at Kommunerne ikke havde kunnet deltage i Valget i 1943. Forslaget indeholdt ogsaa Bestemmelser om, at Deltagelse i Modstandsbevægelsen og i allieret Krigstjeneste samt Ophold uden for Landets Grænser under Besættelsen ikke skulde udelukke fra kommunal Valgret, selv om det havde medført, at vedkommende ikke havde været sat i Skat til nogen Kommune.

Fra alle Sider var der i Folketinget Enighed baade om Valgenes Afholdelse i Marts og om de nævnte Særbestemmelser; derimod kritiseredes det fra alle Sider, at Regeringen ikke havde foreslaaet Valgretsaldere nedsat til 21 Aar. De Konservative forlod dog meget hurtigt 21 Aars Valgretsaldere, efter at Statsminister Knud Kristensen i en Tale ved Journalistforbundets Skydebanefest havde truet med Udskrivning af nye Valg til Folketinget. Først søgte de et Mellemstandpunkt med 23 Aars Valgret; derefter gik de med fuld Musik ind for Regeringsforslagets Bibeholdelse af 25 Aars Valgretten.

Socialdemokratiet stillede Forslag om 21 Aars Valgretsaldere og Bortfald af alle Bestemmelserne om, at man for at have kommunal Valgret skal svare Skat til den pagældende Kommune og have opholdt sig der en vis Tid før Valget. Til dette Forslag fik de Støtte fra Kommunisterne. Da Regeringen erklærede, at den ikke kunde gaa med til at ophæve Skatte- og Opholdsbestemmelserne, og da Socialdemokratiet fastholdt sit Forslag som en Helhed, var det ude af Betragtning.

Forhandlingerne kom da til at dreje sig om et af Jørgen Jørgensen paa de Radikales Vegne stillet Forslag om Indførelse af 21 Aars Valgretsaldere, forudsat at det efter Vedtagelsen i Rigsdagen ogsaa vedtoges ved en Folkeafstemning. Regeringen erklærede sig villig til at gaa med til dette Forslag, hvis Grundlovens Bestemmelser om Folkeafstemning ved Grundlovsændringer ogsaa kom til at gælde ved denne Afstemning, d. v. s. at mindst 45 pCt. af samtlige Vælgere skulde stemme for det. Denne indviklede og urimelige Afstemningsmetode kunde yort Parti ikke anerkende. Vi sagde, at hvis et Flertal af de i Folkeafstemningen deltagende Vælgere stemte for 21 Aars Valgretsaldere, maatte det være tilstrækkeligt. For imidlertid ikke at forspilde nogen Mulighed for at faa 21 Aars Valgretsaldere indført, enedes Radikale, Socialdemokrater, Kommuniste og Konservative om at foreslaa Regeringen, at Grundlovsreglen om de 45 pCt. nedsattes til 35 pCt. af samtlige Vælgere ved denne Folkeafstemning.

Stillet overfor dette Forslag erklærede Regeringen, at den kunde gaa ned til 40 pCt., hvis Socialdemokraterne vilde opgive deres Forslag om Bortfald af alle Skatte- og Opholdsbestemmelser. Dette nægtede Socialdemokratiet, støttet af Kommuniste. De Konservative gik saa helt over paa Regeringens Forslag med Bibeholdelse af 25 Aars Valgretsaldere. Som det eneste Parti, der fastholdt 21 Aars Valgretsaldere i en Skikkelse, der havde Mulighed for at blive gennemført, stod de Radikale, hvis Forslag lød:

Under Forudsætning af, at der ved en Folkeafstemning tilvejebringes Tilslutning dertil, bliver Valgretsaldere ved dette Valg at nedsætte til 21 Aar. Folkeafstemningen sker i Henhold til Bestemmelserne i Grundlovens Paragraf 94 jævnfør Lov Nr. 355 af 23. Juni 1920 om Folkeafstemning i Anledning af Grundlovsforandringer med senere Ændringer, idet dog de i Grundlovens Paragraf 94 angivne 45 pCt. ændres til 40 pCt.

Ved Afstemningen forkastedes imidlertid det radikale Forslag af Venstre, Konservative, Socialdemokrater og Kommuniste. For Forslaget stemte kun Radikale og Retsforbund. De socialdemokratiske Forslag forkastedes ogsaa, og derefter vedtoges Regeringsforslaget af Venstre, Konservative, Radikale, Kommuniste, Retsforbundet og Dansk Samling, medens Socialdemokraterne undlod at stemme.

Naar Modstanderne af 25 Aars Valgretsaldere i Regeringens Forslag stemte for Forslaget, skyldtes det, at Forslagets Vedtagelse var Forudsætningen for Afholdelse af kommunale Valg i Marts 1946.

Et af Kommunisterne stillet Forslag om, at der skulde tildeles Danmarks kommunistiske Parti Repræsentation i de kommunale Raad, hvor Partiet havde været repræsenteret før 22. Juni 1941, blev afvist fra alle Sider. En saadan Undtagelseslovgivning fandt man ikke Grund til at gennemføre, naar der nu skulde afholdes Nyvalg til samtlige kommunale Raad i Løbet af et Par Maaneder.

Den sønderjyske Skoleordning.

Efter Tysklands Sammenbrud i Begyndelsen af Maj 1945 blev en Revision af den sønderjyske Skolelovgivning aktuel. Den frisindede Mindretalsordning, vi fik paa dette Omraade i 1920 udviklede sig under et stigende Pres fra tysk Side paa en saadan Maade, at det danske Folk ikke kunde være tjent med det, og derfor var det nødvendigt, at der paany blev tilvejebragt rimelige Forhold mellem de to Nationaliteter i Sønderjylland paa Skolevæsenets Omraade, naar der var politisk Mulighed derfor.

Set ud fra et frisindet og demokratisk Synspunkt bør det være saadan, at alle danske Statsborgere, enten de hører til den ene eller den anden af de to Nationaliteter i Landsdelen, maa

være lige for Loven, og det gælder både i politisk, kulturel og økonomisk Henseende. Selv om det maa erkendes, at store Dele af det tyske Mindretal op igennem Aarene har forbrudt sig paa det groveste over for Herbergstaten, maa hver enkelt af disse Statsforbrydere i strafferetslig Henseende behandles som andre danske Statsborgere. Der øves Uret, hvis dette Forhold ogsaa giver sig Udslag paa det kulturelle og økonomiske Omraade.

Paa Skolevæsenets Omraade maa de to Nationaliteter altsaa være lige for Loven; men det maa stærkt fremhæves, at det gælder kun den skolepligtige Alder. Naar Barnet kommer ud over denne Alder, hører Samfundets Forpligtelse op, og Forældrene maa da henvises til den almindelige Lovgivning, hvis de ønsker, at Børnene skal have en videregaaende Uddannelse.

Det er overfor dette Forhold, Tyskerne satte ind i Tiden mellem de to Verdenskrige. Under et stadigt Pres lykkedes det dem at faa knyttet Eksamensret til adskillige af de tyske Skoler; de fik ansat en særlig tysk Skolekonsulent, ja, det lykkedes dem endogsaa at faa oprettet et Gymnasium i Aabenraa. Det var en Udvikling, som det danske Folk ikke kunde være tjent med, og som jo ogsaa laa helt udover, hvad 1920-Ordningen forudsatte. Derfor var det nødvendigt at revidere hele den sønderjyske Skolelovgivning, naar der var Lejlighed dertil.

Ud fra denne Betragtning var det, at den radikale Undervisningsminister, A. M. Hansen, i Sommeren 1945 besluttede at nedsætte en særlig Kommission, som fik den Opgave at forberede en saadan Revision.

Kommissionen bestod af 22 Medlemmer med Departementschef Barfod som Formand. Alle politiske Partier paa Rigsdagen var repræsenteret. Som særlig sagkyndige kan anføres de sønderjyske Amtmænd, Repræsentanter for de forskellige Lærerkredse og kommunale Kredse. Det radikale Venstre var repræsenteret ved fhv. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen og Landstingsmand P. N. Petersen (Røjle).

Det viste sig hurtigt under Forhandlingerne i Kommissionen, at de forskellige Medlemmer samlede sig mere og mere om to Hovedpunkter, og ved Afgivelsen af Betænkningen delte man sig i et Flertal paa 13 og et Mindretal paa 9 Medlemmer. Det, der delte de to Grupper, var navnlig Spørgsmaalet om, hvorvidt de hidtil bestaaende tysksprogede kommunale Skoler skulde ophæves eller ikke. Flertallet ønskede dem ophævet og henviste det tyske Mindretal til Privatskoleordningen med de sædvanlige Tilskud fra Statens Side, mens Mindretallet foreslog at bevare disse Kommuneskoler, saadan at de to Nationaliteter vedblivende kunde være lige for Loven ogsaa paa dette Omraade.

Det var navnlig Folketingsmændene Erik Appel og Frede Nielsen, der prægede Flertallets Holdning. Erik Appel motive-rede sin Opfattelse i Betænkningen saadan:

»Jeg ønsker Anerkendelsen af Hjemmetyskerne som Mindretal taget tilbage, idet jeg maa mene, at de ved deres Opførsel har forspildt deres Ret til at indtage en politisk Særstilling i Riget«.

Rent bortset fra den besynderlige Fortolkning af Begrebet »Særstilling« er denne Holdning ikke holdbar ud fra et retsligt Synspunkt. Appel giver her Udtryk for, at hele det tyske Mindretal skal straffes paa deres hidtidige Skoleret, hvad der maa føles som en blodig Uret af den Del af Mindretallet, der hele Tiden har været loyale over for Herbergstaten.

Det er en Straffemetode, der virker generelt, hvad der jo ellers er fjernt fra dansk Retsbevidsthed. En dansk Statsborger, der hører til den danske Nationalitet, har Ret til at sende sine Børn i den offentlige Skole for at faa dem indført i det Kulturliv, de er født til. Men Flertallet i den sønderjyske Skolekommission vilde ikke yde de danske Statsborgere af den tyske Nationalitet den samme Ret, og derfor krævede de de tysk sprogede offentlige Skoler afskaffet.

Som Erstatning henviser Flertallet det tyske Mindretal til Privatundervisning eller Hjemmeundervisning. Men dette er for Tiden ganske ugørligt, dels af rent praktiske Grunde, da Skolelokaler ikke kan tilvejebringes, og dels vil det ogsaa af økonomiske Grunde foreløbig være meget vanskeligt at gennemføre for Mindretallet. For selv om der ydes et Statstilskud paa indtil 80 % af Udgifterne til Privatskolen, maa de jo selv fremskaffe de 20 %, mens de gennem Skatterne maa bidrage til at opretholde den offentlige Skole i samme Omfang som andre danske Statsborgere.

Hvor grelt det hele virker, ser man blandt andet af Forholdene i Grænsesognet Ubjerg, hvor der er tysk Flertal i Befolkningen og derfor ogsaa i Kommunalbestyrelsen; denne maa altsaa igennem Skatterne opretholde en offentlig Skole for det danske Mindretal i Kommunen, mens det tyske Flertal selv er henvist til Privatorrdningen. Længere ud i det meningsløse er det vanskeligt at komme.

Det kan tilsyneladende være noget vanskeligt at forstaa, at Frede Nielsen som Socialdemokraternes Førstemand i Kommissionen kunde indtage en saa uforsonlig Holdning. Selv de vægtigste Argumenter prellede af mod den Fanatisme, hvormed han hævdede sine Synspunkter, der jo i Virkeligheden var i

diametral Modsætning til de socialdemokratiske Skoleteorier, vi hidtil har stiftet Bekendtskab med.

Den eneste naturlige Forklaring er vel den, at Socialdemokraterne i Sønderjylland er bleven et Bytte for de Stemninger, som det er lykkedes for »Dansk Samling« og visse beslægtede Overnationalister at piske op i Grænselandet, og som tilfældigt ogsaa har vendt sig mod de tysksprogede kommunale Skoler. Overfor saadanne Stemninger er alle Argumenter magtesløse.

Sandheden er i Virkeligheden denne, at de tyske Privatskoler var de værste Nazireder, der fandtes i hele Sønderjylland. Undervisningen var fra først til sidst lagt til Rette efter den nazistiske Tankegang. Historieundervisningen var forfalsket paa en saadan Maade, at den kunde tage Sigte paa at undergrave den danske Stats Interesser. Og derfor ejede Tyskerne i disse Privatskoler et langt farligere Vaaben i Nationalitetskampen end i de tyske Kommuneskoler, hvor Tilsynet var mere effektivt, end det kunde blive i de private. Resultaterne viser ogsaa dette med al ønskelig Tydelighed.

Tager vi f. Ex. en Oversigt over Antallet af undervisningspligtige Børn i de sønderjydske Landsdele i Aarene 1932—1944, ser vi, at i 1932 blev der undervist 2.470 Børn i de tyske Kommuneskoler, men i 1944 var dette Antal dalet til 1.856, det vil sige en Tilbagegang paa 614 i dette Tidsrum. I de private tyske Skoler blev der i 1932 undervist 1.254 Børn, men i 1944 var dette Antal steget til 1.531, altsaa en Fremgang paa 277. Det har bevirket, at den tyske Procent af det samlede Børnetal i Landsdelen er steget fra 14,3 i 1932 til 14,6 i 1944. (Til supplerende Forklaring tjener, at det samlede Børnetal i Landsdelen i samme Periode var dalet med ca. 3.000 eller en Ottendedel).

Disse Tal viser klart, hvor farlige disse tyske Privatskoler i Virkeligheden er. De viser, at i de Omraader, hvor der var tysksprogede kommunale Skoler, kunde Danskheden med den største Lethed hævde sig, mens det var ulige vanskeligere i de Omraader, hvor de tyske Privatskoler havde Lejlighed til at udfolde sig. Det er derfor en Gaade, at Flertallet i Kommissionen har ment, de havde Raad til at se bort fra disse Kendsgerninger.

Mindretallet i den sønderjyske Skolekommission, der bestod af Barfod, Brøndsted, Hvidberg, Jørgen Jørgensen, Olesen, P. N. Petersen (Røjle), Grev Schack, Svensson og Refslund Thomsen, vilde ingenlunde fratage det tyske Mindretal Retten til at oprette Privatskoler, men fandt, at naar denne Skoleform vitterlig var farligere i den nationale Kamp end de tyske Kommuneskoler, var der saa meget mindre Grund til at svække den

Frihedslinie, som Kommuneskolerne i Virkeligheden var Udtryk for.

Men den vægtigste Grund til den Holdning, som Kommissionens Mindretal indtog, var alligevel Hensynet til det danske Mindretal i Sydslesvig, der ikke med Styrke kunde rejse Krav om større kulturel Frihed, end der blev det tyske Mindretal Nord for Grænsen til Del. Skal vi kunne nære Haabet om et godt Naboforhold til Tyskland i Fremtiden, kan det ikke nytte, at vi her i Danmark vil behandle det tyske Mindretal daarligere, end vi ønsker, det danske Mindretal Syd for Grænsen skal behandles.

Atter og atter har det radikale Venstres Repræsentanter i Kommissionen og under Forhandlingerne i Rigsdagen peget paa dette Forhold. I Folketinget udtalte Jørgen Jørgensen bl. a.:

»... Og da er det, jeg mener, ihukommende Udgangspunktet, at vi i vor nationale Kamp aldrig skal kræve mere, end vi selv er villige til at yde. Hvis vi paa det nuværende Tidspunkt lukker de offentlige tyske Skoler i Danmark, vil vi staa svagere i vort Krav om at faa danske offentlige Skoler Syd for Grænsen, end hvis vi bevarer Linien fra 1920. — Og saa er det, jeg spørger: Hvorfor haster det saa voldsomt? Der er ingen Mennesker, der skal fortælle mig, at man nu med nogen Vægt kan træffe Afgørelser, om hvilke man bestemt véd, hvordan de vil virke i den uklare Tilstand, der eksisterer.«

I Landstinget udtalte Petersen (Røjle) sig paa lignende Maade og pegede paa den stigende tyske Aktivitet Syd for Grænsen, der blandt andet gav sig Udslag i den slesvig-holstenske Landdags Interesse for den tyske Skoleordning i Nordslesvig. Han udtalte bl. a.:

»Paa Baggrund af denne Kendsgerning er det, den danske Regering, den højtærede Undervisningsminister, har Frimodighed nok til at forelægge et Lovforslag, der tager Sigte paa at nedlægge de tysksprogede offentlige Skoler i Sønderjylland, mens den tyske Aktivitet i Sydslesvig er stigende, og Provinslanddagen i Slesvig-Holsten diskuterer det tyske Mindretals Skoler Nord for Grænsen. Det er det, jeg kalder at lege med Ilden. Jeg vil saa indtrængende, som det er mig muligt advare mod denne skæbnesvangre Lovgivning.«

I Sydslesvig er Forholdet det, at der er baade offentlige og private dansksprogede Skoler, og det har der været længe.

Weimarforfatningen hjemlede Ret til Oprettelse af offentlige Skoler med fremmedsproget Undervisning, og det gjorde det muligt at oprette en dansksproget Kommuneskole i Flensborg, hvor Undervisningen begyndte i Efteraaret 1920 med 239 Børn. En tysk Forordning af 19. Februar 1926 fastsatte, at Forældre til mindst 24 skolepligtige Børn af det danske Mindretal kunde forlange oprettet en offentlig Skole med dansk Undervisningssprog.

Weimarforfatningen gjorde det ogsaa muligt at oprette private Skoler, oprindelig dog saadan, at ogsaa disse Skoler med fremmedsproget Undervisning skulde tage Sigte paa almindelig Forberedelseseksamen. Derfor kunde Duborgskolen i Flensborg, der ogsaa blev oprettet i Efteraaret 1920, først modtage Børn i 10 Aarsalderen, naar de havde gaaet i Grundskoleklasser i 4 Aar. Endelig skal tilføjes, at den tyske Stat ydede et Tilskud til de danske Privatskoler, der svarede til 60 % af Lærerlønnen.

Saadan var Vilkaarene for dansk Skoleundervisning i Sydslesvig lige til Tysklands Sammenbrud i Maj 1945, altsaa endog under Hitlerstyret, og selv om tysk Administration af disse Regler har ladet meget tilbage at ønske, kommer man ikke uden om disse Kendsgerninger, naar der skal drages en Sammenligning mellem dansk og tysk Mindretalslovgivning.

Ogsaa af denne Grund har det radikale Venstres Repræsentanter i den sønderjyske Skolekommission og under Forhandlingerne i Rigsdagen fastholdt Kravet om at bevare de tysksprogede Kommuneskoler i Sønderjylland, som Undervisningsministeren og Flertallet imidlertid nu har ophævet. Ministeren førte sin Vilje igennem i begge Rigsdagens Ting, idet hele Socialdemokratiet, alle Kommunisterne, det overvældende Flertal af Venstre og enkelte af det konservative Folkeparti stemte for Forslaget, mens hele det radikale Venstre, den største Del af det konservative Folkeparti og enkelte Venstremænd stemte imod.

Fra det radikale Venstres Side har der i Tide været advaret mod denne skæbnesvangre Mindretalspolitik, og vi kan allerede skimte Frugterne gennem den slesvig-holstenske Landdags Beslutning om at ændre Mindretalspolitiken i Sydslesvig saadan, at den kommer til at staa i Forhold til den, der gælder i Sønderjylland.

Der maa haabes paa en gunstig Lejlighed til at ændre denne, inden det bliver for sent.

Erhvervsbeskatningen.

Inden for de saakaldte rene Landkommuner omfattes Erhvervsbeskatningen ikke med synderlig Interesse, da det kun er forholdsvis faa Tilfælde, der kan blive Tale om; de paagældende Kommuner Økonomi paavirkes ikke i nævneværdig Grad af denne Beskatningsform.

Anderledes er Forholdet derimod, hvor der er Tale om Købstadskommuner og de Landkommuner, der ligger i Omegnen af Købstæderne og som oftest danner Forstæder til disse. Her vil det ofte være saadan, at Beboerne oppebærer Indtægterne eller en væsentlig Del af dem i een Kommune, men har fast Bopæl i en anden, og dette medfører, at Erhvervskommunen føler, den har et moralsk Krav paa Beskatning af de Personer, der tjener Pengene i Erhvervskommunen, men betaler Skatterne i Opholdskommunen, navnlig naar der er Tale om Indtægter, der rækker ud over det nødvendige for en almindelig Levefod. Opholdskommunen vil derimod hævde, at den har Krav paa Skatterne, da den har Forsørgerpligten over for Vedkommende i enhver Henseende og i samme Omfang som med Hensyn til Kommunens øvrige Beboere.

Erhvervsskatteloven af 18. Februar 1937 fældede da den salomoniske Dom, at almindelige Arbejdsindtægter, der svarede til en almindelig Levefod for Arbejderklassen, skulde være fritaget for Erhvervsbeskatning, mens Indtægter, der laa der udover, skulde erhvervsbeskattes efter visse nærmere bestemte Regler.

Med dette for Øje fastsattes, at skattepligtige Indtægter paa 3.000 Kr. og derunder skulde være fritaget for Erhvervsbeskatning, ligesom der ikke i nogen Erhvervskommuner kunde beskattes Erhvervsindtægter under 1.000 Kr. Dette var af praktiske Grunde, da der ellers i mangfoldige Tilfælde kunde blive Tale om saa smaa Beløb, at det næsten ikke kunde betale sig at opkræve dem.

Under Lovens Behandling i Rigsdagen var der meget delte Meninger om, hvorvidt en skattepligtig Indtægt paa 3.000 Kr. svarede til en almindelig Levefod; mange mente, at 4.000 Kr. havde været mere passende. Her over for skal kun nævnes, at den Prisudvikling, som Krigen førte med sig, kulkastede alle Forudsætninger for de Indtægtsgrænser, der blev fastlagt i 1937, idet meget store Dele af Arbejderklassen og økonomisk lige stillede blev draget ind under Erhvervsbeskatningen, og det har aldrig været Lovens Mening.

Dette kan illustreres ved, at i Finansaaret 1938—39 androg Erhvervsbeskatningen ialt 5.907.488 Kr., mens den i Aaret 1944

—45 udgjorde 11.813.102 Kr. Det vil med andre Ord sige en Fordobling af Erhvervsbeskatningen i Løbet af disse 6 Aar, og det skyldes alene Prisudviklingen og den Omstændighed, at helt nye Folkelag er draget ind under denne Beskatning.

Inden for det radikale Venstre indsaa man Nødvendigheden af, at dette skæve Forhold blev rettet, og Partiet indbragte da ved P. N. Petersen (Røjle), Gudik Gudiksen og Oluf Johansen et Forslag i Landstinget, hvorefter den skattepligtige Indtægtsgrænse i Opholdskommunen forhøjes fra 3.000 Kr. til 6.000 Kr., mens den skattefri Indtægt i Erhvervskommunen forhøjes fra 1.000 Kr. til 2.000 Kr. Her maa indskydes den Bemærkning, at Hovedstadskommunerne, København, Frederiksberg og Gentofte, indtager en Undtagelsesstilling i erhvervsskattemæssig Henseende, idet Loven af 1937 fastsatte den erhvervsskattefri Indtægtsgrænse til 4.000 Kr. for disse Kommuner Vedkommende. Og denne Grænse foreslog det radikale Venstre nu forhøjet til 7.000 Kr.

Forslaget fik en forholdsvis velvillig Modtagelse i Landstinget ved 1. Behandling, men under Udvalgsbehandlingen kom Interesses modsætningerne meget stærkt til Orde, og de, der repræsenterede mere ensidige Købstadsinteresser, vilde under ingen Omstændigheder være med til at foretage denne kraftige Forhøjelse af Indtægtsgrænserne.

Alligevel lykkedes det tilsidst at opnaa Enighed i Udvalget, men paa det Grundlag, at Indtægtsgrænsen i Hovedstadskommunerne fastsattes til 6.500 Kr. og i den øvrige Del af Landet til 5.000 Kr. Endvidere tiltraadte Udvalget et Par Ændringsforslag af teknisk Karakter, der var stillet af Indenrigsministeren, og som bl. a. medførte, at alle Erhvervsskatteydere fremtidig vil faa Nedsættelse i Opholdskommuneskatten efter visse bestemte Regler, hvad de efter Loven af 1937 var afskaaret fra, naar den skattepligtige Indkomst i Opholdskommunen var under 5.000 Kr. Men efter at den erhvervsskattefri Indtægtsgrænse er forhøjet til dette Beløb, falder dette urimelige Forhold bort af sig selv.

Med disse Ændringer blev Lovforslaget gennemført i begge Rigsdagens Ting.

Det radikale Venstre har med Gennemførelsen af denne Lov ikke søgt at gribe ind i de Overvejelser, der foregaar i Skattekommissionen ogsaa vedrørende disse Forhold; men Prisudviklingen under og efter Krigen havde — som allerede paapeget — aabenbaret saadanne Skævheder i denne Beskatningsform, at det ikke vilde være forsvarligt at afvente det Resultat, Skattekommissionen eventuelt vilde komme til, og derfor tog det radikale Venstre altsaa Initiativet til at rette de værste Skæv-

heder i denne Beskatningsform. Var det radikale Venstres Forslag blevet gennemført i sin oprindelige Skikkelse, vilde det samlede Erhvervsskattebeløb være dalet med 15 a 16 pCt., og det er jo tilsyneladende ikke videre imponerende; men det skyldes den Omstændighed, at det er de store Erhvervsindtægter, der betyder noget. Derimod vilde Antallet af Erhvervsskatteydere været dalet med 65 a 70 pCt., og det maa da være aabenbart for enhver, hvad vort Forslag vilde betyde, dels for en Forenkling af hele Administrationen og dels, men ikke mindst, derved, at hele Arbejderklassen og dermed økonomisk lige-stillede blev helt fritaget for Erhvervsbeskatningen, hvad der var Lovens oprindelige Tanke.

Disse Virkninger blev svækket noget under Udvalgsbehandlingen i Landstinget. Alligevel kan man dog regne med, at ca. Halvdelen af de hidtidige Erhvervsskatteydere vil blive fritaget for denne Beskatning i den kommende Tid, lige som alle efter nærmere bestemte Regler vil kunne faa Nedsættelse i den personlige Skat til Opholdskommunen. Det er da — trods alt — et godt Resultat, der er naaet.

Omsætningsafgiften af Motorkøretøjer. Benzinprisen.

Juli 1943 indførtes der en 15 pCt.s Omsætningsafgift paa brugte Biler. Hidtil havde man kun haft Omsætningsafgift af nye Biler.

Denne Beskatning af brugte Biler var et Led i den Række af Foranstaltninger, der da blev truffet med Sanering af de økonomiske Forhold for Øje. Man vilde gennem Omsætningsafgiften paa brugte Motorkøretøjer hindre Spekulationsopkøb af opklodsede Biler.

Imidlertid var det ikke Tanken, at denne Omsætningsafgift skulde være varig, og i Januar 1946 fremsatte Finansminister Thorkil Kristensens Forslag om at afvikle den i Løbet af et Par Aar, saaledes at den skulde ophøre til 1. April 1947. Under Behandlingen af Forslaget i Folketinget blev der fra radikal Side med Støtte af de Konservative udtalt Ønske om, at Omsætningsafgiften paa brugte Biler maatte bortfalde straks. Dette kunde Finansministeren imidlertid ikke gaa med til, men der opnaaedes i Udvalget Enighed om, at Afgiften skulde bortfalde 1. Oktober 1946, altsaa et halvt Aar tidligere end foreslaaet af Finansministeren.

Samtidig indførtes den praktiske Ændring ved Opkrævnin-

gen af Omsætningsafgiften paa nye Motorkøretøjer, at den skal erlægges ved Køretøjets Indregistrering, ikke som hidtil ved dets Køb.

I December 1945 gennemførtes en Forhøjelse (indtil 31. Marts 1947) af den Del af Benzinskatten, der tilfalder Kommunerne (»Vejmillionerne«). Forhøjelsen androg 10 Øre pr. Liter, fra 17 til 27 Øre. Den begrundedes med, at Istandsættelse af Vejene efter Krigsaarene vil kræve meget store Beløb, og med, at Staten under Krigen har ydet Kommunerne ca. 100 Mill. i Forskud af »Vejmillionerne«, da Benzinskatten i de Aar næsten intet indbragte.

Ud over denne Skat er Benzinen beskattet med 5 Øre pr. Liter til Staten og 2 Øre pr. Liter til Broanlæg (Lillebælts-, Storstrøms- og andre Broer). Den samlede Beskatning af Benzinen andrager saaledes 34 Øre pr. Liter.

Af Udsalgsprisen paa 60 Øre (Septbr. 1946) udgør Skatten saaledes over Halvdelen.

Ved Behandlingen af Forslaget om Benzinskattens Forhøjelse udtalte den radikale Ordfører R a s m u s s e n - G y l l i n g:

»Det er beklageligt, men det er vel nødvendigt at forhøje Benzinafgiften. Forhøjelsen er ret stor, fra 17 til 27 Øre. I hvert Fald er den stor i Forhold til Benzinens oprindelige Pris. Benzinen kommer, efterhaanden som Beskatningen bliver højere og højere, til at rangere med saa fornemme Ting som Spiritus og Tobak, og det var jo egentlig ikke Meningen. Det er jo en Vare, som er meget nyttig for Erhvervslivet, og derfor maa man haabe, at vi igen kan vende tilbage til mere normale Beskatningsforhold paa Benzinens Omraade.

Forslaget begrundes i høj Grad med den Tilstand, som Vejene befinder sig i, navnlig i Landkommunerne, og det forstaar man godt, naar man tænker paa den Slitage, der har været paa dem i den senere Tid, og paa, at man ikke har kunnet genopbygge dem indtil nu. Kommunerne trænger i høj Grad til Støtte, saa at denne Genopbygning kan finde Sted. Man kunde selvfølgelig sige, at det er ikke Bilerne, der har slidt saa stærkt paa Vejene i denne Periode, i hvert Fald ikke vore egne, men Forholdet er nu engang saadant, at de trænger meget haardt til at blive genopbygget, og Kommunerne er i stor Trang, kan man vist godt sige, til at faa genopbygget det, der er ødelagt. Det er vel ogsaa nødvendigt, at det store Beløb, som Staten staar i Forskud over for Kommunerne, ca. 100 Mill. Kr., paa en eller anden Maade bliver aflivet.

Under Hensyn til alle disse ejendommelige og mærkelige Forhold, hvorunder vi lovgiver paa dette Omraade, vil mit Parti ikke afvise vor Medvirken til Gennemførelse af Forslaget«.

Beskatning af Frugtplantager.

Ved den 9. almindelige Vurdering sidste Efteraar bestemte Skattemyndighederne, at Frugtplantager i bæredygtig Alder skulde ansættes til en Værdi af 6—9000 Kr. pr. ha, hvilket medfører en meget betydelig Stigning i Ejendomsskatterne for Frugtplantagernes Vedkommende. En saadan Beskatning maa Det radikale Venstre ud fra sin principielle Stilling til Skatte-spørgsmaalet vende sig imod, idet den er hæmmende for Initiativ og Dygtighed. Den rationelle Frugtavl er formentlig den mest intensive Udnyttelse af den danske Jord, og det er urimeligt, at den skal straffes gennem Ejendomsbeskatningen. Frugttræer repræsenterer ligesom en Gaards Besætning Ejerens Driftsmateriel, og naar Besætningen paa en Gaard ikke medregnes ved Ejendomsbeskatningen, bør Frugttræer heller ikke medregnes. (Naturligvis bør dog Frugttræerne medtages i Formueopgørelsen ligesom en Gaards Besætning).

Fra Frugtavlernes Side protesteredes der mod Beskatningen, og i Finansudvalget og siden i Folketinget ved 2. Behandling af Tillægsbevillingsloven drog Bertel Dahlgaard Spørgsmaalet frem. Dahlgaard udtalte, henvendt til Finansministeren:

»Der har i Finansudvalget været et Samraad med Finansministeren om et Skattespørgsmaal, som i de senere Aar har faaet en ganske særlig Betydning. Det drejer sig om Reglerne for Beskatning af Frugtplantager. Som bekendt regnes inden for Ejendomsbeskatningen Frugttræbestanden med under Ejendomsskylden, saaledes at der af de Formueværdier, der fremkommer gennem den opvoksende Træbestand, betales ikke blot Formueskat, men ogsaa Ejendomsskat. Hele dette Spørgsmaal havde indtil for en halv Snes Aar siden ingen væsentlig praktisk Betydning, idet det først er den nyere Tids rationelle Frugtavl med dens store Plantageanlæg, der har gjort Spørgsmaalet til en Sag af stor økonomisk Rækkevidde.

Mange vil med Styrke gøre gældende, at Frugttræerne ligesom nye Bygninger er en arbejdsskabt Værditilvækst, som der ingen Begrundelse er for at hemme gennem Skattepaalæg. Man vil med Rette henvise til, at Frugtavlens er en af de mest arbejdsskabende Dyrkningsformer, og derfor netop ikke bør belastes med mere end den Beskatning af Grundværdien, som jo er en Selvfølge for denne som for anden Jordejendom. Jeg har fremdraget dette her, fordi jeg mener det er nødvendigt, at der snarest sker en Klaring af Problemet, og nødvendigt, at der fremkommer en ny Indstilling over for hele dette Spørgsmaal, og jeg vilde gerne spørge den højtærede Finansminister om

han har Opmærksomheden henvendt paa dette vigtige Spørgsmaal, og om han ikke vil være villig til at foranledige, at Overvejelse snarest iværksættes i saa Henseende.»

Finansminister Torkil Kristensen gav et imødekommende Svar, men fandt, at Spørgsmaalet, da det var af principiel Karakter, burde henvises til Skattekommissionen. Hvortil Dahlgaard replicerede, at saa haabede han heller ikke, at Overvejelserne i Skattekommissionen maatte vare alt for længe endnu!

Revision af Loven om Grundstigningsskyld.

I Loven af 20. Maj 1933 om Grundstigningsskyld fastsattes det, at Loven skulde optages til Revision i Rigsdagssamlingen 1938—39. Imidlertid blev Revisionen udsat den Gang, og senere udsattes den under Krigen. Den 30. April 1946 fremsatte Finansminister Torkil Kristensen Forslag om at udskyde Revisionen endnu et Aar til 1947. Som Begrundelse for Udskydelsen henviste Finansministeren til, at Loven om Grundstigningsskyld var til Behandling i Skattekommissionen.

Ved Forslagets første Behandling den 8. Maj 1946 fremsatte Bertel Dahlgaard paa Det radikale Venstres Vegne en Beklæggelse af, at man atter i Aar foreslog at udsætte Lovens Revision. Dahlgaard henviste til, at det i stor Udstrækning lykkes Sælgerne at vælte Grundstigningsskylden over paa Køberne, hvorved Loven er kommet til at virke helt stik imod sin Hensigt og mod de økonomiske Formaal, den har haft. Dahlgaard fandt det uforsvarligt af Finansministeren at lade Aar gaa efter Aar med Bibeholdelse af disse Fejl og anmodede om Nedsættelse af et Udvalg, hvor der kunde blive Lejlighed til at drøfte en foreløbig teknisk Ændring af Loven, hvorved det gjordes umuligt for Sælgerne at vælte Grundstigningsskylden over paa Køberne.

I Udvalget opnaaede Bertel Dahlgaard et bindende Tilsagn om, at et Revisionsforslag vil blive fremsat inden den 1. Februar 1947, og at der fra Finansministeriet vil blive fremsat en officiel Udtalelse, der henleder Købernes Opmærksomhed paa, at der maa regnes med voksende Grundstigningsskyld paa Grunde, hvis Værdi stiger som Følge af offentlige Anlæg, og at Køberne derfor maa tage dette i Betragtning, naar de aftaler Priser med Sælgerne.

Ved Lovforslagets 2. Behandling udtalte Bertel Dahlgaard:

Jeg vil gerne understrege enkelte af de Udtalelser, der er fremsat i Betænkningen. For det første det Tilsagn, der er givet af den højtærede Minister om Fremsættelsen af et Revisionsforslag inden den 1. Februar 1947. Jeg vil gerne understrege det, der netop staar i Betænkningen, at Udvalget er enigt »om, at Loven om Grundstigningsskyld snarest bør undergaa en virkelig Revision«, og i Tilslutning dertil sige, at det er mit Haab, at en saadan virkelig Revision altsaa ikke blot indskrænker sig til at fjerne de tekniske Mangler, der er i den nugældende Lovgivning, men at den maa blive Udtryk for en virkelig rationel Beskatning af de store samfundsskabte Værdier, som ikke mindst under de nuværende Forhold skabes, og som for Tiden gaar i private Lommer.

Dernæst vil jeg gerne i Anledning af Ministerens Tilsagn om, at der vil blive fremsat en officiel Udtalelse, der henleder Købernes Opmærksomhed paa den eventuelle Værdistigningsafgift, der kommer til at paahvile de købte Grunde, sige, at jeg haaber, den højtærede Minister netop vil finde en saadan Form for en Tilkendegivelse over for Offentligheden, at den virker som en virkelig Advarsel over for alle, der staar over for at ville købe Grunde, saa Køberne ved deres Dispositioner kan tage i Betragtning, at der vil blive paalagt de Grunde, de køber, en Afgift af eventuelle Værdistigninger ved Omvurderingen, og at de bør indregne denne Mulighed, naar de overvejer, hvad de vil betale for en Grund.

Funktionærlovens Revision.

Da der for første Gang i Danmark i 1938 gennemførtes en Lov om Retsforholdet mellem Arbejdsgivere og Funktionærer (den saakaldte Funktionærlov), bestemtes det, at Loven skulde optages til Revision i Rigsdagssamlingen 1941—42. Paa Grund af Krigen og Besættelsen kom denne Revision ikke i Stand. Ved Lov af 1. Oktober 1945 blev Revisionen udskudt til Rigsdagssamlingen 1945—46, og Februar 1946 blev den yderligere udskudt et Aar, idet Socialministeren samtidig gav Tilsagn om at nedsætte en Kommission, der skulde fremkomme med Forslag til Ændringer i Loven. Dog ophævede man den i 1940 indførte Bestemmelser, der gav krigsramte Virksomheder Ret til at afvige fra de i Loven fastsatte Opsigelsesvarsler for Funktionærerne. De i 1938 gennemførte Opsigelsesfrister for Funktionærer er saaledes atter fuldt ud gyldige.

Under Sagens Behandling i Landstinget 6. Februar 1946 udtalte LRS Hermod Lannung følgende om Det radikale Venstres Ønsker til den kommende Revision af Funktionærloven:

Vi lægger fra vort Partis Side megen Vægt paa, at der sker en Videreførelse og Udbygning af Funktionærlovens Beskyttelsesregler.

Efter vor Opfattelse bør Revisionen føre til, at der skabes Rammer for en almindelig Pensionsforsikring ved Bidrag fra saavel Principal som Medarbejder, og saaledes at Retten til Pensionen, Retten til Policen, flytter med den ansatte. Vi vil for vort Vedkommende samtidig gaa ind for — og det haaber jeg, man vil naa —, at der enten som et Led i Loven eller i Tilslutning til denne i hvert Fald efter en vis Aarrække, indføres Bestemmelser, som sikrer, at Arbejdsstederne for Funktionærerne bliver passende lyse, luftige og forsvarligt indrettede Lokaler. I Øjeblikket findes der Kontorlokaler samt Lagre o. lign., som er ringere, end forsvarligt er.

Hvad Lovens enkelte Bestemmelser angaar, ønsker vi navnlig en Lempelse af Regelen i § 5, Stk. 2, hvorved stigende Anciennitet stiller Funktionærerne gunstigere i Sygdomstilfælde end efter Lovens nugældende Regler, der tillader Afskedigelse uden særlig Opsigelsesvarsel efter 120 Dages Sygdom. Vi ønsker en Udbygning af § 6, saa at Funktionærernes Stilling betrygges, hvor det drejer sig om Indkaldelse til Militærtjeneste, bl. a. saaledes at Funktionærer skal genantages med uændret Anciennitet, med mindre Arbejdsgiveren kan paavise, at særlige Forhold gør sig gældende. Vi ønsker fastslaaet, at Indgaaelse af Ægteskab og Barnefødsel ikke er Afskedigelsesgrund, og i øvrigt ønsker vi Indførelse af Pligt til skriftlig Opsigelse. Vi ønsker Udbygning af Bestemmelsen i § 8 om Forhandlingsretten, Indførelse af en Bestemmelse i Loven om Oprettelse af en Voldgiftsinstitution, bestaaende af et statsligt Formandsskab og Partsrepræsentanter, som kan dømme i Stridsspørgsmaal mellem Arbejdsgiver- og Funktionærorganisationer, Udvidelse af Ferieretten efter en vis Ansættelsestid og som Hovedregel Ret til Weekend, idet begge Dele baade er af stor social og kulturel Værdi, samt Lettelse af Adgangen til videre Uddannelse og Dygtiggørelse og som allerede nævnt visse Straffebestemmelser for Overtrædelse af Loven.

Yderligere ønsker vi, hvad jeg skal nævne til sidst, at der i Virksomheder af en vis Størrelse, hvis Forhold i det væsentlige kan sidestilles med Statsvirksomheder, det vil sige først og fremmest koncessionerede Virksomheder, Kreditforeninger, Ban-

ker, Sparekasser, store Forsikringsselskaber o. lign., sikres de ansatte en Retsstilling og Vilkaar i Hovedsagen paa Linie med — navnlig ikke ringere end —, hvad der gælder for Tjenestemænd i Stat og Kommune. Mit Parti vil arbejde for det, og det er som sagt mit Haab, at man snart vil kunne naa til et Resultat efter de nævnte Retningslinier.

Fiskerilovene.

Der vedtoges i Rigsdagssamlingen 1945—46 fire Love af Betydning for Fiskeriet: Lov om Indførsel og Udførsel af Fisk, Lov om midlertidige Ændringer i de gældende Fiskerilove, Lov om Tillæg til Lov Nr. 443 af 22. December 1939 om Foranstaltninger til Støtte for Fiskerierhvervet og Lov om Støtte til Nybygning af Fiskefartøjer m. v.

Den første af disse Love, der var Forlængelse af tidligere Lovgivning, giver Ministeren for Landbrug og Fiskeri Bemyndigelse til at regulere Ind- og Udførsel af Fisk og Fiskevarer i Aaret 1946. Begrundelsen maa søges i de foreliggende vanskelige Handelsforhold. Den under Besættelsen opkrævede Eksportafgift af Udførsel af Fisk og Fiskevarer til saakaldt tredje Land er bortfaldet, efter at Eksporten til Tyskland er ophørt.

Om Fiskeriets Afsætningsmuligheder udtalte den radikale Ordfører i Landstinget, Fr. Kristiansen:

»Saafremt der i Fremtiden skulde vise sig Vanskeligheder for Afsætning af Fisk til Udlandet, nærer jeg ingen Tvivl om, at et bedre organiseret Salg af Fisk paa Hjemmemarkedet vil kunne medføre et væsentligt forøget indenlandsk Forbrug. Der ligger en Mulighed dér, som Fiskeriet endnu slet ikke har udnyttet.«

De midlertidige Ændringer i Fiskerilovene tilsigter at beskytte Fiskeynglen mod Rovfiskeri og imødekommer Ønsker, der har været fremsat af Dansk Fiskeriforening.

Den tredje Lov endelig viderefører den Støtte til mindrebedlede Fiskere, som indførtes ved Krigsudbruddet, og som bestaar i, at Staten refunderer Fiskerne Præmien for Krigsforsikringen af deres Fartøjer og desuden yder dem en Godtgørelse paa 75 Kr. pr. Tons Brændselsolie til Nedbringelse af de høje Priser paa dette Driftsmiddel. Fiskere, hvis Indtægt uden Fradrag af erlagte Skatter ligger under 4500 Kr., kan

oppebære denne Statsstøtte. Udgifterne hertil var i sidste Finansaar godt en halv Million Kr.

Om denne Lov udtalte Fr. Kristiansen i sin Ordførertale:

»Denne Lovgivning yder Støtten paa to Omraader, hvor man vel kan sige, at Omkostningerne har været særlig høje, nemlig den under Krigen opkrævede Krigsforsikringspræmie samt de abnormt høje Oliepriser, som Fiskerne har maattet betale. Denne Støtte har siden 1940 været betinget af, at vedkommende Fiskere ikke havde over en vis Indtægt, for Tiden 4500 Kr. uden Fradrag af erlagte personlige Skatter. Man kan saaledes ikke sige, at denne Støtte kommer velstaaende Fiskere til gode, og naar man tager i Betragtning de vanskelige og farefulde Forhold, hvorunder Fiskerierhvervet har været udøvet under Krigen, og vel ogsaa vil blive det et Stykke frem i Tiden, kan man vistnok udmærket forsvare at forlænge denne Lovgivning et Aar frem i Tiden. Jeg skal paa mit Partis Vegne anbefale ogsaa dette Forslag til Gennemførelse her i Tinget.«

Loven om Støtte til Nybygning af Fiskefartøjer er en Forlængelse af tidligere Love. Medens man i forrige Finansaar anvendte 750,000 Kr. til dette Formaal plus en Ekstrabevilling fra Finansudvalget paa 300,000 Kr., er Beløbet i den nye Lov sat op til 1 Mill. Kr. for Finansaaret 1946—47. De Beløb, der kan ydes til Nybygning, er et Tilskud paa 10 pCt. samt et Laan paa indtil 20 pCt. af Værdien af det sejlfærdige Fartøj med Motoranlæg eller Værdien af installeret Motoranlæg anskaffet i Anledning af Udskiftning af gammelt Motoranlæg. En Fjerdedel af Laanet er rentefrit, Resten forrentes med 4½ pCt. Laanet er afdragsfrit i 1 Aar og afdrages derefter gennem 15 Aar. Laan til Udskiftning af Motor er afdragsfrit i 1 Aar og skal derefter afdrages i Løbet af 6 Aar.

For at opnaa Laan og Tilskud kræves det, at Ejeren af Fartøjet er i Besiddelse af en Egenkapital paa 15 pCt. af Fartøjets Byggesum respektive Værdien af det installerede Motoranlæg.

Jordspørgsmaalet.

Under Valgkampen Efteraaret 1945 vistes der fra alle de store Partier megen Interesse for Udstykningen. Efter Valget syntes denne Interesse dog at tabe sig for de fleste af Partiernes Vedkommende. Inden for den radikale Rigsdagsgruppe om-

gikk man derfor med Planer om at fremsætte et Forslag til Jordreform, byggende paa de Synspunkter for Fremtidens Jordpolitik, som Rigsdagsgruppen fremsatte i 1944. Imidlertid fremsatte Landbrugsminister Erik Eriksen i Marts 1946 Forslag om Ændring i den bestaaende Lovgivning om Oprettelse af mindre Landbrug. Forslaget var ingenlunde revolutionerende. Det udskød Revisionen af Jordlovgivningen til Rigsdagssamlingen 1946—47 og forhøjede derudover Maksimumsbeløbene for Byggelaan til 24,500 Kr. til Oprettelse af Husmandsbrug af almindelig Størrelse, til 29,000 Kr. til større Brug og i ganske særlige Tilfælde til 34,000 Kr., saaledes at Størrelsen af Byggelaanene tilpassedes de stigende Byggeomkostninger.

Videre indførtes nye Rente- og Afdragsbestemmelser med tilbagevirkende Kraft til Aarene 1944—46; Afdraget nedsattes fra 1 til 0,8 pCt. og skal iøvrigt kun svares af de 80 pCt. af Byggelaanet. De resterende 20 pCt. af Laanet hæftes paa Ejendommen i 20 Aar som en spærret Prioritet, der dog i Almindelighed forfalder, dersom Bruget indenfor det nævnte Tidsrum overdrages til fremmede; i disse Tilfælde aabner Loven Adgang for fremmed Køber til at overtage »Spærreprioriteten«.

Brugere, der betaler konjunkturbestemt Rente efter Priserne paa Smør, Flæsk og Byg, er nu aabnet Adgang til at betale efter Forrentningsprocenten. Jordkøbslaanet, hvis Maksimum ellers er 12,000 Kr., kan i særlige Tilfælde forhøjes til 13,000, og endelig gennemførtes den Ændring, at Lettelser og Lempelser nu ogsaa vil kunne omfatte Byggeri i Forbindelse med Køb af Tillægsgjord.

Under Udvalgsbehandlingen af Forslaget lykkedes det det radikale Medlem af Udvalget, N. P. Andreassen, at faa Landbrugsministeren til at give bindende Tilsagn om, at han vilde nedsætte en Kommission, der til Rigsdagssamlingen 1946—47 skulde udarbejde Forslag til en Jordlovgivning, der knæsatte den af Det radikale Venstre fremførte Tanke om at give Statens Jordlovsudvalg Forkøbsret til Landbrugsejendomme over en vis Størrelse. Fra radikal Side lod man derefter Tanken om at fremsætte eget Forslag falde, idet man maatte gaa ud fra, at et Forslag fremsat af Regeringen lettere vilde kunne gennemføres end et Forslag, fremsat af vor Rigsdagsgruppe alene. Hensynet til Sagen maatte være det afgørende.

I Udvalgsbetænkningen var Landbrugsministerens Tilsagn som nævnt givet i bindende Form. Det hed i Betænkningen:

»Ministeren har — i Overensstemmelse med sine Udtalelser i Folketinget — givet Tilsagn om, at han agter at nedsætte et Udvalg til Forberedelse af en Revision af

Loven om Oprettelse af mindre Landbrug, og at det nævnte Udvalg skal tilendebringe sit Arbejde saa betids, at der paa Grundlag heraf kan fremsættes Lovforslag paa Rigsdagen ved den kommende Samlings Begyndelse.

I Forbindelse hermed understregede Ministeren sine Udtalelser i Tinget om, at der maatte kunne findes en Form for Jordlovsudvalgets Forkøbsret til Landejendomme over en vis Størrelse, naar disse udbydes til Salg, hvorved den fornødne Jord til Udstykning tilvejebringes, og at det bl. a. maatte være Udvalgets Opgave at udarbejde Forslag om den paa dette Omraade mest hensigtsmæssige Fremgangsmaade«.

Trods dette Tilsagn fra Landbrugsministeren var Kommissionen dog endnu ikke blevet nedsat, da Rigsdagen hjemsendtes paa Ferie i Juli Maaned. Fhv. Indenrigsminister Bertel Dahlgaard mindede derfor i sin Ordførertale ved Tillægsbevillingslovens 2. Behandling Landbrugsministeren om det givne Tilsagn. Dahlgaard udtalte:

»Naar Rigsdagssamlingen nu snart slutter, er det kun rimeligt, at vi allerede begynder at forberede os paa den næste. Jeg haaber, den høje Regering stadig vil efterleve det gamle Studentersamfunds Valgsprog: aldrig i Hvile, altid paa Vej. Store Spørgsmaal venter forude paa deres Løsning, og det radikale Venstre vil i denne Forbindelse gerne minde den højtærede Landbrugsminister om den store Udstykningsreform. Vi er noget overraskede over, at det Løfte, den højtærede Minister har givet om Nedsættelse af en Kommission, som inden Efteraaret skal være færdig med Forberedelse af Reformen, endnu ikke er indfriet. Ligeledes ventes der stadig paa Nedsættelse af de 3 Mands Udvalg, som rundt om i Kommunerne skal undersøge Mulighederne for Jord til de indeklemte Husmænd. Vil Landbrugsministeren ikke sige os, hvad det er, man venter paa. Jeg er nødt til at sige, at denne Sag af Det radikale Venstre anses for at være af saa stor Betydning, at vi ikke kan tænke os en Rigsdagssamling endnu gaa til Ende, uden at Sagen er bragt til en Løsning«.

Tydeligere kunde det jo ikke siges til Ministeren, at nu maatte han indfri det Tilsagn, han havde givet vort Parti. Alligevel gik Tiden lige til sidst i August Maaned, inden Kommissionens Nedsættelse var en Kendsgerning. D. v. s., at den kun

havde en god Maanedes Tid at arbejde i, inden den nye Rigsdagssamling aabnedes, saa det bliver desværre næppe før sidst paa Samlingen, at der kan forelægges Rigsdagen det længe ventede Forslag til en ny Jordreform.

Kommissionen fik følgende Sammensætning: Landbrugsminister Erik Eriksen (Formand), Departementschef Stahlschmidt (Næstform.), Jordlovsudvalgets Formand Niels Frederiksen, Folketingsmand Jens Sønderup, fhv. Folketingsmand Jens Smørum, Folketingsmand Chr. R. Christensen, Gdr. Karl Skytte, Amsraadsmedlem Søren Kjærgaard, Folketingsmand N. P. Andreasen, Folketingsmand Hans Pinstrup. (Som Sekretærer for Kommissionen fungerer Kontorchef Tholstrup, Jordlovsudvalget, og Sekretær Granleff Nielsen, Landbrugsministeriet).

Engangsskatten.

Det store Lovkompleks, der indeholder Reglerne for Ydelse af Engangsskat, omfatter dels en Formuestigningsafgift, dels et Stabiliseringslaan. Tilsammen anslaaes de til at give 1,2 Milliarder Kr. Sammen med de 1,5 Milliarder Kr., der ventes at komme ind gennem Skatte-efterbetaling, Skattebøder og Konfiskering af Værnemagerfortjenester, bliver det ialt 2,7 Milliarder Kr. Sammen med de 1,5 Milliarder Kr., der ventes at tænkeningen fra det Folketingsudvalg, der behandlede Engangsskatteforslaget, skriver det radikale Venstres Repræsentant Bertel Dahlgaard, at den samlede Opsugning af henvend 3 Milliarder Kroner er nær ved det Balancepunkt, hvor paa den ene Side Inddragningen af de ledige Penge giver Mulighed for den fornødne økonomiske Sanering, og hvor paa den anden Side Erhvervslivet bevarer de fornødne Midler til en efter Landets økonomiske Forhold afpasset Kapitalinvestering.

I. Formuestigningsafgiften.

Den afgiftspligtige Formuestigning beregnes ved Sammenligning mellem Formuen pr. 1. Januar 1939 (Basisformuen) og Formuen pr. 1. Januar 1946 (Slutformuen). En Formuestigning paa 20 pCt. Basisformuen, dog mindst 30.000 Kr., er altid afgiftsfri. Af Stigninger herudover betales 5 pCt. indtil en Stigning paa 20.000 Kr. Er Formuestigningen endnu større, beregnes Afgiften af den overskydende Del i Forhold til den Procent, den udgør af Basisformuen (der i de Tilfælde, hvor den ligger

under 30,000 Kr., beregningsmæssigt forhøjes til dette Beløb). Afgiftsskalaen for disse Stigninger ser saaledes ud:

Af Stigninger under 10 pCt. af Basisformuen svares 15 pCt.
10—20 pCt. af Basisformuen: 15 pCt. af de 10 pCt., 25 pCt. af Resten.

20—40 pCt.: 20 pCt. af de 20 pCt., 40 pCt. af Resten.

40—60 pCt.: 30 pCt. af de 40 pCt., 50 pCt. af Resten.

60—100 pCt.: $36\frac{2}{3}$ pCt. af de 60 pCt., 60 pCt. af Resten.

100—200 pCt.: 46 pCt. af de 100 pCt., 62 pCt. af Resten.

200—300 pCt.: 54 pCt. af de 200 pCt., 66 pCt. af Resten.

300 pCt. og derover: 58 pCt. af de 300 pCt., 70 pCt. af Resten.

For almindelige Aktieselskaber gælder følgende Afgiftsskala:

Af Stigninger under 20 pCt. af Basisformuen: 4 pCt. af den afgiftspligtige Stigning.

20—40 pCt.: 4 pCt. af de 20 pCt., 6 pCt. af Resten.

40—60 pCt.: 5 pCt. af de 40 pCt., 8 pCt. af Resten.

60—100 pCt.: 6 pCt. af de 60 pCt., 16 pCt. af Resten.

100 pCt. og derover: 10 pCt. af de 100 pCt., 20 pCt. af Resten

For Familieaktieselskaber (Selskaber med under 10 Aktionærer) ansættes Aktierne til Kursværdier, der beregnes paa Grundlag af Aktiens indre Værdi, dvs. en til dens Paa-lydende svarende Andel i Selskabets samlede Formue samt be-regnet efter Selskabets Indtjeningsevne og Udbyttegivning. Værdien kan dog ikke sættes højere end i 1939—40 med et Tillæg af 50 pCt. Er Aktierne anskaffet under Krigen, gælder dog ved Formueopgørelsen den Kurs, der er betalt for dem.

Naar Familieaktieselskabets Formuestigning er udregnet ef-ter disse Regler, svares Afgiften efter følgende højere Skala:

Under 20 pCt.s Stigning af Basisformuen svares 4 pCt. i Afg.

20—40 pCt.: 4 pCt. af de første 20 pCt., 8 pCt. af Resten.

40—60 pCt.: 6 pCt. af de 40 pCt., 18 pCt. af Resten.

60—100 pCt.: 10 pCt. af de 60 pCt., 30 pCt. af Resten.

100 pCt. og derover: 18 pCt. af de 100 pCt., 35 pCt. af Resten.

For andre Selskaber og Foreninger (Andelssel-skaber, gensidige Selskaber m. v.), der kommer ind under En-gangsskatten, er Afgiftsskalaen:

Under 100.000 Kroner: 10 pCt.

100.000—500.000 Kr.: 10.000 Kr. af 100.000 Kr., 15 pCt. af Resten.

500.000—1 Million: 70.000 Kr. af 500.000 Kr., 20 pCt. af Resten.

1—2 Millioner: 170.000 Kr. af 1 Million, 30 pCt. af Resten.

2 Millioner og derover: 470.000 Kr. af 2 Millioner, 40 pCt. af Resten.

(For Selskaber og Foreninger gælder ogsaa Reglen om et afgiftsfrit Stigningsbeløb paa 20 pCt. af Basisformuen og mindst 30.000 Kr.)

II. Stabiliseringslaanet.

Stabiliseringslaanet skal ydes af Personer, Selskaber og Dødsboer, for saa vidt deres Formue overstiger 60.000 Kroner. Skalaen for Ydelse af Laanet ser saaledes ud:

Naar Formuen ikke overstiger 60.000 Kr., udredes intet Laanebeløb.

60.000 Kr., men under 80.000 Kr. udredes 0 Kr. af 60.000, 5 pCt. af Resten.

80.000 Kr., men under 100.000 Kr. udredes 1.000 Kr. af 80.000 Kr., $7\frac{1}{2}$ pCt. af Resten.

100.000 Kr., men under 300.000 Kr. udredes 2.500 Kr. af 100.000 Kr., 10 pCt. af Resten.

300.000 Kr., men under 1.000.000 Kr. udredes 22.500 Kr. af 300.000 Kr., 15 pCt. af Resten.

1.000.000 Kr. og derover 127.500 Kr. af 1.000.000 Kr., 20 pCt. af Resten.

Foreninger (herunder Fagforeninger og Arbejdsgiverforeninger), Legater, Stiftelser, Korporationer og selvejende Institutioner er ogsaa pligtige at udrede Stabiliseringslaan. Motiveringen er den, at den Stabilisering af Landets Pengevæsen, som tilsigtes med Lovkomplekset, ogsaa kommer disse Foreninger etc. tilgode. De skal udrede et Laanebeløb paa 5 pCt. af Formuer, der ligger over 50.000 Kr. Der gives en Række Undtagelser. Foreninger og Institutioner, hvis Overskud udelukkende anvendes i almen-velgørende, uddannelsesmæssige, videnskabelige, nationale eller kirkelige Øjemed, Overformynderiet, Statsanstalten for Livsforsikring, offentligt anerkendte, sociale Foreninger og Institutioner, Pensionskasser, der falder ind under Loven om Tilsyn med Pensionskasser, og Fonds, der er oprettet til skattefrie Henlæggelser til Imødegaaelse af Udgifter, der er udskudt paa Grund af Krigsforholdene, er saaledes fritaget for at yde Stabiliseringslaan.

Man kan slippe for at udrede Stabiliseringslaan, hvis man i Stedet svarer en Afgift, der udgør Halvdelen af det Beløb, som skulde ydes i Stabiliseringslaan.

Paa radikalt Initiativ er der indført Lempelser for mindre Formuer, hvis Indehavere ingen Indtægter har ved Siden af Formueindtægten. (Enker og ældre Mennesker). Lempelsen gaar ud paa følgende:

Personer, hvis skattepligtige Indkomst i de to sidste Skatteaar udgør under 5.000 Kr., faar en Nedsættelse af den laane-

pligtige Formue med 2.000 Kr. for hver fulde 100 Kr., som Gennemsnitsindkomsten af de to Aar ligger under 5.000 Kr. Nedsættelsen af det laanepligtige Beløb kan dog ikke overstige 40.000 Kr.

Værdiberegningen for fast Ejendom.

Faste Ejendomme opføres i Slutformuen med Vurderingssummen til Ejendomsskyld ved den 9. almindelige Vurdering pr. 1. Oktober 1945. Hvis Ejendommen tilhørte den afgiftspligtige i 1939, skal Ejendommen dog højst medregnes med den forud for 1945 ansatte Ejendomsskyld med Tillæg af 20 pCt. (Gartnerier dog 35 pCt.) Denne Regel gælder dog ikke Ejendomme, hvor Grundværdien ved Vurderingen i 1945 oversteg 2000 Kr. pr. ha og udgjorde mere end 50 pCt. af Vurderingssummen til Ejendomsskyld. Denne Undtagelse for disse Ejendomme vil medføre, at f. Eks. alle ubebyggede Grunde med store Spekulationsgevinster medregnes med den fulde Stigning, som Vurderingen i 1945 medførte.

For Frugtplantager gælder Begrænsningen med Hensyn til den nye Vurdering kun Grundværdien, idet den Formuestigning, der er fremkommet gennem Træbestandens Vækst, selvfølgelig maa medtages ligesom anden Formuestigning; men der er givet Tilsagn om, at det sikres, at Vurderingen af Frugtplantager ved Vurderingen 1936 berigtiges, saaledes at den Ændring af Vurderingsreglernes Praktisering, der for saadanne Plantager gennemførtes ved 9. almindelige Vurdering i 1945, ikke kommer Ejerne til Skade.

Skibe opføres i Slutformuen med 50 pCt. af Salgsværdien (oprindelig foreslaaet 75 pCt.), idet Salgsværdien beregnes paa Grundlag af Krigsforsikringens Minimumstakster, som udgør 200 pCt. af Forsikringsværdien. Skibene vil altsaa almindeligvis blive ansat til samme Værdi som paa Basistidspunktet. Denne relativt gunstige Behandling skyldes Hensynet til Nødvendigheden af hurtigst mulig Genopbygning af Handelsflaaden. (Socialdemokratiet foreslog 60 pCt. af Salgsværdien).

Formueopgørelser, der ikke medregnes som Formuestigning.

En Række Formueforøgelser beregnes ikke som Formuestigning. Det gælder med visse Undtagelser Arv, Gaver og Arveforskud, indkomstskattefri Engangsydelser, Livs- og Ulykkesforsikringssummer, Erstatninger for tabt eller nedsat Arbejdsevne, for Tab af Forsørger og for Tab af Stilling eller lignende Engangsbeløb, udbetalt ved Fratrædelse af Stilling, Erstatning for Skade af ikke-økonomisk Art, Beløb, der er baandlagt til Pen-

sion, Aldersdomforsørgelse eller lignende, og som har været fritaget for Formuebeskatning, men som efter Baandlæggelsens Bortfald er blevet formueskattepligtige, og endelig 85 pCt. af Lotterigevinsters Bruttobeløb.

Afgiftsfri er ligeledes Formuestigninger, der hidrører fra Udbetaling af Erstatnings- eller Forsikringssummer for Skade, bevirket ved allieret Luftangreb eller tyske Terrorhandling.

I Tilfælde, hvor Formuestigningen skyldes frivillig Afhændelse af en Virksomhed, kan der ske en Nedsættelse af den afgiftspligtige Stigning med indtil Halvdelen, naar den paagældende overfor Finansministeren godtgør, at han paa Grund af Alder eller vedvarende Svagelighed ikke har kunnet videreføre Virksomheden.

Søfolk, som under Krigen har sejlet i allieret Tjeneste, vil faa lempet Reglerne for Formuestigningsafgift.

Bertel Dahlgaards Udtalelse i Betænkningen om Engangsskatteforslaget.

»Det radikale Mindretal ønsker at fremhæve, at Forudsætningen for, at Engangsskatten kan blive et afgørende Led i den økonomiske Sanering, vil være, at Staten og Erhvervslivet iøvrigt fører en fast og maalbevidst økonomisk Politik. Regering og Lovgivningsmagt maa tilvejebringe Balance i Statshusholdningen, og de afgørende Faktorer inden for Erhvervslivet maa søge at undgaa den Stigning i Produktionsomkostninger, som vil undergrave Landets Konkurrenceevne.

Med Hensyn til Reglerne for Engangsskattens Paaligning har det været Mindretallets Formaal at bidrage til, at den kun i mindre Grad angriber den jævne Opsparing, som ogsaa vilde være foregaaet, hvis Krigen ikke havde været, medens de meget høje Afgiftssatser paalægges de egentlige paa Krigskonjunkturerne grundede Formuedannelser.

Over for den gængse Paastand om, at Engangsskatten berører et alt for lille Udsnit af Befolkningen (bortset fra Foreninger og Selskaber vel ca. 100.000 Skatteydere), ønsker Mindretallet at minde om, at Paaligningen af Engangsskatten maa ses i Sammenhæng med de store Byrder, som de i de sidste Maanedre gennemførte indirekte Afgifter (150—200 Mill. Kr. aarlig) lægger paa de brede Befolkningslag.

Mindretallet kan iøvrigt udtale sin Tilfredshed med, at det under Udvalgsbehandlingen er lykkedes at fjerne de Urimeligheder i Skalaen, som Mindretallet henledede Opmærksomheden paa ved Lovforslagets første Behandling, ligesom Mindretallet er tilfreds med, at det er lykkedes at indføre betydelige Lem-

pelser for de mindre Formuer, hvis Indehavere har en ringe eller ingen Indtægt ved Siden af Formueindtægten».

Forhøjelserne af de indirekte Skatter, Post- og Jernbanetaksterne og Forlystelsesafgifterne.

Den 2. Maj 1946 forelagde Finansminister Torkil Kristensen i Folketinget Lovforslag om Forhøjelse af den indirekte Beskatning paa Tobak, Spiritus, Øl, Mineralvande, Frugtvin og Papir samt Lovforslag om Forhøjelse af Jernbanetaksterne, Posttaksterne og Forlystelsesafgiften. Disse Forslag skulde skabe Dækning, i hvert Fald delvis, for Underskudet paa Statsbudgettet og for det Underskud, som ventedes paa Statsbanernes og Postvæsenets Regnskab.

Ved Behandlingen af det første af Forslagene udtalte den radikale Ordfører Bertel Dahlgaard:

»Jeg tror ikke, den Godtkøbsbetragtning gælder, at Befolkningen først og fremmest ønsker at unddrage sig Byrderne. Nej, jeg tror, der er en Ting, der i dette Øjeblik føles af Befolkningen som langt vigtigere. Der er i dette Øjeblik mangfoldige Mennesker — og jeg tror i og for sig, det er de værdifuldeste her i Landet — der tænker omtrent saaledes: blot vi maa være sikre paa, at Finansministeren vil bringe Orden i Statens Finanser; blot vi maa være sikre paa, at han med fornøden Fasthed vil værne om, at Statskassen ikke stadig bliver en Inflationskilde, der truer vort økonomiske Liv; blot vi maa være sikre paa, at Finansministeren med fast Haand vil gennemføre den Saneering af vort Pengevæsen, som han selv har sagt er nødvendig — ja, naar blot vi maatte være sikre paa det, tænker mange, saa vil vi gerne bære meget svære Byrder i den kommende Tid. Saa bliver der selvfølgelig tilbage det ogsaa meget vanskelige Spørgsmaal om Byrdernes Fordeling, og her vil der selvfølgelig altid opstaa Strid; men, som sagt, blot Finansministeren vil give os den Tryghedsfølelse, at han uden Vaklen tager det faste Greb om Situationen, som er nødvendigt, da vil Befolkningen utvivlsomt være lydhør, ogsaa naar man kommer med Byrderne, og Rigsdagen vil sikkert ogsaa da være medgørlig. Rigsdagen véd, at den har Ansvar for store Udgiftslove — og saa maa den ogsaa være hjemme, naar Regningen kommer.

Men selvfølgelig maa man se paa Enkelthederne. Det afgø-

rende er jo ikke saa meget dette, at en Skat er indirekte. Til syvende og sidst er dette Spørgsmaal, om en Skat er direkte eller indirekte, jo kun et Spørgsmaal om Opkrævningsformen. Det afgørende er selvfølgelig ogsaa for en indirekte Skat, om der er et rimeligt Forhold mellem de Satser, de forskellige Befolkningsdele maa betale efter, og først og fremmest Spørgsmaalet om, hvor nær man gaar de elementæreste Livsforholdenheder. Jeg vil gerne sige, at jeg har fundet enkelte Skønhedspletter, som jeg synes, Finansministeren skulde være behjælpelig med at faa fjernet.

Med disse Skønhedspletter hentydede Dahlgaard til Beskatningen af Hvidtøl og Mineralvande og til det Misforhold, at Skatten paa de billigste Cigarer forhøjedes med op til 4—5 Øre, medens de dyreste og fineste Cigarer overhovedet ikke fik Forhøjelse.

Dahlgaard sluttede sin Tale med en Beklagelse af, at Finansministeren ikke samtidig med dette Forslag havde forelagt Forslaget om Engangsskat; thi, sagde Dahlgaard, jeg

»tro ikke, Befolkningen gerne vil bære disse store nye indirekte Skatter, hvis den ikke véd, at det nytter, hvis den ikke véd, at den ved at betale disse Skatter faar sikker Bund i Statskassen, og samtidig er sikker paa, at Pengevæsenet i videre Forstand bliver saneret ved, at de, der har haft de store Gevinster paa Krigen, maa afgive de for Saneringen nødvendige Midler«.

Venstre og Konservative gik ind for Forslaget, Kommunisterne gik imod det, og Socialdemokraterne fremhævede visse Ting, de ønskede ændret, bl. a. Hvidtølsbeskatningen, men erklærede iøvrigt at ville medvirke til Forslagets Gennemførelse, idet de havde været med til at bevilge Udgifter og derfor ogsaa maatte være med, naar Regningen skulde betales.

I Udvalget opnaaedes der Enighed om at fjerne Skatten paa Hvidtøl og Mineralvande; derimod fik Dahlgaard ikke ændret Misforholdet i Forhøjelsen af Skatten paa Cigarer. Hverken Kommuniste eller Socialdemokrater vilde være med hertil. Sagen er nemlig den, at de dyreste og fineste Cigarer er haand-rullet og derfor giver mest Arbejde, og man vilde ikke forhøje Beskatningen af disse Cigarer af Frygt for, at Forbruget derved skulde gaa ned og Tobaksrullerne faa mindre at bestille — som om Forbruget af de dyreste Cigarer skulde gaa ned, fordi Skatten paa dem forhøjedes med 1 eller 2 Øre! Men der var intet at gøre. Velhaveren, der kun ryger dyre og fine Cigarer, fik ingen Skatteforhøjelse, medens derimod den mindre velstillede, der maa nøjes med de billige Cigarer, fik Skattepaalæg.

I Udvalgsbetænkningen udtalte Bertel Dahlgaard, at

»Det radikale Venstre, efter at Hvidtølsbeskatningen og Forøgelsen af Mineralvandsbeskatningen er fjernet fra Forslaget, vil stemme for dette, idet man tager de af Finansministeren fremsatte Udtalelser som Udtryk for, at den af ham bebudede Beskatning af de store krigsskabte Formuer vil blive fremsat, naar Forslagenes Forberedelse er tilendebragt, saa Bestræbelserne for at skabe Balance i Statshusholdningen og det videregaaende Arbejde med Saneringen af Landets Pengevæsen kan komme til at gaa Haand i Haand«.

Denne Forudsætning opfyldtes 3 Uger senere, da Forslaget om Engangsskat forelagdes.

Forslaget om de forhøjede indirekte Afgifter vedtoges i den ændrede Skikkelse af Venstre, Konservative, Radikale og Socialdemokrater. Det anslaaes at ville indbringe o. 120 Mill. Kr. om Aaret. Loven gælder til 31. Marts 1948.

De Synspunkter, Dahlgaard fremførte vedrørende Det radikale Venstres Tilslutning til Forhøjelsen af den indirekte Beskatning, var ogsaa bestemmende for Partiets Tilslutning til Forslagene om Forhøjelse af Jernbanetaksterne, Posttaksterne og Forlystelsesafgiften.

Forslaget om Forhøjelse af Jernbanetaksterne

gik ud paa en 20 pCt.s Forhøjelse, dog kun 12 pCt. i Nærtrafikken, dvs. 30 km fra Udrejsestedet. Den radikale Ordfører Rasmussen-Gylling udtalte Ønske om, at det maatte være muligt at nedsætte den foreslaaede Forhøjelse af Godstaksterne, men det lykkedes ikke at faa Trafikministeren med hertil. Derimod gennemførtes i Udvalget en Bestemmelse om, at Abonnementskort kun skal forhøjes med 12 pCt.

Det anslaaes, at de forhøjede Jernbanetakster, der traadte i Kraft 1. August 1946, vil indbringe 25 Mill. Kr. aarlig i Mei indtægt for Statsbanerne.

Forslaget om Forhøjelse af Posttaksterne gik ud paa en Forhøjelse af Lokalporto, Pakkeporto, Gebyret for Postanvisninger, Postoprævninger og Girokort samt Gebyret for Befordring af Blade. Dertil kom en Forhøjelse af Rigstelefontaksterne. Ved Behandlingen af dette Forslag udtalte den radikale Ordfører Rasmussen-Gylling, at han gerne vilde medvirke til, at der blev taget Hensyn til de Ønsker, som Foreningen af danske Fagblade, Ugeblade og Tidsskrifter havde fremsat om Lempelser for de nævnte Kategorier af Blade. Nogen Ændring i de foreslaaede Forhøjelser gennemførtes dog

ikke, men under Udvalgsbehandlingen gav Trafikministeren Løfte om, at Postvæsenet var villig til Forhandling med de periodiske Tidsskrifter om en Spredning af Udsendelsestidspunkterne med det Formaal at faa Taksterne nedsat for de Blade, der gaar ind under en saadan Ordning.

Forhøjelserne af Jernbane- og Posttaksterne vedtoges af Venstre, Konservative, Radikale og Socialdemokrater.

Forlystelsesskattens Forhøjelse.

Forslaget om Forhøjelse af Forlystelsesskatten gik ud paa at hæve Afgiften af Biografforestillinger fra 40 til 65 pCt.. Om dette Forslag udtalte den radikale Ordfører (Johs. Christian sen), at han fandt det rimeligt, at Forlystelseslivet kom til at bære sin Del af de øgede Byrder, som Efterkrigstidens ekstraordinære Opgaver paalægger os, men at han ikke fandt det helt rimeligt at lægge dem ensidigt paa Biografteatrene. Han udtalte videre:

»I denne Forbindelse er det dog, synes jeg, noget vanskeligt helt at forbigaa Forlystelser som Cirkus og Væddeløb med Totalisator o. lign., ikke fordi jeg ønsker at fortrædige disse Forlystelser; de har deres Publikum, og Staten skal ikke være Formyndere for sine Borgere paa dette Omraade, i hvert Fald ikke efter vor Mening. Enhver bør have Lov at søge sin Trang til sømmelig Adspredelse tilfredsstillet dèr, hvor hans Interesse er, og hvor hans Pengepung tillader ham at gaa. Der er blot ingen rigtig Mening i kun at slaa ned paa Biograferne. I denne Forbindelse skal jeg ogsaa pege paa de offentlige Baller. De udgør ogsaa en Del af de Skattekilder, som Forlystelsesskattelovgivningen fik til at springe, og jeg kan ikke se nogen rigtig logisk Begrundelse for, at man gaar forbi dem. At det særlig er Ungdommen, der kommer dèr, er ingen Begrundelse, for Ungdommen gaar ogsaa meget gerne i Biografteater. Jeg har nævnt Væddeløb med Totalisator og vil gerne føje hertil, at naar der aarlig omsættes for betydelige Millionbeløb ved disse Totalisatorer, kan Finansministeren næppe begaa nogen større Synd ved at forhøje Entréafgiften. Den anslaaes at ville give op ved 400,000 Kr., saa den kan sikkert bære en Del mere. Man kan sige, at dette dog aldrig kan blive til det helt store, og det er naturligvis rigtigt, men er det fuldkommen givet, at ikke selve Totalisatorafgiften skulde kunne skæppe noget mere, end den gør? Og hvad med de relativt store Spilleindtægter f. Eks. i Tivoli? De er Udtryk for en Spillelidenskab, der vel næppe kan henregnes til de Borgerdyder, der bærer Landet. Og større Skade vil næppe heller ske, hvis Finansministeren ogsaa kiggede inden for her, nu da Lejlighed byder sig.

Jeg synes, som sagt, ikke om, at den Forhøjelse af Forlystelsesafgiften, som Ministeren har ment ikke at kunne se bort fra, ensidigt skal falde paa Biografteatrene. Man kan mene om Filmsforestillinger, hvad man vil, saa er den Underholdning, de byder Publikum, dog af en anden kulturel Værdi, end hvad baade Cirkus, Totalisatorspil, offentlige Baller og Tivolis Pengespil byder paa.

Kommunisterne og Socialdemokraterne gik stærkt imod Forslaget, Socialdemokraterne med den Begrundelse, at Forhøjelsen af Biografskatten var en Skat paa en Nødvendighedsartikel. Heroverfor sagde Johs. Christiansen, at Partiet jo kort forinden havde været med til at gennemføre langt større indirekte Skatter, men Socialdemokratiet vilde ikke være med til Lovens Gennemførelse. Det foreslog, at det Beløb, som Forhøjelsen af Biografskatten antoges at indbringe, i Stedet skulde fremskaffes gennem en Forhøjelse af Krigskonjunkturskatten. Dette vilde Venstre og Konservative imidlertid ikke være med til. Resultatet blev da, at Forslaget gennemførtes af Venstre, Konservative og Radikale, dog med væsentlige af den radikale Ordfører foreslaaede Ændringer: Biografskatten forhøjes saaledes kun til 60 pCt., ikke som foreslaaet til 65 pCt. Forlystelsesafgiften af Væddeløb blev sat op til 60 pCt., og Afgiften af Koncerter (uden Servering) bortfaldt helt. Desuden forpligtede Finansministeren sig til at søge gennemført en Forhøjelse af Totalisatorafgiften (fra de nuværende 10—20 pCt. til 15—30 pCt.) samt til at stille en halv Million Kr. aarlig til Raadighed for Undervisningsministeret med det Formaal at støtte og opmuntre dansk Filmsproduktion til Fremstilling af Film af særlig høj kulturel og kunstnerisk Lødighed.

For Finansaaret 1945—46 anslaaes Forlystelsesafgiften af Biografteatre at blive 17,2 Mill. Kr., hvoraf Kommunerne faar 5,7 Mill., Staten 11,5 Mill. Efter Forhøjelsen vil Indtægten, hvis Biografbesøget ikke gaar ned, blive o. 25,5 Mill. Kr., hvoraf Kommunen skal have en Fjerdedel, altsaa ca. 6,4 Mill. Kr., hvorefter der skulde blive o. 19 Mill. Kr. til Staten. (Kommunernes Andel er sat op fra 3/13 til 1/4).

Alders- og Invaliderenteloven.

Da Arbejds- og Socialminister S. P. Larsen forelagde sit Forslag til Revision af Alders- og Invaliderenteloven, opgjorde han de foreslaaede Forbedringer til at andrage ca. 82 Mill. Kr. aarlig.

Dette var formelt rigtigt, idet Udgifterne paa denne Lov androg ca. 290 Mill. for Finansaaret 1946—47, men vilde efter Ministerens Forslag komme op paa ca. 372 Mill. Kr. aarlig. Der var imidlertid under de strenge Besættelsesaar *ad anden Vej* blevet ydet de Gamle og Invaliderne en ekstraordinær Hjælp ved at give dem Del i den saakaldte Rabatkortordning. Derudover vedtog Rigsdagen i Sommersamlingen 1945 at yde et saakaldt »Engangstillæg« til alle Rentemodtagere (100 Kr. til Enlige og 170 Kr. til Ægtepar). Man var fra alle Sider — altsaa ogsaa fra Socialdemokraternes og Kommunisternes — enige om at betragte Tillæget som en Godtgørelse for Afsavn i den strenge Tid, der var gaaet forud; men da Tillæget først kom til Udbetaling pr. 1. Juli 45, og da Rigsdagen yderligere bevilgede et lignende Engangstillæg i December s. A., kunde det naturligvis ikke undgaas, at Modtagerne betragtede begge Tillægene som Penge, de havde at raade over i det paagældende Finansaar. (Det maa dog bemærkes, at det sidste Engangstillæg udbetaltes med Halvdelen 1. Januar, medens den anden Halvdel først kom til Udbetaling 1. April, dvs. straks ved Begyndelsen af Finansaaret 1946—47).

Reelt laa det altsaa saaledes, at Rentemodtagerne udover deres normale Rentebeløb oppebar dels Rabatkort, hvis gennemsnitlige Værdi var paa 120 Kr. til Ægtepar og 60 Kr. til Enlige, dels $1\frac{1}{2}$ Engangstillæg, svarende til henholdsvis 255 og 150 Kr., ialt saaledes en Ekstrahjælp paa 375 Kr. til Ægtepar og 210 Kr. til Enlige. I samlet Udgift for Staten betød dette ca. 57 Mill. Kr. i Finansaaret 1945—46, saaledes at Ministerens Forslag i rede Penge kun betød en Forhøjelse i Forhold til det nævnte Finansaar paa ca. 25 Mill. Kr.

Dette blev meget stærkt udnyttet baade af Socialdemokratiets og Kommunisternes Ordførere under Regeringsforslagets 1. Behandling i Folketinget og forøvrigt ogsaa under hele den følgende Udvalgsbehandling. Her over for hævdedes bl. a. at det radikale Venstres Ordfører (Johs. Christiansen), at dette ikke var nogen fuldt redelig Bedømmelse af Forslagets Betydning for Rentemodtagerne. Det var vel ubestrideligt, at Tallene var som anført; men det afgørende maatte dog være, at Forbedringen af selve Alders- og Invaliderenteloven nu indbefattede ogsaa den ekstraordinære Hjælp i 1945—46 og derudover endda et Beløb paa ca. 25 Mill. Kr. aarlig.

Ud fra denne Betragtningssmaade betegnede vor Ordfører Regeringsforslaget som et godt Forhandlingsgrundlag, men var dog ikke tilfreds med alle Enkeltheder og erklærede derfor

allerede under 1. Beh., at han vilde arbejde for yderligere Forbedringer, navnlig gik han varmt ind for den Tanke, at Rentens Størrelse blev ens for enlige Kvinder og Mænd, hvad den hidtil ikke havde været. Under Udvalgsbehandlingen lykkedes det derefter at opnaa saavel Venstres som Konservatives Tilslutning til følgende Forbedringer af Regeringsforslaget:

1. Enlige Kvinders Rentebeløb fastsattes til samme Størrelse som enlige Mænds. Merudgift: ca. 13 Mill. Kr.
2. Rentens Grundbeløb, der af Ministeren var foreslaaet hævet med 15 pCt., hævedes med yderligere 5 pCt. Merudgift: ca. 15 Mill. Kr.
3. Beklædningstillæget, der var foreslaaet ydet med 6 pCt. af Grundbeløbet, forhøjedes til 8 pCt. Merudgift: ca. 6 Mill. Kroner.
4. Fordobling af det foreslaaede Børnebidrag samt en Bestemmelse om, at Børnebidraget kan følge Børnene helt op til det 17. Aar, naar Forældrene har særlige Udgifter til Børnenes Uddannelse. Merudgift: ca. 1 Mill. Kr.

Tilsammen Forbedringer til et Beløb af ca. 35 Mill., saaledes at Statens samlede Udgifter paa Alders- og Invaliderente-loven vil stige fra ca. 290 Mill. Kr. i 1945—46 til ca. 407 Mill. Kr. i 1947—48, naar Lovens nye Bestemmelser er slaaet igennem indenfor et helt Finansaar.

Den hævede Aldersgrænse.

Vort Parti tiltraadte Forslaget om at ændre Aldersgrænsen fra 60 til 65 Aar. Herom udtalte Johs. Christiansen bl. a.:

»Med den sociale og hygiejniske Udvikling, man er naaet til, kan man vist vanskeligt hævde, at Folk i 60—65 Aars Alderen i Almindelighed ikke mere er arbejdsdygtige. Nogle er naturligvis arbejdsudygtige, men hvor dette er Tilfældet, aabner Forslaget, som det efter min Mening ogsaa absolut bør, Adgang til at se bort fra Hovedreglen.

Efter de befolkningsmæssige Tilstande, der raader i vort Samfund, er det ikke ubetænkeligt fortsat at opretholde en Aldersgrænse ved de 60 Aar. Endelig er der jo det, at vi i Perioden 1922—1937 havde den samme Aldersgrænse som den, der nu foreslaas, og at Nedsættelsen til 60 Aar for ca. 9 Aar siden skete af beskæftigelsesmæssige Grunde, altsaa som et Led i Bekæmpelsen af Arbejdsløsheden.

Arbejdet er Grundlaget for et Samfunds Trivsel. Enhver arbejdsdygtig Mand har sin Plads i Produktionen, naar Kræfterne ikke ligefrem svigter. Jeg har for øvrigt den Tro, at man er lykkeligst, saa længe man har en Gerning at røgte. Jeg har set mangfoldige Eksempler paa, at de, der for tidligt rives ud

af deres daglige Virksomhed, mister noget for dem værdifuldt, mister Bevidstheden om at være et nyttigt Led i Samfundslivet, og jeg tror derfor ikke uden videre paa Rigtigheden af den Forestilling, som nogle vil hævde, og som ogsaa er blevet hævdet her, at det er bedst og rigtigst at opretholde den nuværende Aldersgrænse for Adgang til at faa Aldersrente.

Derimod deler jeg den Betragtning, at Folk omkring 60 Aars Alderen, der er beskæftiget med legemligt Arbejde, besidder en mere eller mindre nedsat Arbejdsevne. Denne Side af Spørgsmaalet hører imidlertid kun for en vis Dels Vedkommende hjemme under den Sag, der er til Behandling her. Principielt bør dette Problem behandles i Forbindelse med Spørgsmaalet om, paa hvilken Maade det er muligt at fastholde ogsaa disse Aldersklasser i det produktive Liv.

Naar det i Forslaget bibeholdes, at enlige Kvinder allerede fra 60 Aars Alderen skal kunne faa Aldersrente, hilser jeg dette med Tilfredshed. For Kvinder i den Alder stiller det sig nu engang vanskeligere end for Mænd med Hensyn til at faa lønende Beskæftigelse. Det er en Kendsgerning, det véd vi alle, og derfor takker jeg den højtærede Minister, fordi han har vist dette menneskelige og socialt rigtige Hensyn. Paa samme Linie ligger Forslagets Bestemmelse om, at de, der ved Lovens Ikrafttræden allerede er fyldt 60 Aar, bevarer Retten til at kunne faa Aldersrente. Dette er Overgangsbestemmelser, der efter min Mening ingenlunde skæmmer Forslaget — tværtimod.

De enlige Kvinder.

Herom udtalte vor Ordfører:

»Det radikale Venstre er ubetinget af den Opfattelse, at Grundsætterne for enlige Rentemodtagere bør være ens for Kvinder og Mænd. Dette er i klar Overensstemmelse med hele det Retssynspunkt, mit Parti altid har hævdet: at alle Samfundsborgere bør være ligestillede over for Loven, uanset det Køn de tilhører. Dette Retssynspunkt og Billighedssynspunkt er nu ført igennem paa saa godt som alle Omraader, og jeg maa derfor hævde, at det nu bør grundfæstes ogsaa i vor Aldersrentelovgivning. Nogen væsentlig finansiell Konsekvens kan dette Synspunkt ikke drage efter sig, men selv i saa Fald maa jeg opretholde min Betragtning. I øvrigt haaber jeg ogsaa, at den højtærede Minister vil kunne bøje sig efter dette Synspunkt uden alt for store Vanskeligheder«.

Invalidernes Forhold.

Den nye Lov bestemmer, at de særlige Tillæg, der ydes Invalidrentemodtagere, forhøjes med 40 pCt., hvorved disse

Rentemodtagere stilles en Del bedre end Aldersrentemodtagerne. Dette er en Billighedshandling mod Invaliderne, hvis Stilling i Samfundet er en helt anden.

Vor Ordfører hilste disse Forbedringer med Glæde, men tog stærkt til orde for Nedsættelsen af en Kommission med den Opgave helt at udskille Invalidernes Forhold fra Aldersrente-lovgivning, bl. a. med det Formaal at føre de invaliderede ind under en mere effektiv Uddannelse, en Opskoling af disse Samfundets Stedbørn, saa de i langt videre Udstrækning end hidtil sættes i Stand til at hævde sig paa Arbejdsmarkedet.

»En saadan Ordning«, udtalte Johs. C., »vilde være betydelig mere tilfredsstillende for Invaliderne selv, men den vilde ogsaa være til langt større Gavn for Samfundet som Helhed. Der er jo mangfoldige Omraader inden for et moderne, teknisk højt-udviklet Samfund, hvor en Person, selv om hans Førlighed er nedsat af en eller anden Aarsag, vilde kunne gøre sig gældende, blot han i Tide og gennem den rette Skoling var blevet uddannet dertil. Der ligger her en meget betydelig Samfundsopgave, som jeg varmt anbefaler at tage op til Løsning«.

Ogsaa hertil opnaaedes Tilslutning saavel fra Ministeren som fra de øvrige Partier.

En Folkepensionering.

Der blev, bl. a. af Ministeren (S. P. Larsen) og den konservative Hans Thyge Jacobsen, fremsat Bemærkninger, dels om »en Overbygning« paa Aldersrenten, dels om en Folkeforsikring. Hertil bemærkede Johs. Christiansen:

— Man maatte forstaa Ministeren saadan, at han tænkte sig »Overbygningen« tilvejebragt ved »beskedne, maanedlige Bidrag« fra alle Borgere. Paa denne Linje tror jeg ikke, vi kan følge ham. Vi i det radikale Venstre er ogsaa stærkt interesseret paa dette Omraade og er villige til naar som helst at gaa ind i en nærmere Drøftelse deraf. Men det skal ingen Hemmelighed være, at vi anser et System, hvorefter enhver Borger uanset Stilling og Indtægt skal yde et ensartet periodisk Bidrag, som forfejlet. Vi tilstræber en Folkepensionering, men saaledes at Bidragene dertil afpasses noget nær efter samme Regler som dem, Statsindkomstskatterne lignes efter. Jeg henstiller til Ministeren, at han snarest tager hele denne Sag op til grundig Overvejelse i en Kommission. Vi er som sagt rede til at søge en virkelig Reform paa dette Omraade gennemført. — —

HVAD DEN NYE LOV YDER

Som allerede paapeget, indtræder Retten til Aldersrente

fremeftter fra det 65. Aar (for enlige Kvinder dog fra det 60.), og Begyndelsesydelseerne er følgende, hvor Indtægts- eller Formuesforhold ikke ændrer Billedet:

København.

	Rentens Grund- beløb Kr. aarl.	Beklæd- nings- hjælp Kr. aarl.	Brænd- sels- hjælp o) Kr. aarl.	Gnsn. pers. Tillæg x) Kr. aarl.	Gnsn. Husleje- tillæg x) Kr. aarl.	Ialt Kr. aarlig
Ægtepar	2.310	185	84	115	115	2.809
Enlige	1.560	125	67	78	78	1.908

Købstæder m. v.

Ægtepar	1.965	155	83	98	98	2.399
Enlige	1.326	105	66	66	66	1.629

Landkommuner.

Ægtepar	1.662	135	87	83	83	2.050
Enlige	1.122	90	70	56	56	1.394

o) Beregnet for Koks.

x) Under Forudsætning af fuld Udnyttelse af Raadighedsbeløbene.

EFTER GAMMEL LOV:

København.

	Grundbeløb. Kr.	Raadighedsbeløb. Kr.	Huslejetillæg. Kr.	Ialt Kr.
Ægtepar	1926	289	96	2311
Enlige Mænd	1299	195	65	1559
Enlige Kvinder	1206	181	60	1447

Købstænder m. v.

Ægtepar	1623	243	81	1947
Enlige Mænd	1074	161	54	1289
Enlige Kvinder	1005	151	50	1206

Landkommuner.

Ægtepar	1248	187	62	1497
Enlige Mænd	831	125	42	998
Enlige Kvinder	771	116	39	925

NB. Til disse Beløb efter gl. Lov maa — hvis man vil sammenligne den nye Lovs Beløb med, hvad Rentemodtagerne fik udbetalt i 1945—46 — lægges de ekstraordinære Hjælpetillæg i H. t. Rabatkortordning og Engangstillæg, nemlig henholdsvis for Ægtepar 120 og 170 Kr. og for Enlige 60 og 100 Kr.

Den nye Lov hjemler endvidere i særlige Tilfælde Invaliditets-, Hjælpeleds-, Blinde-, Børne- og Ægteskabstillæg.

	København	Købstæder	Landet
Invaliditetstillæg	213 Kr.	198 Kr.	186 Kr.
Hjælpeløshedstillæg	606 »	570 »	528 »
Blindetillæg	408 »	378 »	354 »
Børnetillæg (pr. Barn)	444 »	372 »	300 »
Ægteskabstillæg	375 »	321 »	270 »

N.B. Hvor to samlevende Ægtefæller begge har Ret til et Tillæg, fordobles ovennævnte Beløb for Invaliditets- og Blindetillægenes Vedkommende, medens det for Hjælpeløshedstillægets Vedkommende forhøjes med 50 pCt.

Ved Opsættelse til det 67. Aar opnaar yderligere: Ægtepar i Hovedstaden 114 Kr., i Købstæder 96 og paa Landet 81 Kr. Enlige henholdsvis 78, 66 og 54 Kr.

Ved Opsættelse til det 70. Aar: Ægtepar henholdsvis 228, 192 og 162 og Enlige 156, 132 og 108 Kr. — alt pr. Aar.

Flere Rentemodtager-Boliger.

Udfra Erkendelsen af de Vanskeligheder, der ofte bestaar for Rentemodtagerne med Hensyn til at skaffe sig passende og billige Boliger, rettede Johs. Christiansen ved Lovens 2. Behandling en indtrængende Opfordring til Ministeren om mest mulig at fremme en Ordning, hvorefter Staten yder Støtte til Landkommunerne til Opførelse af Alderdomshjem, hvad Ministeren lovede. I samme Forbindelse henstillede vor Ordfører navnlig til Bykommunerne om snarest gørligt at sætte Fart i Opførelsen af billige Aldersrente boliger.

Arbejderpartiernes Overbud.

Socialdemokraterne stillede videregaaende Ændringer til et yderligere Beløb af ca. 40 Mill. Kr. Disse Ændringer var:

1. Aldersgrænsen ved 60 Aar bibeholdes ogsaa for Mænd. — Merudgift i 1947—48 ca. 6 Mill. Kr.
2. Højere Grundbeløb. — Merudgift ca. 48 Mill. Kr.
3. Højere Ægteskabstillæg. — Merudgift ca. 0,8 Mill.
4. Ens Brændselstillæg til Ægtepar og Enlige. — Ca. 7 Mill.
5. Huslejetillæg. — Ca. 19,5 Mill.

Samlet Merudgift: ca. 82 Mill. Kr. For at kunne sammenligne med den vedtagne Lov maa man imidlertid fradrage, hvad Provenuet af 1 Aars Rabatkort og 1 Engangstillæg andrager, nemlig ca. 43 Mill., og naar da til ovenstaaende Angivelse: at Socialdemokraterne realiter bød ca. 40 Mill. Kr. mere end Flertalspartierne. Men saa understregede Partiets Ordfører (Rs. Hansen) ogsaa meget stærkt, at hermed var man naaet til det

absolut højeste Beløb, der var finansielt forsvarligt — en Pointering, der nærmere uddybedes nogle Dage senere i den socialdemokratiske Presse.

Fra radikal Side hævdedes overfor Rs. Hansen, at der hverken af tidl. Socialminister Kjærbøl eller Hans Hedtoft var gjort Skridt til saa vidtgaaende en Lovrevision som den nu gennemførte, og at det finansielt næppe var forsvarligt at gaa videre end til de 407 Mill. Kr. aarlig, som Alders- og Invalidere-
renteloven nu vilde koste, idet dette androg ca. $\frac{1}{4}$ af Statens normale Indkomster.

Det kommunistiske Overbud var helt fantastisk. Oprindeligt lød det paa en samlet Aarsudgift af 1.170 Mill. Kr. Dette blev Partiet dog selv bange for og nedsatte derefter Fordringerne til godt 900 Mill. aarlig, dvs. 480 Mill. mere end det nu gennemførte Forslag og altsaa 440 Mill. Kr. mere end Socialdemokraternes.

Efter Socialdemokraternes Ændringsforslag vilde en gift Mand i Hovedstaden, der supplerede sin Aldersrente op med anden Indtægt, f. Eks. ved Arbejde, kunne have en samlet skattepligtig Indkomst paa ca. 5.000 Kr. Lægges hertil Skat og andre fradragsberettigede Udgifter, vilde hans Aarsindkomst kunne være omved 6.000 Kr. eller mere end Gennemsnitsindtægten for ufaglærte Arbejdere.

Fradragsreglerne ved Indtægt af Arbejde og Formue.

Vort Parti er ikke tilfreds med Lovens saakaldte Fradragsregler, dvs. de Regler, hvorefter der gøres Fradrag i Renten som Følge af Rentemodtagerens eventuelle Egenindtægt enten ved Arbejde eller som Følge af Formue.

Efter Loven kan Ægtepar i Hovedstaden have 24.000 Kr., i Købstæderne 20.000 og paa Landet 18.000 Kr., uden at Fradrag i Renten foretages. For Enlige er Tallene henholdsvis 17.000, 14.000 og 12.000 Kr.

Den Bundgrænse, disse Formuetal er Udtryk for, gjorde vort Parti ingen Indvendinger imod, men fandt derimod den Grænse, der er sat opad (dvs. Størrelsen af de Formuebeløb, en Rentemodtager kan have, før hele Renteretten bortfalder) for høj. Den er nemlig for Ægtepar i Hovedstaden 87.000 Kr., i Købstæder 74.000 og paa Landet 63.000 Kr. og for Enlige tilsvarende lavere — alt regnet efter en Afkastning paa $3\frac{1}{2}$ pCt. Det kan — og med Rette — siges heroverfor, at Folk med saa store Formuer som oftest vil have dem anbragt til en højere Afkastning end $3\frac{1}{2}$ pCt., og i saa Fald vil de ikke kunne opnaa Aldersrente. Det kan ligeledes anføres — og hid-

tidig Praxis taler derfor —, at Folk med saadanne Formuer i Almindelighed slet ikke søger om Aldersrente, og skulde de endelig gøre det, vil den Rente, de kan opnaa, kun beløbe sig til godt og vel en 10-Kr.-Seddel pr. Maaned.

Paa den anden Side er vort Parti af den Opfattelse, at medens Fradragsreglerne ved Indtægt af Formue burde strammes, er den nye Lovs Regler om Fradrag ved Indtægt af Arbejde ikke lempelige nok, selvom Loven ogsaa her har indført Ændringer i den rigtige Retning. Vort Partis Ordfører (Johs. Christiansen) tog derfor Forbehold overfor Fradragsreglerne som Helhed gennem følgende Særudtalelse i Betænkningen:

»Mindretallet finder det betænkeligt, at aldersrenteberettigede Ægtepar ikke falder for 1/12-Reglen før ved en Formue paa helt op til 87.500 Kr. i Hovedstaden, 74.200 Kr. i Købstæderne og 63.600 Kr. paa Landet og aldersrenteberettigede Enlige ikke før ved henholdsvis 60.000, 51.300 og 43.300 Kr.s Formuer, for saa vidt disses Afkastning sættes til $3\frac{1}{2}$ pCt. p. a. Paa den anden Side finder Mindretallet de foreslaaede Fradragsregler ved Indtægt af Arbejde utilfresstillende, idet det principielt maa mene, at rene Arbejdsindtægter paa indtil 100 pCt. af Grundbeløbene burde være fradragsfrie.

Da det imidlertid trods flere Forsøg ikke har været muligt at finde frem til andre fuldt tilfredsstillende Fradragsregler ved Formue, og da det ved stedfundne Undersøgelser har vist sig, at Rentemodtagere efter de tænkte Fradragsregler ved Arbejdsindtægter vilde kunne naa op paa Totalindkomster, der under Hensyn til de herskende Lønforhold maa anses at være relativt høje, kan Mindretallet — navnlig ogsaa fordi det har fundet Tilslutning til, at hele dette Spørgsmaal sammen med flere andre tages op til nærmere Overvejelse i en Kommission — tiltræde de i den foreliggende Flertalsindstilling indeholdte Fradragsregler.

— Som fremhævet allerede ved 1. Behandling har det været Partiet magtpaaliggende at naa frem til en Ordning, hvorved Invalidernes Forhold toges op til nærmere Overvejelse med de tre Hovedformaal:

1. at skille alt vedrørende Invaliderne ud i en særskilt Lovgivning;
2. at aktivere Bestræbelserne for gennem en Opskoling af Invaliderne efter fuldtud tidssvarende Principer og Metoder at føre saa mange som muligt ind paa det normale Arbejdsmarked; og
3. at søge den saakaldte Trediedelsgrænse i den nuværende Lov ændret saaledes, at Personer med mindre Invaliditet

end nu fremtidig ikke skulde være helt afskaaret fra at falde ind under Loven.

Under Udvalgsforhandlingerne lykkedes det at samle fuld Enstemmighed om Ønskeligheden af, at disse og andre vigtige Spørgsmaal gøres til Genstand for nærmere Overvejelser i en Kommission.

Forsvar, Hjemmeværn m. m.

I forsvarspolitisk Henseende var afvigte Rigsdagssamling præget dels af de Problemer, som rejstes i Forbindelse med forsk. Begivenheder under Besættelsen, dels af Forholdene omkring Frihedsbevægelsens Styrker og den senere Oprettelse af Hjemmeværnsforeninger.

Allerede ved Finanslovens 1. Beh. tog Johs. Christiansen Spørgsmaalet om Hjemmeværnsforeningerne op. Naar nogle Tusind Mand, sagde han, sendes hjem med deres Vaaben, maa der jo ligge en militær Hensigt bag. Derved har man imidlertid »tilsidesat en Opfattelse, som jeg troede, der ellers var Enighed om: at Danmark skal have en Militærordning, der maa blive en Følge af vort Medlemsskab i UNO, og at intet derfor maatte foregribes i saa Henseende, før alle herhen hørende Forhold var blevet grundigt drøftet i den Forsvarskommission, som jeg ved Regeringen agter nedsat«.

Fra Modstandsbevægelsens Side, fortsatte Taleren, er det desuagtet hævdet, at de hjemsendte vaabenføre Frihedskæmpere bør danne Grundstammen i Hjemmeværn, man fra visse Sider er saa ivrige efter at søge institueret. Men da Hjemmeværnsforeningerne aabent siges at være Begyndelsen til saadanne Hjemmeværn, vil det altsaa sige, at disse Foreningers Formaal er et rent militært.

— Jeg vil, sluttede Johs. Christiansen denne Del af sin Tale, paa ingen Maade anfægte den Foreningsfrihed, der er et af vore forfatningsmæssige Frihedsgoder, men jeg er nu ikke sikker paa, at det just var Dannelsen af halv- eller helmilitære Foreninger, vore Grundlovsfædre havde i Tankerne, da de skrev Grundloven. Enkelte har villet anføre Riffelbevægelsen i 80'erne som et Forbillede. De blev imidlertid dannet til eventuelt Brug mod de Magthavere, som da traadte Forfatningen under Fode. I Dag staar de forfatningsmæssige Rettigheder ikke i Farezonen, i hvert Fald har alle danske Partier jo hæv-

det at ville staa paa Grundlovens og Demokratiets Grund, og derfor kan Hjemmeværnsforeninger med væbnede Mænd som Grundstamme aldeles ikke sammenlignes med Riffelforeningerne. De kan kun begrundes ud fra det, de i Virkeligheden er: halvmilitære Organisationer, der tænkes indsat som Led i en kommende Militærordning. —

Disse Udtalelser kaldte Aksel Larsen (Komm.) frem med en Paastand om, at alt, hvad der hidtil var sket, baade m. H. t. Vaabnene og Hjemmeværnsforeningerne, beroede paa Forslag, som davær. Forsvarsminister Ole Bjørn Kraft havde udarbejdet, og som »blev enstemmigt tiltraadt af Samlingsregeringen« i Sommeren 1945.

Denne Paastand tilbagevistes straks af A. M. Hansen (Rad.), der oplyste, at han Gang paa Gang havde mødt det omtalte Forslag med Protest, og at der saaledes intet var vedtaget, idet en Vedtagelse ikke kunde finde Sted, hvis et Medlem af Samlingsregeringen var imod det.

Denne Oplysning bekræftedes Ord til andet af Ole Bjørn Kraft (Kons.), og det var dermed fastslaaet, at Aksel Larsens Paastand var usandfærdig.

— — —
Den af Johs. Christiansen rejste Debat om Hjemmeværnsforeningerne som en Forskole til de fra flere Sider ønskede Hjemmeværn som Led i Forsvarsordningen gav Anledning til, at Forsvarsminister Harald Petersen ved en senere Lejlighed erklærede, at det helt og holdent maatte være Forsvarskommissionen, der til sin Tid gjorde Indstilling om en ny Forsvarsordning, og at Oprettelsen af Hjemmeværnsforeninger derfor ikke kunde foregribe noget i saa Henseende.

Bemyndigelse til Afvigelser fra Hærlovene.

Der blev baade i 1939, i 1940—41, i 1943 og i Somren 1945 vedtaget Bemyndigelseslove for Forsvarsministeren til at afvige fra visse Bestemmelser i Hærlovene. Baggrunden herfor var dels Krigsudbruddet i 1939, dels de ekstraordinære Forhold under Besættelsen og dels den Omstændighed, at Hæren opløstes i 1943, og at Tyskerne stjal hele vor militære Udrustning efter 29. Aug. 1943.

Det sidste Forslag om Forsvarsministerens Ret til saadanne Afvigelser fremsattes den 1. Marts 1946. Det drejede sig her dels om Ophævelse af nogle Bemyndigelser, dels om Bevarelse og Udvidelse af andre. For det første søgte Ministeren nu Bemyndigelse til at opføre større Beløb paa de militære Bud-

getter end de i Forsvarslovene af 1937 hjemlede. Dernæst søgte han Bemyndigelse til at kunne foretage det nødvendige m. H. t. den saakaldte »Tysklandsdivision«, herunder Adgang til at lade yngre Befalingsmænd i Reserven overgaa til Stillinger i Linjen. Endvidere til at fritage for ekstraordinær Indkaldelse saadanne Værnepligtige, som har været ansat i Rigspolitiet, Fængselsvæsenet eller andre lign. for Samfundet livsvigtige Funktioner, og som i den Anledning havde faaet Udsættelse, ligesom en saadan Fritagelse ogsaa skulde kunne omfatte Personer, der af Tyskerne havde været anholdt, deporteret eller mishandlet med Sygdom eller Svækkelse til Følge.

Iøvrigt indeholdt Forslaget Bemyndigelse til at fravige Hærløven paa følgende Omraader: Indkaldelsernes Omfang, Uddannelse, Tjenestetid, Genindkaldelse, Antagelse af hjemsendt Personel til frivillig Tjeneste, Befalingsmænds Anciennitet samt Tilvejebringelse af nødvendige Forsyninger, saasom Uniformer, Udrustning, Materiel, Køretøjer, Vaaben, Ammunition, Skibe osv. samt endelig ogsaa Forholdene vedrørende Soldaternes Beboelsesforhold.

Ved Forslagets 1. Beh. erklærede vort Partis Ordfører (Johs. Christiansen), at der under de givne Forhold naturligvis maatte tilvejebringes fornøden Lovhjemmel til, at de Styrker, der var nødvendige, baade kunde blive iklædt, uddannet og kasereret paa forsvarlig Maade, ligesom Vaaben og Materiel maatte anskaffes. Nu var det jo imidlertid saadan, at det hidtil var gaaet ganske godt med Indkøb af Vaaben, brugte Skibe osv., og Tale- ren ansaa det i hvert Fald for paakrævet, at saadanne Erhvervelser fremefter skete i snævert Samarbejde med Finansudvalget. — Han henstillede, at der desuden snarest blev givet Offentligheden en detailleret Oversigt over, hvad der til Dato var indkøbt af Forsvarsministeriet og saaledes, at man kunde danne sig et Skøn over, om Priserne havde staaet i rimeligt Forhold til det indkøbte, samt over, hvor store Beløb, der ialt var anvendt.

Endelig krævede vor Ordfører, at der nu blev givet klar Besked om »Tysklandsdivisionen«. Hvordan er det, udtalte Christiansen, oprindelig gaaet til, at denne helt ekstraordinære Opgave er stillet Danmark? Og hvorfor har vi ingen Besked faaet derom? Der er formentlig ikke noget, man behøver at stikke under Stolen. Lad os nu faa ordentlig Rede paa disse Forhold. Vi maa vide, om vi selv skal betale Udrustningen, hvorlænge Styrken skal være i Tyskland, om vi i det Tidsrum selv skal sørge for dens Forplejning osv. Han sluttede med at sige:

»Siden denne Sag første Gang blev behandlet i London, er der dukket mange store og krævende Opgaver op for vort Land; jeg tænker ikke mindst paa den uhyre Bevogtnings- og anden lignende Tjeneste, som udføres af værnepligtigt Mandskab, og som lægger stort Beslag paa netop den Ungdom, Landet har Brug for i Produktionen. Under Hensyn hertil maa det alvorligt haabes, at Forhandlingerne om Besættelsesstyrken kan afsluttes med et Resultat, der ikke bliver for byrdefuldt for Befolkningen, for Landet og sidst, men ikke mindst, for den Ungdom, det i første Række drejer sig om«.

Forsvarsministeren gik i sin Svartale ikke nærmere ind herpaa, men erklærede, at uanset hvorfra Initiativet var kommet, maatte Danmark nu føle sig forpligtet til at vedstaa afgivne Løfter om Bidrag til at lette Besættelsesmagten (England) i dens tunge Opgaver i Tyskland. Han oplyste dog, at der ikke var truffet nogen som helst Aftaler hverken m. H. t., hvor længe Divisionen skulde være i Tyskland eller Spørgsmaalet om dens Udrustning og Forplejning.

Ministeren erklærede sig derimod villig til i et og alt vedrørende Bevillinger o. lign. at forelægge Tingene for Finansudvalget, ligesom han lovede at indskrænke de militære Udgifter mest muligt, og at der snarest skulde blive givet nærmere Oplysninger om, hvilket Materiel, der var indkøbt, Materiellets Priser m. v.

Christmas Møller lægger Kortene paa Bordet.

Nu tog Christmas Møller Ordet og udtalte bl. a.:

»Inden den 5. Maj blev det gjort gældende, bl. a. fra min Side og fra De frie Danskes Side i England, at naa Danmark fik en allieret Status, hvilket var vort inderlig Haab, og hvilket vi i høj Grad arbejdede paa, da vilde Danmark ogsaa drage Konsekvensen deraf og participere i de Byrder, de Allierede havde. Og jeg melder mig meget gerne som en af dem eller maaske som den, der har Ansvaret for denne Tanke, saaledes som jeg ogsaa havde Ansvaret for den Tanke, at vi skulde erklære Japan Krig. Jeg melder mig gerne som den, der har Ansvaret for, at vi naturligvis maatte have den Byrde at participere i Besættelsen af Tyskland«.

Til denne Erklæring føjede Ole Bjørn Kraft følgende Oplysninger vedrørende hans Ledelse af Forsvarsministeriet efter 5. Maj 1945:

— Nogen Tid efter Samlingsregeringens Dannelse rettede det

engelske Krigsministerium en officiel Henvendelse vedrørende Tysklandsdivisionen. Den forelagdes det samlede Ministerium, der — saaledes som Situationen efter det Christmas Møllerske Initiativ var — fandt det fornødent at besvare den engelske Henvendelse positivt. Og, føjede Kraft til, først derefter optoges der nærmere Forhandlinger ang. Udrustning, Omkostningernes Udreden osv. Men lad mig saa endelig sige ogsaa dette, at der her er en Pligt, som det er en naturlig Sag for os at opfylde, og vi skal ikke gøre det med sure Miner, vrantne og træge, for saa mister hele denne Sag noget af den Karakter, den helst skulde have.

Johs. Christiansen svarede: Det er nu konstateret, hvem der har taget det oprindelige Initiativ i denne Sag. Dermed er Hensigten med mine Spørgsmaal naaet. Hvad angaar det træge og de sure Miner vil jeg gerne tilføje, at det ikke er herom, Sagen drejer sig. Christmas Møller sagde noget om, at vi her i Landet var ved at glemme, hvad de Allierede har gjort for os. Det kan jeg ikke erkende. Men siden han tog sit Initiativ i London, har Danmark maattet paatage sig meget svære Opgaver, først og fremmest Bevogtningen og Forplejningen af de 210,000 tyske Flygtninge. Iøvrigt forstaar jeg overhovedet ikke den Tilbøjelighed, visse Mennesker har til at bagatellisere, hvad Danmark i det hele har paataget sig siden 5. Maj 1945. De Ofre, der efter Befrielsen er blevet ydet fra dansk Side, er ydet i et saadant Omfang og paa en saadan Maade at jeg synes, vi alle som gode Danske kan være det bekendt.

— — —
Efter en kort Udvalgsbehandling gik Forslagene til 2. og 3. Beh. og vedtoges enstemmigt med 116 St.

Nedsættelse af en Forsvarskommission.

Forslaget herom kom til 1. Beh. i Folketinget den 7. Marts 1946. Fra radikal Side udtalte Johs. Christiansen, at ingen kunde vide, hvordan en kommende Krig vilde forme sig. Derimod turde man sikkert sige, at som Krigsdeltager i Fremtidens eventuelle Opgør vil Danmark ikke kunne løse nogen isoleret militær Opgave. Han sagde videre:

»Som Forholdene har udviklet sig siden 1939, vil der imidlertid være betydelige og maaske endda ret omfattende Opgaver at varetage for vort Land, ogsaa paa det militærpolitiske Omraade. Jeg vil gerne pege paa, at Situationen efter San Francisco er en ganske anden end Situationen efter Versailles. Ud fra denne Betragtning

vil mit Parti tilsige det Arbejde, der skal udføres i den forestaaende Kommission, sin loyale Medvirken ud fra fordomsfrie Synspunkter. Naar jeg giver dette Tilsagn, har det ogsaa en anden Aarsag. Jeg tror nemlig, at der frem i Tiden vil melde sig Problemer af saa omfattende og vanskelig Karakter, at vi simpelt hen hverken faar Tid eller Kræfter til at styrte os ud i en ny opslidende Kamp om det, vi med en nu maaske noget utidssvarende Glose kalder Danmarks Forsvarsvæsen.

Men naar jeg har sagt dette, vil jeg straks føje til, at skal denne Sag løses uden Kamp, maa ethvert Tilløb til Fantasteri i Retning af farlig Selvovervurdering ogsaa være udelukket. Vi maa indskrænke Landets militære Foranstaltninger til det Mindstemaal, som vil kunne sanktioneres af Sikkerhedsraadet, af den Organisation, hvoraf vi er Medlem, og inden for hvilken vi skylder at hævde og opfylde den Medlemspligt, vi har.

Endelig vil jeg gerne pointere, at efter Dannelsen af De forenede Nationer vil ogsaa Danmarks militære Beredskab have et Formaal i at hindre Fredsbryderes voldelige Anslag mod Verdensfreden. Kan det samtidig bidrage til at styrke Grunden under det mellemfolkelige Samarbejde og Udsoningen mellem Folkene, har det en yderligere smuk Opgave, og jeg tror, at som en Del af hele den Medlemsforpligtelse, vi har, vil ogsaa dette være et Formaal, et Omraade, paa hvilket vi har Muligheder for at gøre os gældende.

— — Det maa dybt beklages, at man fra visse Sider har været saa energisk — for ikke at sige overenergetisk —, at man har dannet Hjemmeværnsforeninger med det Formaal derigennem at lægge Grunden til et Hjemmeværn. Det er og bliver at foregribe den kommende Forsvarsordning. Det er og bliver at foregribe det Arbejde, der nu indbydes til i den Kommission, der foreslaas nedsat her i Dag. Jeg ved ikke, hvordan det er gaaet til oprindeligt, men i hvert Fald er Forholdet jo det, at Officerer i ikke ringe Grad har stillet sig bag det Arbejde, der her er Tale om. Jeg ser saadan paa det, at Officererne maa være Statens Tjenere, Statens Tjenestemænd, og som saadanne udføre deres Gerning — under betryggende Kaar, det er givet; men de skal ikke og kan ikke være Folkets militærpolitiske Le-

dere — det maa tilkomme alene Regering og Rigsdag. Og jeg vil gerne føje til, at her aftegner Finlands tragiske Skæbne gennem de sidste 5 Aar en politisk Morallære, som andre Lande maaske ogsaa kan have nogen Nytte af at erkende».

Taleren erklærede, at en af Kommissionens Opgaver maatte være at demokratisere det Værn, Landet skal have. Det var hans Opfattelse, at det vilde være heldigst at bevare Officiantgruppen, for saa vidt ikke en helt anden og bedre Befalingsmandsordning kunde skabes. I alt Fald maatte Kommissionen ogsaa tælle Repræsentanter for Officianterne.

Forsvarsministeren erklærede sig villig til at imødekomme dette Ønske. Vedrørende Hjemmeværnsforeningerne erklærede han, at disse Foreninger var ét, Hjemmeværn som evt. organiserede Grupper noget ganske andet. I Spørgsmaalet om Hjemmeværn staar Rigsdagen fuldkommen frit under de Forhandlinger, der skal føres.

De militære Udgifter.

I Oversigten over Statens Driftsbudget for 1945—46 staar Krigsministeriet opført med 194,4 Mill. og Marineministeriet med 77,6 Mill. tilsammen paa Forsvarsministeriet: 272 Mill. Kr. Til Sammenligning med Tiden før Krigen tjener, at paa Finansloven for 1939—40 stod de samme Ministerier opført med henholdsvis 35 og 27 Mill. eller tilsammen 62 Mill. Kr.

Til Oplysning om Grunden til de meget store Militærudgifter i 1945—46 kan følgende anføres:

Under »Ekstraordinære Foranstaltninger« staar opført den danske Brigade, der kostede 43,3 Mill. Kr., heraf ydede den svenske Stat 25 Mill., hvorefter Netto-Udgiften for os blev 18,3 Mill. Kr.

Modstandsbevægelsen staar opført med 56,5 Mill. Kr., heraf refunderer Ministeriet for særlige Anliggender 25 Mill., hvorefter Forsvarsministeriets egentlige Udgift bliver 31,5 Mill. Kr. Men dette er jo et rent regnskabsmæssigt Forhold, en Kendsgerning er det, at Modstandsbevægelsen kostede Staten over 56 Mill. Kr.

Rekrutteringen af unge Danske til engelsk Krigstjeneste har

kostet 151.000 Kr. og danske Tolke til engelske Styrker i Tyskland 200.000 Kr., medens Arbejdet vedrørende efterladt tysk Krigsmateriel m. v. har kostet 6.650.000 Kr., tilsammen ca. 7 Mill. Kr.

Reparationer vedrørende Belægningsforholdene (Barakkerne) har andraget ekstraordinært ca. 10 Mill. Kr.

Kasernereparationer efter Tyskernes Hærgen anslaaes til 30 Mill. Kr., hvoraf 7,5 Mill. falder paa 1945—46.

Anskaffelse m. v. vedrørende Motorkøretøjer (herunder Befordringsgodtgørelser) ca. 6 Mill.

Indkøb af Flyvemateriel 7 Mill., hvoraf der i 1945—46 anvendtes ca. 1,2 Mill. Kr.

Indkvarteringsmateriel som Følge af Tyskernes Hærgen 3,2 Mill. Kr.

Anskaffelser, Reparationer m. v. vedrørende Krigsmateriel 3,2 Mill. Kr. plus Efterbetaling til Sverige for Vaabenleverancer 2,4 Mill., ialt 5,6 Mill.

Da der ud over disse større Beløb er bevilget en Række mindre til højst forskellige Formaal, kan Krigsministeriets ekstraordinære Udgifter anslaaes til en 92—94 Mill. Kr. i 1945—46.

Paa Marineministeriets Budget staar opført ekstraordinære Udgifter til Anskaffelse af 2 Fregatter og 2 Korvetter med 13,5 Mill., Køb af to Motorskibe 350.000 Kr., Genanskaffelser til Intendanturen 5 Mill. og Indkøb af Minestrygningsmateriel, Haandvaaben m. v. 3 Mill., ialt ca. 22 Mill. Kr., forskellige Istandsættelser af Skibe, Værksteder o. lign. samt Genanskaffelser af Inventar m. v. 8 Mill. Naar forskellige mindre Poster tages med, har Marineministeriets ekstraordinære Udgifter altsaa været anslaaet til 32—33 Mill. Kr.

Herved naar man af ekstraordinære Udgifter (stort set som Følge af Besættelsen) op paa en for Forsvarsministeriets Budget anslaaet Totalsum af omved 125 Mill. Kr. Hertil kommer saa yderligere de Forhøjelser, der skyldes stigende Lønninger og Honorarer, ligesom man ved en Sammenligning mellem 1945—46 og 1939—40 jo i det hele maa tage den mellemliggende Prisstigning i Betragtning.

Men raat opgjort beløb vore Udgifter paa de militære Budgetter for sidste Finansaar sig altsaa til 110 Mill. Kr. mere end i det sidste Finansaar før Krigen.

NB. For indeværende Finansaar er Krigsministeriets Udgifter budgetteret med 162,6 og Marineministeriets med 73,8 Mill. Kr. eller til Forsvarsministeriet som Helhed 236,4 Mill. Kr.

Overenskomsten med Hjemmeværnsforeningerne.

I Forventning om at kunne faa lidt fastere Haand om Spørgsmaalet vedrørende de Vaaben, som Modstandsbevægelsens Folk var rejst hjem med, optog Forsvarsminister Harald Petersen straks efter sin Tiltræden Forhandlinger med Hjemmeværnsforeningernes Ledelse. Han regnede med, at Vaabenbesidderne stod som Medlemmer af de nævnte Foreninger, og at man saa derigennem kunde faa saa megen Klarhed over, hos hvem Vaabnene befinder sig, at en sikrere Basis for senere Krav om Aflevering derved kunde skabes. (Hvor langt Ministeren kan naa ad denne Vej, er et andet Spørgsmaal!)

Forhandlingerne trak ud, men endelig i Marts 1946 var man naaet saa vidt, at Overenskomsten forelaa klar til Underskrift af de to Parter. En Forudsætning for Overenskomsten var det imidlertid — det havde Ministeren bundet sig til —, at Staten ydede Hjemmeværnet et Tilskud paa 250,000 Kr., og hele Sagen maatte saaledes i Finansudvalget.

Her tog det radikale Venstres Medlemmer (Dahlgaard og Rasmussen-Gylling) efter Forhandling i Partigruppen afgjort Stilling i mod at yde saa stort et Beløb til Hjemmeværnsforeningerne — dels af finansielle Grunde, men dels navnlig fordi man fandt selve Overenskomsten angribelig paa væsentlige Punkter. Dette gjaldt baade Bestemmelserne om Optagelse af nye Medlemmer og disses Adgang til Vaabenbesiddelse, om den foreslaaede Kontrol med Vaabens og Ammunitions Opbevarelse og om den nære Forbindelse mellem Foreningerne og Militæret, som Overenskomsten forudsatte.

Det radikale Venstres Repræsentanter i Finansudvalget kom dog til at staa ene med disse Synspunkter; Bevillingen paa de 250.000 Kr. til Hjemmeværnsforeningerne tiltraadtes ikke alene af Venstre og Konservative, men ogsaa af Socialdemokraterne for slet ikke at tale om Kommunisterne, der jo er det Parti, som lige fra Begyndelsen er gaaet stærkest ind for de nævnte Foreninger.

Ny Vaabenlov.

Den 28. Marts fremsatte Justitsminister Elmquist Forslag til en ny Vaabenlov. Forslaget faldt paa en Række Punkter ret nøje sammen med de hidtidige Lovbestemmelser, men adskilte sig for andre Punkters Vedkommende stærkt fra Vaabenloven af 1934. Og Aarsagen hertil var netop den ovenfor omtalte Overenskomst mellem Forsvarsministeren og Hjemmeværnsforeningerne.

Forskellen kom navnlig til Udtryk i Lovforslagets § 9, hvori

det bl. a. bestemtes, at Hjemmeværnsforeningerne (og disses Medlemmer naturligvis) ikke skulde omfattes af Lovens Hovedregel, der siger, at det er

forbudt uden Tilladelse fra Justitsministeren at forskaaffe sig, besidde eller bære Skydevaaben, Ammunition o. lign., Haandganater, Bomber, Sprængstoffer osv.

At dette var en klar Undtagelsesbestemmelse, kunde der ikke herske Tvivl om, og vort Partis Ordfører (Johs. Christiansen) vendte sig ogsaa stærkt imod den allerede ved Forslagets 1. Beh., der iøvrigt ikke fandt Sted før den 22. Maj. Han udtalte bl. a.:

»Jeg forstaar ikke, hvorfor man her i Landet skal have saadant Besvær med Spørgsmaalet om en forsvarlig Vaabenafleveringsordning. Hvad er det for Interesser, der kædes sammen med Modstanden mod en saadan Ordning? Tror man, at disse Interesser i første Række har Landets Tarv for Øje, er jeg noget bange for, man tager alvorligt fejl. Det kan heller ikke være Interesser, der sigter paa en Styrkelse af Demokratiet. Var dette Tilfældet, vil man nemlig — i god Overensstemmelse med det store Flertal af Befolkningen — stille sig velvilligt over for Ønsket om en snarlig Vaabenaflevering.

Nu hørte jeg ganske vist, at Kommunisternes Ordfører krævede hele Landets Ungdom opøvet i Vaabenbrug, og at dertil vilde Hjemmeværnsforeningerne være en ypperlig Forskole, hvorfor disse Foreningers Medlemmer da ogsaa burde beholde de Vaaben, de havde. Dette er i hvert Fald klar Besked, men jeg maa paa det bestemteste vende mig imod Betragtningen. Hvorvidt vor Ungdom og gennem den hele Befolkningen efterhaanden skal gøres til et Folk i Vaaben, kan og skal ikke afgøres i Forbindelse med Hjemmeværnsforeningerne. Det bliver først et politisk Spørgsmaal, dernæst et militært. Der kan med andre Ord ikke i Dag, hverken paa den ene eller den anden Maade, foregribes noget som helst angaaende Landets kommende Militærberedskab uden om eller bag om de Overvejelser, der skal foregaa i Forsvarskommissionen. Dette vil man overalt, hvor Hjemmeværnsforeninger og Vaabenspørgsmaal drøftes, gøre klogt i at holde sig for Øje, bl. a. fordi jeg ved med Sikkerhed, at saadan ser Landets Befolkning paa hele dette Spørgsmaal«.

Ordføreren for Dansk Samling (Paul Holt) søgte at lægge den Mening ind i Johs. Christiansens Udtalelser, at disse var

en Fornærmelse mod det danske Folk, men fik omgaaende følgende Svar:

»Jeg vil gerne sige til Hr. Paul Holt, at intet ligger mig fjernere end at ville fornærme det danske Folk. Men jeg beder det ærede Medlem forstaa mine Ord paa den Maade, at de Kampvaaben, der skal betros Borgerne, skal betros dem under militær Ledelse og Ansvar over for den til enhver Tid gældende Forsvarsordning. Det maa det ærede Medlem lægge ind i mine Ord«.

Under Udvalgsbehandlingen søgte Johs. Christiansen at faa Bestemmelserne i § 9 om Hjemmeværnsforeningernes Særstilling ændret, idet han principielt hævdede, at det maatte være Justitsministeriets Opgave at dispensere, hvor en Dispensation fandtes paakrævet. Det lykkedes dog ikke. Ogsaa her stod baade Socialdemokraterne og Komm. enige med Venstre og Konervative, og han skrev da følgende Mindretalsudtalelse i Udvalgets Betænkning:

»Saaledes som § 9 er udformet, maa den i Paragrafen nævnte Overenskomst mellem Forsvarsministeren og Hjemmeværnsforeningerne betragtes som en Generaldispensation, hvorefter Medlemmerne i bestaaende og tilkommende Hjemmeværnsf. paa Forhaand er undtaget fra Vaabenlovens Bestemmelser. Dette maa Mindretallet betegne som et Brud paa hele den Lovgivning, der paa dette Omraade har bestaaet i en Aarrække her i Landet.

Efter nævnte Overenskomst kan enhver dansk Statsborger, der er fyldt 17 Aar, og paa hvis Vandel der iøvrigt intet er at udsætte, begære sig optaget i en Hjemmeværnsforening; har Vedkommende derefter gennemgaaet det i Overenskomsten foreskrevne 3 Mdr.s Kursus, vil han (hun?) efter sit fyldte 18. Aar være berettiget til at besidde Kampvaaben, uanset de Bestemmelser, der iøvrigt fastsættes i Loven, og som samtlige andre af Landets Borgere, der ikke er eller vil være Medlemmer af en Hjemmeværnsforening, maa overholde.

Da Mindretallet maa finde en saadan Ordning uforvarlig, og da det ikke i Udvalget har været muligt at vinde Tilslutning til en Affattelse af § 9, hvorefter enhver Dispensation fra Lovens Bestemmelser som Helhed overlades Justitsministeriet, har Mindretallet ikke kunnet tiltræde Flertallets Indstilling«.

Paa ét Punkt lykkedes det Christiansen at faa en Ændring gennemført, nemlig til § 3. Ændringen gik ud paa, at for saa vidt der finder Vaabenaflevering Sted, skal saadan Aflevering

kunne foregaa mod fuld Erstatning — »dog kun for saa vidt den paagældende har bekostet Vaabnets Erhvervelse«.

En anden Ændring, gaaende ud paa, at Kommunalbestyrelserne skulde tages med paa Raad ved Anlæggelse af nye Skydebaner, maatte Christiansen derimod ogsaa staa ene med ved Lovens 2. Behandling.

Ved Lovens endelige Afgørelse stemte V., K., S. og Komm. for Forslaget, medens R. og Retsforb. undlod at stemme.

Andre Sager af militær Art.

Under Finanslovens 1. Beh. rejste Aage Fogh Spørgsmaalet om Militærets Forsøg paa at inddrage den skønne, frugtbare Jægerspris-Egn til militær Øvelses- og Skydebaner. Forsvarsministeren lovede at undersøge Sagen, men da der senere opstod ny Uro om Sagen blandt Egnens Befolkning, bl. a. ogsaa fra de mange Landbrugere, som følte deres Ejendomme truet, blev Spørgsmaalet paany fremdraget af Johs. Christiansen under Beh. af de militære Forslag om Afvigelser fra Hærloven, og nu lovede Ministeren positivt, at der ikke skulde blive truffet endelig Afgørelse i Sagen udenom Rigsdagen.

— Ogsaa andre Steder fra i Landet kom der urovækkende Meddelelser frem om, at Militæret »havde Kig paa« god Landbrugsjord til militære Formaal, nemlig paa Halk Hoved Øst for Haderslev, hvor en Række Statshusmandsbrug var truet med Nedlæggelse. I Finansudvalget begærede Bertel Dahlgaard da Samraad med Forsvarsministeren, overfor hvem han pointerede, at det maatte være muligt at finde andre Arealer med ringere Landbrugsværdi, saafremt nye Skydebaner var nødvendige. Ministeren gav det Løfte, at et saadant Forsøg skulde blive foretaget. Dahlgaard gjorde imidlertid yderligere opmærksom paa, at Officerer vistnok allerede var igang med ved høje Pristilbud at faa Brugere til at afstaa deres Ejendomme, hvortil Ministeren erklærede at ville gaa til Finansudvalget om en Bevilling, inden eventuelle Køb fandt Sted.

— Endelig skal endnu nævnes Sagen om Opførelse af Kaserne-Barakker paa Bornholm til det paa Øen stationerede Mandskab. Hertil søgte Forsvarsministeren en Bevilling paa ikke mindre end ca. 8 Mill. Kr.

Men i Finansudvalget erklærede vort Partis Repræsentanter (Dahlgaard og Rasmussen-Gylling), at en saa stor Bevilling til dette Formaal kunde de ikke tiltræde. Det maatte, hævdede de, være muligt at skaffe egnet Logi til de 10—1200 Mand, det

drejede sig om, paa anden og navnlig billigere Maade, bl. a. maatte en Del af Mandskabet sikkert kunne indkvarteres privat.

Ogsaa her fik Ministeren imidlertid Støtte af samtlige andre i Finansudvalget repræsenterede Partier, nemlig V., K., Soc. og Komm., saaledes at Bevillingen gennemførtes med det radikale Venstres Stemmer.

Konfiskation af tysk og japansk Ejendom.

Straks efter Tysklands Kapitulation blev der fra Regeringens Side truffet Foranstaltninger til Baandlæggelse af her i Landet værende tysk og japansk Ejendom. Allerede 5. Maj 1945 blev tyske Bank- og Sparekassekonti spærret, den 2. Juli 1945 blev der givet Paalæg om Anmeldelse af tysk og japansk Ejendom, og ved Lov af 12. Juli 1945 blev der givet Bemyndigelse til at føre Aktieselskaber med tysk eller japansk Kapital i Likvidation eller sætte dem under Administration.

Ved en Opgørelse pr. 25. Januar 1946 paa Grundlag af indkomne Anmeldelser opgjordes her i Landet værende tysk Kapital til o. 114 Mill. Kr. Af japansk Kapital var der knap 100,000 Kr.

Den endelige Beslutning om, hvad der skulde gøres med tysk Kapital i de tidligere af Tyskland besatte Lande, blev truffet paa en international Konference i Paris Nov.-Dec. 1945, hvor ogsaa Danmark var repræsenteret. Det bestemtes, at enhver Stat, der undertegnede Konferencens Beslutninger, skulde tilbageholde eller likvidere tyske fjendtlige Aktiver inden for sit Omraade, saaledes at disse Aktiver ikke kunde falde tilbage til tysk Ejendomsret eller tysk Kontrol. Det Beløb, der indvandt ved disse Konfiskationer, skulde til sin Tid trækkes fra i den Andel, som vedkommende Land skulde have af Erstatningsbetalingerne fra Tyskland.

I Overensstemmelse med disse Beslutninger forelagde Handelsminister Willemoes 31. Jan. 1946 i Folketinget et Lovforslag om Konfiskation af al tysk Ejendom her i Landet, bortset fra saadan Ejendom, som de allierede væbnede Styrker havde taget som Krigsbytte. Som tysk Ejendom betragtes Ejendom, der ved Lovens Ikrafttræden tilhører:

- 1) Den tyske Stat, tyske Kommuner og andre tyske offentlige Myndigheder, Institutioner m. v.,

- 2) Personer, der har tysk Statsborgerret,
- 3) Statsløse Personer, som senest har haft tysk Statsborgerret,
- 4) Her i Riget i k k e-hjemmehørende Selskaber, Foreninger og andre juridiske Personer, saasom Stiftelser, Fonds og lignende selvejende Institutioner, der har Hjemsted eller Hovedsæde i Tyskland, eller hvis retlige Tilværelse hviler paa tysk Lovgivning, eller som driver Virksomhed i Tyskland gennem en Filial, i sidste Tilfælde dog kun for saa vidt angaar Ejendom, der vedrører saadan Filial,
- 5) Selskaber, Foreninger og andre juridiske Personer, der ikke har Hjemsted eller Hovedsæde i Tyskland, men som af det Land, hvor de har Hjemsted, behandles som tyske, f. Eks. paa Grund af Selskabskapitalens Tilhørsforhold,
- 6) Personer, Firmaer eller juridiske Personer af anden fremmed Nationalitet end tysk, som under Hensyn til deres Forhold af Ministeriet for Handel, Industri og Søfart findes at burde behandles som tyske ved Gennemførelsen af denne Lov.

Ejendom, der den 9. April 1940 tilhørte eller i Tiden derefter har tilhørt — direkte eller indirekte — ovennævnte Retssubjekter, og som har været overdraget til andre, uden at Overdragelsen har været hjemlet i de af Handelsministeriet fastsatte Regler for saadanne Overdragelser, falder ogsaa ind under Konfiskationsbestemmelserne. Dvs. at f. Eks. pro forma-Overdragelser af tysk Ejendom til danske Statsborgere ikke fritages for Konfiskation.

Fra alle Sider — ogsaa paa Pariserkonferencen — er det erkendt, at der kan foreligge saadanne Tilfælde, hvor det vil være ubilligt at konfiskere tysk Ejendom, fordi den ikke med Rette kan betegnes som f j e n d t l i g. Det gælder Ejendom i Danmark, tilhørende det danske Mindretal i Sydslesvig, og Ejendom, tilhørende tyske politiske Flygtninge, der har søgt og faaet Asyl i Danmark, samt med Hensyn til danskfødte Kvinder, der er eller har været gift med tyske Statsborgere.

Der er derfor givet Handelsministeren Bemyndigelse til efter Indstilling fra et Nævn paa 7 Medlemmer at fritage saadanne Retssubjekter, som findes ikke at kunne betragtes som fjendtlige, fra Konfiskation.

Til Gennemførelse af Konfiskationslovens Bestemmelser oprettes en midlertidig Stilling som Kommissarius. Kommissarius assisteres af et Nævn paa 5 Medlemmer, der bistaar med Tilrettelæggelsen af de almindelige Retningslinier for Realisation af Ejendom, der er overtaget i Henhold til Loven. Endvidere bestemmes det, at Realisationen almindeligvis skal ske til Værdien i Handel og Vandel. Afvigelser fra denne Regel kan kun

ske med Nævnets Samtykke. Videresalg af overtaget tysk Ejendom kan kun ske med Handelsministeriets Samtykke, og dette gives kun, naar der er Sikkerhed for, at Videresalget ikke sker til Tyskere.

I Regeringens oprindelige Forslag var alt overladt til Kommissarius, og der var ikke fastsat nogle Bestemmelser om, hvorledes Afhændelsen af den konfiskerede Ejendom skulde ske. Herimod indvendte Bertel Dahlgaard som radikal Ordfører, at det var alt for stort et Arbejde og Ansvar at lægge paa en enkelt Mand, og at det udtrykkelig maatte fastslaas, at Afhændelsen af tysk Ejendom skulde ske til Værdien i Handel og Vandel, idet det var Statens Interesser, der skulde varetages, og de maatte tilsige, at man søgte at opnaa den størst mulige Pris ved Afhændelsen. Det skulde ikke være Lovens Opgave at medvirke til, at f. Eks. den danske Aktionærgruppe i et blandet dansk-tysk Aktieselskab overtog den konfiskerede tyske Aktiepost i Selskabet til en latterlig lav Kurs. Disse Indvendinger fra Dahlgaards Side blev imødekommet, og de ovennævnte Bestemmelser tilføjet under Udvalgsbehandlingen i Folketinget.

Juridisk har Konfiskationen af tysk og japansk Ejendom Relation til Folkeretten og til Grundlovens § 80 om Ejendomsrettens Ukrænkelighed, og Folketingsudvalget havde sin Opmærksomhed henvendt paa, om Loven muligt var i Strid hermed. Fra Ministeriet for Handel og Industri fremsattes en Udtalelse, hvoraf det fremgik, at man fra et folkeretligt Synspunkt maatte anse det for ubetænkeligt, at den danske Regering i Konsekvens af Potsdam-Konferencens Beslutninger, der har et Forbillede i Versailles-Traktatens Bestemmelser, for sit Vedkommende gennemfører den fornødne Lovgivning til Beslaglæggelse og Likvidering af tyske Aktiver og økonomiske Interesser her i Landet, saaledes at Provenuet anvendes til Fyldestgørelse af Kravet paa Krigsskadeserstatning.

Med Hensyn til Forholdet til Grundlovens § 80 fremgik det af den samme Udtalelse, at man maatte anse den nu foreliggende Situation, som er fremkaldt af Begivenhederne under den anden Verdenskrig, som saa ekstraordinær og indeholdende saa mange hidtil ukendte Momenter, at den falder ganske uden for, hvad man har haft for Øje ved Affattelsen af Hovedregelen i Grundlovens § 80.

Skødeklausulejendomme.

Som et Led i Arbejdet paa Genoprettelse af normale Tilstande efter Besættelsens Ophør er der Foraaret 1946 ved Lov truffet en Ordning med Hensyn til de faste Ejendomme, som den tyske Værnemagt havde beslaglagt til Brug ved Anlæg af Flyvepladser, Fæstningsværker og andre militære Anlæg, saaledes at de atter nyttiggøres og saavidt muligt føres tilbage til deres tidligere Anvendelse.

Hvad angaar saadanne af den tyske Værnemagt benyttede Ejendomme, som stadig tilhører den oprindelige Ejer, og for hvilke der derfor alene er betalt (eventuelt periodisk) Leje, frembyder Afviklingen af Brugsforholdet ikke større principielle Vanskeligheder. Ejeren overtager igen den fulde Brugsret. Derimod stiller Sagen sig anderledes med Hensyn til de talrige Ejendomme, der er udgaaet af privat Eje, fordi Værnemagten har foretaget større Anlæg eller Foranstaltninger, der medførte Indgreb i Ejendommens Substans, og hvor et almindeligt Lejemaal derfor ikke ansaas for en egnet Ordning af Forholdet til Ejeren.

I disse Tilfælde blev der oprettet en særlig Kontraktform, hvorefter Ejeren »udlejede« sin Ejendom til Værnemagten mod et Vederlag, svarende til Ejendommens Værdi, men saaledes, at han forpligtede sig til uden yderligere Vederlag at meddele den danske Stat endeligt Skøde paa Ejendommen (saakaldt »Skødeklausul«).

De tidligere Ejere havde dog Ret til at faa disse Skødeklausulejendomme tilbage mod Vederlag (Tilbagekøbsret), naar de Hensyn, der nødvendiggjorde Beslaglæggelsen, ikke mere bestod.

Den tyske Værnemagt har imidlertid ved sine forskellige Foranstaltninger paa disse Ejendomme ofte tilvejebragt Anlæg, som det baade af samfundsøkonomiske, militære og andre Grunde vilde være urimeligt og økonomisk uforsvarligt at sløjfe, alene for derved at bringe de anvendte Ejendomme tilbage til deres tidligere Form og for at lade den tidligere Ejers Tilbagekøbsret ske Fyldest. Saadanne tyske Anlæg m. v. er finansieret paa Bekostning af det danske Samfund, og ved deres Sløjfning vilde meget betydelige Værdier, som kan komme Samfundet til Gode, forspildes.

Den vedtagne Afviklingslov giver derfor saadanne Regler om den fremtidige Raadighed over disse Ejendomme, at der dels bliver Adgang til at ophæve den nævnte Tilbagekøbsret, dels Ret til at foretage saadanne Reguleringer (Sammenlægninger, Udstykninger og Grænseændringer m. v., herunder ogsaa Byplanordninger), som er nødvendige bl. a. for at retablere de

af Værnemagten sønderlemmede Landbrugsejendomme og om fornødent give dem en passende Form og Størrelse og for i det hele at afvikle Værnemagtens Indgreb paa den bedst mulige Maade.

Lovens Regler gaar iøvrigt ud paa følgende:

Indenrigsministeren kan træffe Bestemmelse om, at den tidligere Ejers Tilbagekøbsret helt eller delvis bortfalder, hvis Skødeklausejendommen indgaar i et samlet Anlæg, eller hvis den ved tysk Foranstaltning er undergaaet væsentlig Forandring.

Hvor Tilbagekøbsretten ikke bortfalder i Medfør af denne Bestemmelse, kan der af dertil nedsatte Kommissioner foretages Reguleringer af de enkelte Ejendommers indbyrdes Afgrænsning, hvor Hensynet til en hensigtsmæssig Jordfordeling kræver det, ligesom der kan fastsættes en Byplanordning for det paagældende Omraade.

Paaføres der ved Tilbagekøbsrettens fuldstændige eller delvise Bortfald den tidligere Ejer Tab, der ikke anses for dækket ved et tidligere oppebaaret Vederlag, tilkommer der ham fuldstændig Erstatning.

Saaframt Tilbagekøbsretten ikke bortfalder, fastsættes Tilbagekøbsprisen af Udvalget for Indkvarteringserstatning under Hensyn til det Vederlag, der er ydet for Afstaaelsen af Ejendommen, og de Raadighedsindskrænkninger, som maatte være paalagt den.

Skødeklausejendomme, for hvilke Tilbagekøbsretten bortfalder efter Indenrigsministerens Beslutning, eller for hvilke den ikke benyttes, overtages af Finansministeren. Er der Tale om Landbrugsejendomme, kan de overdrages til Statens Jordlovsudvalg til Udstykning.

I nogle Kontrakter om Overdragelse af Skødeklausejendomme er der udtrykkelig givet den tidligere Ejer Forkøbsret, og i saadanne Tilfælde bevares denne Forkøbsret uanset Tilbagekøbsrettens eventuelle Bortfald.

I Betænkningen fra det Folketingsudvalg, der behandlede Forslaget, fastslaas det, at Tilbagekøbsretten ogsaa tilkommer Arvingerne efter den tidligere Ejer. Endvidere udtaler Udvalget angaaende Prisansættelsen ved Tilbagekøbet, »at der bør tages skyldigt Hensyn saavel til den i sin Tid betalte Afstaaelsespris som til den Stand, Ejendommen ved Tilbagekøbet befinder sig i, og Udvalget forudsætter, at der ved disse Forholds Afvikling udvises rimelig Hensynsfuldhed over for de særlige Forhold, der kan gøre sig gældende for tilbagekøbsberettigede, der paa Grund af Slægtskab eller lignende atter ønsker at overtage deres Hjem og Bedrift«.

Indenrigsministeren erklærede sig enig i disse Synspunkter.

Det var Bertel Dahlgaard, der under 1. Behandlingen i Folketinget drog disse Spørgsmaal frem, og det lykkedes alt-saa at opnaa Enighed herom i Udvalget.

Endelig indeholder Loven Bestemmelser, der giver Finansministeren Ret til at kræve den Værdiforøgelse, som tyske Foranstaltninger har medført paa lejede og beslaglagte Ejendomme i Form af opførte Bygninger eller andre Forbedringer, indbetalt i Statskassen. Begrundelsen herfor er, at disse Forbedringer er tilvejebragt for Midler, som Tyskerne har taget fra det danske Samfund via Værnemagtskontoen.

Til Orientering om, hvor mange Skødeklausejendomme, der findes, og hvor stort Jordtilliggende de har, anføres følgende Statistik fra Indenrigsministeriet pr. 6. Maj 1946:

1. Antallet af Skødeklausejendomme udgør efter det for Ministeriet foreliggende ca. 1335.

Af større samlede Omraader findes:

Odense Amt (Beldringe)	ca. 200
Haderslev Amt (Skrydstrup)	- 125
Vejle og Ribe Amter (Vandel)	- 225
Ribe Amt (Esbjerg)	- 45
Ringkøbing Amt (Karup)	- 60
Randers Amt (Tirstrup)	- 65
Aalborg Amt (Aalborg Vest)	- 280
Thisted Amt (Hanstholm)	- 110

2. Det samlede Areal udgør ca. 16,200 ha.

Af større samlede Omraader kan nævnes:

Odense Amt (Beldringe)	ca. 1,050 ha
Haderslev Amt (Skrydstrup)	- 2,100 -
Vejle og Ribe Amter (Vandel)	- 3,350 -
Ribe Amt (Esbjerg)	- 330 -
Ringkøbing Amt (Karup)	- 5,000 -
Randers Amt (Tirstrup)	- 1,200 -
Aalborg Amt (Aalborg Vest)	- 1,280 -
Thisted Amt (Hanstholm)	- 600 -

3. Det samlede Erstatningsbeløb for Skødeklausejendomme kan for Tiden ikke opgives med nogenlunde Nøjagtighed, men maa anslaaes at udgøre ca. 40 Mill. Kr.

Loven, der forringer Kvindernes statsborgerlige Stilling.

Mod Det radikale Venstres Protest gennemførte Venstre, Konservative, Socialdemokrater og Kommuniste i Juli 1946 tre Ændringer af Loven om Erhvervelse og Fortabelse af Indfødsret.

1) Loven bestemmer, at Udlændinges Børn, der er født her i Landet og vedblivende har haft deres Hjemsted her indtil det fyldte 19. Aar, automatisk faar dansk Indfødsret fra det fyldte 19. Aar. Ved Lovændringen sættes denne Bestemmelse ud af Kraft i Tiden fra 9. April 1940 til 31. December 1947 for Børn af tyske Statsborgere og for statsløse, som selv eller hvis Forældre senest har været i Besiddelse af tysk Statsborgerret. Dog kan saadanne Personer ved Lov faa Indfødsret, naar de dokumenterer, at der i den nævnte Periode intet har været at sige dem paa, dvs. at de ikke er gaaet Tyskernes Ærinde. Det vil f. Eks. gælde politiske Emigranter.

2) Loven bestemmer endvidere, at en udenlandsk Kvinde, der gifter sig med en dansk Statsborger, faar dansk Indfødsret ved Ægteskabet. Ved Lovændringen sættes denne Bestemmelse ud af Kraft i Tiden fra 9. April 1940 til 31. December 1947 for Kvinder, som har tysk Statsborgerret eller er statsløse, eller som er bragt her til Landet som Flygtninge ved tysk Foranstaltning. Ved denne Ændring er det blevet muligt at udelukke f. Eks. tyske Kvinder, der har giftet sig med danske SS-Mænd fra at erhverve dansk Statsborgerret gennem deres Ægteskab.

3) Loven bestemmer endelig, at en dansk Statsborger, Kvinde eller Mand, der erhverver Statsborgerret i et andet Land, først mister sin danske Indfødsret, naar han eller hun flytter ud af Landet. Ved Lovændringen ophæves denne Bestemmelse for dem, der i Tiden mellem 9. April 1940 og 31. December 1947 har erhvervet tysk Statsborgerret, med mindre andet i det enkelte Tilfælde bestemmes ved Lov.

De to første Ændringer kunde Det radikale Venstre tiltræde, men derimod ikke den under Punkt 3 nævnte nye Bestemmelse, og Partiet maatte derfor stemme mod Loven. Bestemmelsen under Punkt 3 indebærer nemlig, at en dansk Kvinde, som i det nævnte Tidsrum har giftet eller gifter sig med en tysk Statsborger, mister sin danske Statsborgerret, selvom hun bliver boende her i Landet. Derved ophæver man ikke blot en Ret, som danske Kvinder med meget Besvær tilkæmpede sig i 1925, men man straffer ogsaa Kvinderne ganske anderledes haardt end Mændene. Selv den største Værnemager og den værste Haandlanger for Tyskerne under Besættelsen fratager man jo

ikke dansk Statsborgerret — men den Straf skal altsaa nu ramme enhver dansk Kvinde, som i det nævnte Tidsrum bare har giftet sig med en Tysker! En saadan Undtagelseslovgivning for Kvinderne vilde Det radikale Venstre ikke være med til at gennemføre.

I Landstinget, hvor Lovforslaget behandlede først, gik Tingets kvindelige Medlemmer, kraftigt støttet af den radikale Ordfører *H e r m o d L a n n u n g*, stærkt imod den foreslaaede nye Regel, og i Udvalget opnaaedes der derefter Enighed om, at Bestemmelsen skulde udgaa af Forslaget. Da dette kom til Behandling i Folketinget, beklagede Indenrigsminister *Kjær*, at Landstinget havde strøget Bestemmelsen. Han fik Tilslutning — omend i forsigtige Vendinger af den socialdemokratiske Ordfører *P. Mortensen*. *Aksel Larsen* og *Carsten Raft* fra henholdsvis Kommunisterne og de Konservative krævede derimod i stærke Vendinger, at Bestemmelsen skulde indføres i Forslaget igen, og det blev ogsaa Resultatet af Folketingsudvalgets Arbejde. Venstre, Konservative, Socialdemokrater og Kommuniste enedes om at genindsætte Bestemmelsen, medens *Oluf Steen* som radikalt Mindretal anbefalede at vedtage Forslaget i den Skikkelse, det havde faaet i Landstinget, og i Overensstemmelse hermed stemte den radikale Gruppe i Folketinget imod Forslaget, men kunde naturligvis ikke hindre dets Vedtagelse af de andre 4 Partier.

Forslaget kom derefter i sin nye Skikkelse tilbage til Landstinget, hvor nu Venstres, de Konservatives og Socialdemokraternes Landstingsmedlemmer bøjede sig for Folketinget og trods Enigheden tidligere om, at den omstridte Bestemmelse skulde udgaa, vedtog Forslaget i Folketingets Affattelse. Den radikale Landstingsgruppe stemte selvsagt imod og fik Tilslutning af de to kvindelige socialdemokratiske Landstingsmedlemmer, *Ingeborg Hansen* og *Anna Rasmussen*.

Under Debatten udtalte den radikale Ordfører *LRS. Lannung*:

Paa mit Partis Vegne vil jeg anbefale at fastholde den Vedtagelse, som skete i dette høje Ting for et Par Dage siden med Tilslutning fra alle Partier, og vel at mærke efter en indgaaende Udvalgsbehandling m. v. Vi for vort Vedkommende har ikke saa let ved at skifte fra et rigtigt Standpunkt. Vi kan i Overensstemmelse med, hvad der utvivlsomt vil være det store Flertal af danske Kvinders Standpunkt, allerede ud fra principielle Synspunkter ikke finde det rigtigt at gaa ind for at fratage en dansk Kvinde, der ved Fødselen havde dansk Statsborgerret, denne Statsborgerret saadan som foreslaaet. Det drejer sig her om en, om jeg saa maa sige, svært vunden Land-

vinding for de danske Kvinder, vundet i 1925, og en Landvinding, som man nødig ser rørt, og det gælder endelig saa meget mere, som vi selv ved de allergroveste Forbrydelser ikke frakender Mænd deres Indfødsret og jo heller ikke f. Eks. antaster en dansk Mands Indfødsret, selv om han under Besættelsen har giftet sig med en nok saa uønsket tysk Kvinde. Og sidst, men ikke mindst: det er jo ingenlunde de ringeste — om man vil sige det saaledes — af den Kategori Kvinder, der her er Tale om, der har giftet sig; de Kvinder, man, hvis det endelig skulde være, vel nødigst vilde beholde som danske Statsborgere, har overhovedet ikke giftet sig og kommer derfor slet ikke ind under Loven, har ikke bragt sig i den Situation, at de bliver omfattet af denne Lov. Det viser ogsaa efter vor Opfattelse, at denne Bestemmelse ikke blot er principielt betænkelig, men ogsaa virker tilfældigt og vilkaarligt ved kun at ramme et lille Udsnit af Kvinder og ikke de ringeste — hvis jeg stadig maa sige det paa den Maade — og altsaa slet ikke Mænd. Vi betragter derfor ogsaa Forslaget som en Uret, der øves imod Kvinderne.

Men jeg maa have Lov til at tilføje, at det er bemærkelsesværdigt at se Socialdemokratiet optræde som et meget energisk Støtteparti for Venstreregeringen. Aldrig saa snart kan vi nægte at medvirke til Gennemførelsen af et uheldigt Forslag og maa-
ske endda i godt Samarbejde med Socialdemokraterne her i Tinget forhindre det, før der straks, naar Sagen er sendt til det andet høje Ting, opstaar en ny Konstellation med Socialdemokraterne som et hurtigt tiltraadt og hjertevarmt Støtteparti. Er det paa den Maade, Socialdemokraterne vil af med Regeringen?

Til Indenrigsminister Kjær, der mente, at Lovforslaget ikke medførte nogen principiel Ændring i Kvindernes Stilling, udtalte Lannung:

Jeg vil gerne sige til den højtærede Indenrigsminister, at selvfølgelig er der rokket ved Kvindernes principielle Stilling i den Forstand, at medens man ikke rører ved danske Mænds Statsborgerret i den ganske tilsvarende Situation, altsaa ved den Mands Statsborgerret, der har giftet sig med en i denne Forstand uønsket tysk Kvinde og derved for saa vidt ogsaa har sat sig uden for det danske Samfund, for at bruge Ministerens Terminologi — medens man altsaa ikke rører ved dem, fratager man her principielt Kvinderne deres danske Statsborgerret. Selvfølgelig er her et klart Brud paa Ligestillingen; man kan for mig indtage hvilket Standpunkt man vil, men man maa, forekommer det mig, hvis man vil se objektivt paa Sagen, erkende, at her er et klart Brud paa Ligestillingen. Jeg vil ogsaa gerne nævne for den højtærede Minister, da han lægger saa

megen Vægt paa, hvor ringe eller ikke ringe disse Kvinder er, at den ringeste Kategori, for at blive i dette Billede, er stadig i fuld Funktion i Dag som danske Statsborgere, uden at nogen, ikke engang Indenrigsministeren, saa vidt jeg forstaar, tænker paa at røre ved deres danske Statsborgerret. Det er en klar Urimelighed Kvinderne imellem.

Da Indenrigsministeren fastholdt sin Opfattelse, stillede Lannung ham til Slut følgende Spørgsmaal:

Jeg vil gerne spørge den højtærede Indenrigsminister, om han kan forklare mig Ræsonen i, at de Kvinder, der har giftet sig med tyske Mænd, skal stilles ringere end Mænd, der har befundet sig i nøjagtigt den tilsvarende eller, om man vil, modsvarende Situation, og stilles meget ringere end den Feltmadras, der ikke har giftet sig, men stadig er i fuld Funktion.

Boliganvisning.

I Marts 1946 forelagde Socialdemokratiet Forslag om Ændringer i Loven om Boliganvisning. Det gik i Hovedsagen ud paa Følgende:

1. Ret for Kommunerne til at beslaglægge alle Lejligheder paa 4 Værelser og derover, naar de bliver ledige, med det Formaal at indlogere husvilde Familier i Værelserne. Erstatningen til Ejeren skulde fastsættes til mindst 10 Kr. maanedlig pr. indlogeret Familie.
2. For alle Beboelseslejligheder paa 2 Værelser og derover ophæves Lejekontrakternes Forbud mod Fremleje; de Lejere, der vilde udleje en Del af deres Lejlighed, skulde med andre Ord kunne gøre det uanset modstaaende Aftaler og Forpligtelser.
3. Henstilling til Indenrigsministeren om at søge Husleje-lovens § 56 ændret saadan, at en Ejers Ret til at overtage en Lejlighed i egen Ejendom skulde gøres afhængig af Boliganvisnings-Udvalgets Godkendelse.

Medens man fra saavel Indenrigsministerens som konservativ Side stillede sig temmelig afvisende, kunde det radikale Venstres Ordfører (Johs. Christiansen) ikke uden videre slaa sig til Ro med Forholdene, saaledes som de havde udviklet sig med et stadig stigende Antal Boligsøgende. Udfra foreliggende Oplysninger fra det københavnske Boliganvisnings-Udvalg maatte han dog fraraade Ændringer af altfor drakonisk Art. Erfarin-

gerne har lært, sagde han, at selv de mest udspekulerede Restriktioner saa godt som aldrig er i Stand til at løse en ekstraordinær Opgave helt tilfredsstillende; der bliver altid noget tilbage, der klikker. Man saa det samme her m. H. t. Boliganvisningsloven af 22. Aug. 1945. Den havde vel gjort adskillig Gavn, men løst Husvildeproblemet havde den jo tilnærmelsesvis ikke, og det vilde de af Soc.-Dem. foreslaaede Ændringer til Loven heller ikke kunne.

Begrundet i den haarde Nødstilstand, der herskede paa dette Omraade, erklærede Johs. Christiansen sig paa sit Partis Vegne dog villig til at se nærmere paa visse af de foreslaaede Ændringer. Hvad den foreslaaede Fremlejeret angik maatte man imidlertid gaa frem med stor Forsigtighed, allerede fordi det var en yderst betænkelig Sag at indføre Retsregler, der omstøder andre — paa mangeaarig Lovpraksis bestaaende — Retsregler; men under Iagttagelse af det størst mulige Hensyn til Ejeren og under Forudsætning af behørig Kontrolregler var det maaske dog muligt at finde frem til en brugelig Form her.

Taleren maatte derimod paa det bestemteste modsætte sig Soc.-Dem.s Forslag om at indføre en Beslaglæggelsesret overfor ledige Lejligheder paa 4 Værelser og derover. Forslaget tilsigter i Virkeligheden en Ekspropriationsbestemmelse overfor visse Ejere, og en saadan Lovgivning — en S æ r lovgivning som det jo er — vilde det radikale Venstre ikke give sin Stemme. — Han anbefalede, at vedkommende Myndigheder gjorde et alvorligt Forsøg paa at faa enten indført eller opført et Antal Træhuse til Brug i den ekstraordinære Situation — bl. a. ud fra den Betragtning, at de Kommuner, der havde flest boligsøgende, maatte forsøge alle Muligheder, inden de skød Vanskelighederne og Problemerne over paa Lovgivningsmagten.

Flertal for visse Ændringer.

— Under Forhandlingerne i Udvalget lykkedes det at samle et Flertal, bestaaende af V., K., R. og Soc.-Dem., om forsk. Ændringer — i alt væsentlig følgende de Synspunkter, som Johs. Christiansen gjorde gældende i Udvalget.

For det første vedtoges der med Tilslutning af Indenrigsministeren en Henstilling om at søge opført et større Antal materialebesparende, standardiserede Enkeltfamiliehuse.

For det andet ændredes Lejeloven saadan, at Lejere fik Adgang til paa visse Betingelser at frigøre sig for bestaaende Bestemmelser vedrørende Fremleje. Fremlejeretten maatte kun omfatte Lejligheder paa 3 Værelser og derover, og Ejeren skulde iøvrigt kunne hindre en saadan Fremleje, hvis det samlede Antal Personer i paagældende Lejlighed oversteg Antallet

af Værelser. Ejeren kunde modsætte sig Fremlejen, men hvis han gjorde det, var Lejeren berettiget til at indbringe Sagen for Kommunalbestyrelsen, som da kunde træffe den endelige Afgørelse. Af det Beløb, der indkom ved Fremleje, tilfaldt de 25 pCt. Ejeren.

Paa konservativt Initiativ vedtoges desuden visse Lempelser m. H. t. Spørgsmaalet om Lejligheder, hvis Indehaver dør. I Paragrafen herom hedder det: En Lejlighed kan efter Lejerens Død udlejes til en Person, som i mindst 2 Aar har haft fælles Husstand med Afdøde og i væsentlig Grad bidraget til Husstandens Opretholdelse.

Krigsskadeforsikrings-Bidragene.

Samme Parti rejste under Udvalgsbehandlingen Ønske om, at der samtidig med Forslagets Gennemførelse blev truffet Bestemmelse om enten at lade Staten fritage Grundejerne for at udrede Krigsskadeforsikrings-Bidragene eller at give dem Adgang til at overvælte Bidragene paa deres Lejere. Det viste sig, at Indenrigsminister Kjær var meget stærkt interesseret i denne Tanke. Johs. Christensen gik imidlertid bestemt imod at kæde Spørgsmaalet om Krigsskadeforsikrings-Bidragene sammen med den foreliggende Lovgivning; han erklærede iøvrigt, at man ikke skulde vente radikal Bistand til en Ordning, der m. H. t. disse Bidrag — der jo forresten var fastsat ved Love, som baade Venstre og Konservative havde stemt for — uden videre væltede Byrderne over paa Lejerne. — Efter dette utvetydige Standpunkt til den rejste Tanke lod man den falde.

Kommunisternes Overbud.

Naturligvis lod Kommunisterne sig heller ikke i denne Sag lumpe af Soc.-Dem., men gjorde forsk. drastiske Overbud. Partiets Ordfører (Leth Mouritsen) gjorde sig saaledes til Talsmand baade for Skat paa »overtallige Værelser«, Tvangsudlejning af saadanne Værelser og for Boligrationering, hvilket sidste vil sige, at man slet og ret skulde gennemføre en Ordning, hvorved man kunde tvinge en eller flere Familier ind i Lejligheder af en vis Størrelse.

Disse Overbud fandt ingen Støtte paa Rigsdagen; endog Soc.-Dem. nægtede at optage nogen nærmere Forhandling om dem.

Skærpet Kontrol med Selvangivelse, Amtsskatteraad og Amtslignings-Inspektører.

Den 14. Juni 1946 fremsatte Finansminister Thorkil Kristensen Forslag til Lov om Selvangivelse, om Kontrol med denne og om Straffen for Skattesvig m. v.

Den ekstraordinære Formueopgørelse 23. Juli 1945 viste klart, at Skatteligningen ikke hidtil havde været tilstrækkelig effektiv. Der gik for store Skattebeløb gennem Maskerne, hvilket med andre Ord vil sige, at den ærlige Selvangiver kom til at betale en Del af den Skat, som andre snød sig fra ved at opgive forkert.

I sin Valgpjece om Synspunkter for Fremtidens Danmark udtalte Det radikale Venstre bl. a.:

»En rigtig Indtægts- og Formueangivelse maa sikres gennem en Styrkelse af Ligningsmyndighederne. Det foreslaas, at Formændene for hvert Amts Skatteraad danner en Klageinstans, der tillige foretager en kritisk Revision af de enkelte Skatteraads Arbejde. Dette nye Organ bistaas af Embedsmænd, der desuden danner Bindeled til Ligningsdirektoratet«.

Det blev lignende Synspunkter, der kom til at danne Grundlinien i Thorkil Kristensens Forslag. Alle tilpligtedes nu at angive sin Formue, enten den var positiv eller negativ samt til at specificere Aktiver og Passiver efter nærmere angivne Regler. Hvor rettidig eller fuldstændig Selvangivelse af Formuen ikke foreligger, skal Ligningsmyndigheden ansætte Formuen 40 pCt. højere end Ansættelsen for det foregaaende Aar, dog mindst til 5000 Kr. Ansættelsen kan da kun nedsættes, hvis den overstiger den virkelige Formue med mere end de 40 pCt., idet Skatteyderen i alle Tilfælde skal ansættes til den virkelige Formue med Tillæg af 40 pCt. Hvis Ansættelsen ikke paa klages, skal Skatteraadet desuden forhøje Ligningsmyndighedens Ansættelse med 20 pCt.

Lignende Bestemmelser gælder nu ogsaa for Indkomsten, dog at Forhøjelserne her skal være henholdsvis 25 og 15 pCt.

I Lovens Paragraf 3 bestemmes endvidere, at Finansministeren efter Indstilling af Ligningsraadet kan fastsætte Pligt for Udøvere af et Erhverv, for hvilke der ellers ikke er lovfæstet Bogføringspligt, til at føre et Regnskab, der opfylder de af Ligningsraadet foreskrevne Mindstekrav; Erhvervsudøvere, der sætter sig ud over Bestemmelserne i § 3, skal regne med, at hans Selvangivelse betragtes som ugyldig med alle deraf følgende Virkninger.

Oplyses det senere, bl. a. ved Behandling af Dødsboer, at Lovens Regler er overtraadt, skal den for lidt erlagte Skat efterbetales med det dobbelte Beløb, for saa vidt Strafansvar i Medfør af Lovens § 13 ikke maatte være forskyldt. Nævnte Paragraf siger, at Straffen i Tilfælde af svigagtig Hensigt kan omfatte Hæfte eller Fængsel indtil 2 Aar i særlig grove Tilfælde plus en Bøde paa indtil 5 Gange det besvegne Beløb; i mindre grove Tilfælde straffes svigagtig Forhold ved Selvangivelse med Bøde af indtil 5 Gange det Beløb, som Skatte-svigen andrager. Bøde, Hæfte eller Fængsel kan endvidere ramme den, der erhvervs mæssigt (Revisorer o. lign.) bistaar en Skattesnyder ved forsættlig urigtig Angivelse.

I Forbindelse med denne Lov gennemførtes endvidere Bestemmelser om Oprettelse af Amtsskatteraad, bestaaende af Formændene for de paagældende Skatteraad, samt om Amtsligningsinspektører, der indenfor Amtet skal bistaar Ligningsmyndighederne paa Landet i disses Virksomhed.

Herom udtalte vort Partis Ordfører (Aksel Sørensen) bl. a., at staaende overfor den store Udvidelse af den skatte-tekniske Virksomhed, som vi jo gør, maatte det hilses med Tilfredshed, at man nu stort set indførte de af det radikale Venstre ønskede Foranstaltninger (se Citatet ovenfor). Det betød en Decentralisation af Ligningsarbejdet, idet mange Sager herefter nu vilde kunne afgøres ude hos Amtsskatteraadene, hvor Sagerne Afgørelse kan forenkles og træffes paa et tidligere Tidspunkt, end Tilfældet ellers vilde være.

Om Amtsligningsinspektørerne udtalte Aksel Sørensen, der selv er Skatteraadsformand, at de kommer paa langt nærmere Hold af Skatteyderne, end Embedsmændene i Ligningsdirektoratet, og at de følgelig vilde faa en tilsvarende Indflydelse, som den Skatteinspektørerne har i Byerne.

Det var iøvrigt hans Opfattelse, at Amtsskatteraadene vilde blive modtaget med Tilfredshed, maaske ikke mindst af den Grund, at de ved Afholdelse af Møder forud for Ligningen vilde kunne virke vejledende og virke til Gennemførelse af en vis Ensartethed i Ligningen, hvilket har været tiltrængt længe. Men endelig opnaaedes ogsaa det, at man nu kunde faa de forskellige Spørgsmaal optaget til Afgørelse, hvorved det forhindredes, at Sagen summede sig op.

Lovforslagene vedtoges enstemmigt, idet Kommunerne under Behandlingen i Folketinget dog gav Udtryk for en Del videregaaende Ønsker.

Bretton-Wood-Planen.

Med det Formaal at fremme mellemfolkeligt monetært Samarbejde gennem en permanent Institution traadte Repræsentanter for samtlige allierede Lande sammen til en Konference i Amerika, allerede før Krigen blev afsluttet. Her enedes man om Hovedindholdet af den saakaldte Bretton Wood-Plan. Dens Kerne er »Den internationale Valutafond« paa 8,8 Milliarder Dollars, der ved Optagelse af nye Medlemmer ventes at kunne stige til 10 Milliarder. Planen vedtoges endeligt efter Krigen og forelagdes derefter de respektive Lande til Ratifikation. Danmark har ratificeret Overenskomsten.

Medlemsstaterne aabnes gennem Bretton Wood-Institutionen Adgang til mod Betaling i egen Valuta at købe de fremmede Valutaer, de maatte have Brug for i deres mellemfolkelige Samhandel. Navnlig for valutasvage Lande skulde en saadan Ordning være en betydelig Fordel, idet de derigennem skulde have væsentlig større Muligheder for at undgaa Anvendelsen af valuta-deprecierende Foranstaltninger.

Endvidere har Fonden til Formaal til Gavn for den internationale Handel at fremme Stabiliteten i Vekselkurserne samt Opretholdelsen af ordnede Tilstande paa Valutamarkedet. Disse Formaal søges realiseret derved, at Medlemmerne i Henhold til Overenskomsten forpligter sig til at underkaste sig faste Regler med Hensyn til den første Fastsettelse af Vekselkurserne og for senere Ændringer i disse samt til, dog først efter Udløbet af en Overgangsperiode, at afskaffe Valutakontrol og bringe diskriminerende Valutaordninger til Ophør.

Fondens Stiftelseskapital reparteres paa de i Bretton Woods repræsenterede Stater med Beløb (de saakaldte Kvoter), angivet i en Fordelingsplan, der er et Led i selve Overenskomsten.

Hvert Medlem skal til Fonden i Guld indbetale enten 25 pCt. af sin Kvota eller 10 pCt. af sin Beholdning af Guld og U. S. A. Dollars, idet den Beregningsmaade, der giver det laveste Tal, kommer til Anvendelse. Resten af Kvotaen erlægges i Landets egen Valuta.

Den internationale Bank

for Genopbygning og økonomisk Udvikling har til Formaal at bidrage til Tilvejebringelse af de for den varige Genopbygning og yderligere Udvikling af Landenes Produktionsapparat fornødne Midler i Form af langfristede Laan og skal som nævnt saaledes supplere Valutafondens kortfristede Devisekrediter og bidrage til at aflaste Fondsmidlerne for en unormal

Belastning, der vil kunne resultere i Indefrysning af Valutakrediter.

Banken er organiseret som et Aktieselskab, hvis Kapital er fastsat til 10 Milliarder Dollars, hvoraf 9,1 Milliarder i Henhold til de i Overenskomstens Tillæg indeholdte Regler reparerer mellem de i Bretton Woods repræsenterede Stater, som i det væsentlige erholder Aktiebeløb i Banken, svarende til deres Kvoter i Valutafonden.

Bankens Styrelsesform m. v. er i alt væsentligt den samme som den, der gælder for Fonden.

Bestemmelserne om Medlemmernes Berigtigelse af de af dem erhvervede Aktier gaar i Korthed ud paa, at kun en Femtedel — nemlig 2 pCt. i Guld eller Guldvaluta og 18 pCt. i egen Valuta — skal indbetales i første Omgang. Den ikke indbetalte Del af Aktierne betragtes som en Slags Garantifond, der skal tjene som Sikkerhed for indgaaede Forpligtelser, og paa hvilken der først skal ske Indbetaling, naar Forholdene gør det nødvendigt.

Med Hensyn til Bankens Virksomhed bestemmer Overenskomsten, at der skal lægges lige megen Vægt paa de to Formaal, som Banken skal støtte, nemlig Genopbygningen af de krigshærgede Landes Produktionsapparat og den økonomiske Udvikling af de i produktionsmæssig Henseende tilbagestaaende Lande. Laan ydes dels af Bankens egne Midler, dels under den Form, at Banken overtager Garantien for Laan, der ydes af private Finansieringsinstitutter.

DANMARK OG BRETTON WOODS

Danmarks Kvota i Fonden er 68 Mill. Dollars. 25 pCt. heraf udgør 17 Mill. Dollars. 10 pCt. af Danmarks Beholdninger i Dag af Guld og amerikanske Dollars vilde udgøre ca. 5 Mill. Dollars, og der er, sagde Udenrigsminister Gustav Rasmussen ved Behandlingen af Overenskomsten, formentlig ingen Grund til at tro, at vor Guld- og Dollarsbeholdning vil stige i den nærmeste Fremtid. 10 pCt.-Satsen maa derfor antages at komme til Anvendelse.

Hvad angaar Danmarks Aktieandel i Banken er den ogsaa fastsat til 68 Mill. Dollars eller ca. 340 Mill. Kr.

Efter Fastsættelsen af Kronekursen til 19,34 under Samlingsregeringen var det ved Ratifikationen af denne Overenskomst af særlig Interesse at faa klarlagt, hvilke Forpligtelser Danmark ved Tiltrædelsen paatager sig med Hensyn til en fremtidig Fastholdelse af denne Kurs. Det oplyses i Valuta-Overenskomstens Statutter, at Pariteten af hvert enkelt Medlems Valuta skal fastsættes i Guld eller U.S.A.-Dollars af den Vægt og Finhed,

der gjaldt den 1. Juli 1944, og Medlemmerne er forpligtet til at respektere de fastsatte Paritetskurser ved alle Betalingstransaktioner saavel som ved Køb og Salg af Guld. Begyndelseskursen fastsættes i øvrigt efter Udenrigsministerens Fortolkning paa følgende Maade:

Kronens Begyndelseskurs og Bretton Woods.

Inden Fonden begynder sin Virksomhed med at stille Valuta-reserver til Landenes Raadighed, opfordres hvert Medlemsland til inden en Maaned at gøre Fonden bekendt med, hvilken Pariværdi dets Valuta havde i Henhold til de Vekselkurser, der var gældende to Maaneder før Overenskomstens Ikrafttræden. Overenskomsten traadte, efter at være blevet ratificeret af 33 Stater, i Kraft den 27. December 1945. Det bliver følgelig Pariværdien den 27. Oktober 1945, der fastslaas som Begyndelseskurs, medmindre vedkommende Land inden tre Maaneder meddeler Fonden, at den ansatte Paritet ikke kan betragtes som tilfresstillende, eller Fonden paa sin Side meddeler vedkommende Land, at den mener, at den opgivne Paritet ikke kan opretholdes, uden at der vil blive trukket for stærkt paa Fonden. Saa fremt der derefter ikke mellem Fonden og Medlemmet opnaas Enighed om Fastsættelse af Pariteten, opfordres dette til at udtræde af Fonden.

Hvad angaar Lande, der under Krigen har været besat af Fjenden, gælder den Modifikation i disse Regler, at tre Maaneders Fristen forlænges indtil et Tidspunkt, der fastsættes ved Overenskomst mellem Fonden og det paagældende Medlem. Indtil en definitiv Ordning er truffet, kan vedkommende Land erhverve fremmede Deviser fra Fonden til de Kurser og i det Omfang, som Fonden efter Omstændighederne fastsætter.

Hvordan ændres et Lands Valutakurs?

Det næste Spørgsmaal er saa, hvorvidt og paa hvilke Vilkaar et Land, efter at Begyndelseskursen engang er fastlagt, paa eget Initiativ kan ændre Kursværdien af sin Valuta. Det siges om dette Spørgsmaal, at et Land kun kan foreslaa en Ændring af Valutakursen, saafremt det er nødvendigt for at raade Bod paa en fundamental Uligevægt, og at Spørgsmaalet under alle Omstændigheder skal forelægges Fonden.

De nærmere Regler for Valutakursændringer er:

1) Saafremt den ønskede Kursændring i Forbindelse med tidligere Kursforandringer højst udgør 10 pCt. af Begyndelseskursen, kan Fonden ikke nægte sin Godkendelse.

2) Hvis den foreslaaede Kursændring er over 10 pCt., men ikke overstiger 20 pCt. af Begyndelseskursen, kan Fonden enten

godkende eller forkaste Forslaget, men den skal træffe sin Afgørelse inden tre Døgn efter Forslagets Modtagelse.

3) Saafremt 20 pCt.s Grænsen overskrides, kan Fonden ligeledes kun acceptere eller afvise, men den har i dette Tilfælde Krav paa en længere, ikke nærmere præciseret Frist til at træffe sin Afgørelse.

Videre foreskriver Overenskomsten, at Fonden, naar den skal tage Stilling til en begæret Ændring af Kursen, kun skal have for Øje, hvorvidt denne er nødvendig for at fjerne en fundamental Uligevægt, hvorfor det — for at forebygge Misforstaaelser — udtrykkeligt fastslaas, at en Godkendelse ikke vil kunne nægtes under Henvisning til den sociale og politiske Udvikling i vedkommende Medlemsstat.

Konsekvensen af, at et Land foretager en Kursændring mod Fondens Indsigelse, vil i første Omgang blive, at det indtil videre udelukkes fra at købe fremmede Deviser hos Fonden, hvorhos Landet, saafremt det ikke inden Udløbet af en passende Frist kommer til en Forstaaelse med Fonden, vil blive ekskluderet af denne.

— Man har ved Overenskomsten opnaaet international Anerkendelse af, at Spørgsmaalet om Ændringer i Valutakurserne ikke længere er en Sag, der ensidig kan afgøres af det enkelte Land, men er et internationalt Anliggende, der maa forelægges et mellemfolkeligt upartisk Kontrolorgan, den Internationale Valutafond. Paa den anden Side har et Medlem en Sikkerhedsventil i Retten til uden Varsel at udtræde af Fonden.

Husmoderafløsning.

Det radikale Venstre har i sin Pjece om Sociallovgivning, der blev udarbejdet i 1944, udtalt Ønsket om at faa gennemført en Lov om Husmoderafløsning, saaledes at der kan tilkaldes Hjælp i de Nødssituationer, der ofte opstaar i Hjemmene i Forbindelse med Sygdom, Fødsler og Dødsfald.

Den 16. Maj 1946 fremlagde Kirsten Gloerfelt-Tarp paa Partiets Vegne i Folketinget Forslag til Lov om Husmoderafløsning.

Baggrunden herfor var dels den vanskelige Stilling, som mange Hjem, særlig under den herskende Mangel paa huslig Arbejdskraft, kommer i, naar Husmoderen bliver syg el. andre lign. Forhold indtræffer, og dels den Erfaring, som var ind-

hentet her i Landet igennem de senere Aar, hvor Husmoderafløsning var etableret adskillige Steder i Landet som Beskæftigelsesforanstaltning.

Indenfor Danske Kvinders Nationalraad overvejede man i det første Besættelsesaar, om man ikke kunde finde Omraader for en nyttig Beskæftigelse af arbejdsledige Kvinder. Man stødte da hurtigt paa et Omraade, hvor der var stor Trang til at faa et Arbejde udført, og det var i de mindrebemidlede Hjem, hvor Husmoderen paa Grund af Sygdom, Overanstrengelse eller lignende for en Tid var uarbejdsdygtig. Nationalraadet foreslog derfor i Februar 1941 Regeringen at iværksætte Hjælp af denne Art til Hjemmene.

Tanken slog an. Arbejds- og Socialministeriet (Beskæftigelsescentralen) godkendte i Januar 1942 dette Arbejde som Beskæftigelsesforanstaltning med den Virkning, at Staten betalte den fulde Arbejdsløn. Arbejdet startedes i Københav og er i de forløbne Aar taget op ca. 60 Steder i Landet, overvejende drevet af Danske Kvinders Samfundstjeneste, L. A. B. eller af andre private Institutioner. Det er Byerne, der er begyndt hermed, men enkelte Steder er Omegnskommunerne inddraget under Hjælpen.

Forudsætningen for at faa Hjælp fra Husmoderafløsningen var, at den aarlige Statsskat i København og Omegnskommuner ikke oversteg 142 Kr. og andetsteds 130 Kr. I Henhold til Cirkulære fra Arbejds- og Socialministeriet af 22. Oktober 1943 kunde Husmoderhjælp ydes til:

- 1) Hjem med eet eller flere Børn under 15 Aar, hvor Husmoderen ligger syg i Hjemmet, hvilket maa være bekræftet ved Lægeattest.
- 2) Hjem med eet eller flere Børn under 15 Aar, hvor Husmoderen er indlagt paa Hospital.
- 3) Enlige erhvervsarbejdende Kvinder, hvis Børn er syge i Hjemmet og uden Tilsyn, for saa vidt Moderen ved sit Fravær fra Arbejdet vil miste sin Lønindtægt eller risikere at miste sit Arbejde.
- 4) Syge, enlige Personer.

Befolkningen modtog de nye Foranstaltninger med stor Glæde og mange Læger har udtalt deres Tilfredshed med Ordningen.

Husmoderafløsningen har mange heldige Virkninger:

1) Den hindrer en Opløsning af Hjemmet med evt. Anbringelse af Børnene uden for dette; 2) den bidrager til, at den syge Husmoder faar Ro til at komme sig uden at komme paa Hospitalet; 3) den sparer det offentlige for Udgifter til Ho-

spitalsophold for Husmoderen og Børnernes Pleje uden for Hjemmet, og 4) den sparer Hospitalsplads og Børnehjemsplads.

Endvidere gives der gennem den Mulighed for at virke opdragende paa Hjemmet ved at udøve Indflydelse paa de hygiejniske Forhold og paa Spisevaner, hvad der er af Betydning for Folkesundheden.

Det Arbejde, Husmoderafløseren skal udføre, er det, som Husmoderen normalt udfører, det er altsaa almindeligt Husarbejde, og dertil kommer Børnepasning, Lapning, Stopning o. lign. Egentlig Sygepleje skal Husmoderafløserne ikke udføre, det maa fremdeles blive de uddannede Sygeplejerskers Opgave. Kun efter Lægens eller Sygeplejerskens Anvisning skal Husmoderafløseren udføre den primitive Sygepasning, som enhver god Husmoder normalt er i Stand til at yde. Ved Husmoderafløsningen bliver Hjemmesygeplejerskerne saaledes ikke aflastet ud over det, der følger af, at de, fordi huslig Hjælp ikke forefindes i tilstrækkelig Omfang, undertiden maa give en Haand med i husligt Arbejde. Den Hjælp en Husmoderafløser skal give, maa ikke forveksles med Hjemmets almindelige Behov for huslig Hjælp; det drejer sig kun om gennem Husmoderafløsningen at skaffe Hjælp til kortvarige Perioder, hvor særlige Forhold indtræder, der gør Hjælp paa krævet.

Med den Vanskelighed, der for Tiden hersker med Hensyn til at faa huslig Hjælp, bør Adgangen til Husmoderhjælp imidlertid ikke begrænses til at omfatte mindre bemidlede. Trangen kan være lige saa stor selv i mere bemidlede Hjem, og dette gælder ikke mindst i Landbrugsbedrifter, hvor det ikke alene er Hjemmets Arbejde, der bliver forsømt i Tilfælde af Husmoderens Uarbejdsdygtighed, men hvor det ogsaa har Betydning for selve Bedriften. Selv om Nabokonen paa Landet har gjort en nyttig Gerning, og selv om hun har Viljen til at hjælpe, saa er hendes Arbejdskraft i Reglen stærkt beslaglagt i hendes eget Hjem.

Efter det radikale Forslag kan Kommuner, der ansætter Husmoderafløsere, efter Arbejds- og Socialministeriets Bestemmelse, erholde Statstilskud til Dækning af indtil to Trediedele af de for Kommunen dermed forbundne Udgifter. Endvidere kan der, naar Arbejds- og Socialministeren i det enkelte Tilfælde finder det ønskeligt, ydes en Kommune to Trediedele af de Udgifter, som Kommunen maatte afholde ved at yde Tilskud til Husmoderafløsning, der administreres af private Institutioner, hvis Virksomhed efter Indstilling af Kommunalbestyrelsen er godkendt af Arbejds- og Socialministeriet. Den

sidste Bestemmelse er indsat for at det kan være muligt for private Institutioner at drive saadanne Foranstaltninger, hvor dette maa skønnes ønskeligt.

Den Hjælp, der har været ydet de mindrebemidlede Hjem har været gratis. Naar Adgang til Hjælp ogsaa skal kunne gives merebemidlede Hjem, er det naturligt, at der finder en Betaling Sted for Hjælpen fra Hjemmets Side, ligesom Erfaringen ogsaa har vist, at det i Almindelighed er hensigtsmæssigst, at Hjemmet betaler i hvert Fald nogle af Udgifterne til Husmoderafløseren. Paa en vis Maade sætter Hjemmene da mere Pris paa Hjælpen, ligesom Betalingen ogsaa er en Bremse paa Misbrug. Lovforslaget har derfor en Bestemmelse om, at Hjemmene skal betale for Hjælpen efter en Skala, der er stigende i Forhold til Hjemmets Aarsindtægt.

Et andet Forhold, der gjorde en Ændring påkrævet, er Hensynet til at faa egnet Arbejdskraft. Som Forholdene er nu, er det langvarigt arbejdsledige Kvinder, der skal anvendes. Selvom der er nogle af disse, der i Kraft af deres Erfaringer paa huslige Omraader maa siges at have tilfredsstillende Forudsætninger, kan man ikke i Almindelighed vente at faa de helt rigtige Personer paa denne Maade. Det er ønskeligt, at Husmoderafløserne har gennemgaaet en Uddannelse baade praktisk og teoretisk vedr. Husholdning, men Uddannelsen bør tillige omfatte noget Samfundskundskab, Hygiejne, Børnepsykologi osv.

Lovforslaget blev venligt modtaget fra alle Partiers Side. Arbejds- og Socialministeren erklærede sig villig til at medvirke til en Løsning af Spørgsmaalet, men da Ministeren havde besluttet under Arbejds- og Socialministeriet at nedsætte et sagkyndigt Udvalg til at gennemgaa Spørgsmaalet i Forbindelse med Indførelse af Husmoderafløsning som permanent Institution, og da han mente, at man ved at afvente dette Udvalgs Arbejde vilde være i Stand til at naa det omtalte lige saa hurtigt, som man kunde, hvis man gennemførte dette Forslag nu (Efter Forslaget skulde Loven træde i Kraft 1. November 1946) ønskede han at afvente det sagkyndige Udvalgs Betænkning. Folketingsudvalget har derefter besluttet indtil videre at afvente den sagkyndiges Betænkning, idet man forudsætter, at det sagkyndige Udvalg hurtigt kommer til et Resultat.

I flere Lande, f. Eks. Sverige, England og New Zealand har man Husmoderafløsnings-Ordninger, og ogsaa her i Landet bør vi nu have en Lovgivning af permanent Karakter paa dette Omraade. Den af det radikale Venstre foreslaaede Ordning foregiver ikke at løse alle Spørgsmaal om huslig Medhjælp; den sigter kun paa at lede Hjemmenes Agdang til kvalificeret Hjælp

i Nødssituationer, som opstaar for Hjemmene, men ikke desto mindre har Husmoderafløsningsinstitutionen et videre Perspektiv, idet den skulde kunne virke til at skabe mere Anseelse om det huslige Arbejde. Der skabes herigennem *Avancementsstillinger* for huslige Arbejdere, og ved de Arbejdsforhold, som man fastlægger for Husmoderafløserne, er man med til at skabe Normer for det huslige Arbejde og de Vilkaar, hvorunder det skal udføres. Dette kunde maaske bidrage til at tiltrække mere kvindelig Arbejdskraft til det huslige Fag.

Minister- og Rigsdagslønninger m. v.

Paa Forslag af Statsminister Knud Kristensen vedtoges det sidst paa Samlingen 1945—46 at forhøje Ministrenes Lønninger og Pensioner.

Ministerlønningerne udgjorde 18.000 Kr. aarlig, idet der dog hertil kom et særligt Repræsentationstillæg for Statsministeren og Udenrigsministeren paa henholdsvis 9000 og 18.000 Kr. aarlig. Efter den nye Ministerlønningslov ydes der til de 18.000 Kr.s Grundløn et Tillæg, svarende til det til enhver Tid gældende alm. Honorartillæg, der for Tiden betyder, at en Ministerløn kommer op paa 24.000 Kr.

Ministerpensionerne fastsættes efter følgende Regler:

Funktionstid over 1 Aar og indtil 2 Aar		1800 Kr. aarlig		
» » 2 » » » 4 »		3600 » »		
» » 4 » » » 6 »		5400 » »		
» » 6 » » » 8 »		7200 » »		
» » 8		9000 » »		

Til disse Grundbeløb ydes saa et Tillæg, der svarer til det til enhver Tid gældende alm. Honorartillæg.

Rigsdagslønningerne

er fastsat i Valgloven og har ikke været ændret i »umindelige« Tider. Nu tog Rigsdagens Præsidium Initiativet til en Ændring; det begrundedes navnlig med, at Rigsdagsarbejdet efterhaanden er blevet saa omfattende og saa tidkrævende, at de hidtidige Honorarer maatte siges at staa i afgjort Misforhold dertil.

Indenrigsminister Kjær delte Præsidiets Opfattelse og lod derefter de fornødne Ændringer til Valgloven udarbejde samt forelagde Forslag paa Rigsdagen i Overensstemmelse dermed. Forslaget om selve Lønningerne vedtoges enstemmigt. Herefter faar en Rigsdagsmand:

5700 Kr. aarlig, naar han bor i Hovedstadsområdet
 7200 » » » » » mel. 20 og 75 km fra København
 8500 » » » » » udenfor denne Afstand.

Til disse Grundsætser ydes saa desuden et Tillæg, der udgør 3 pCt. af Lønningen for hver Portion Reguleringstillæg, der til enhver Tid udbetales efter Tjenestemandsløven, hvilket betyder, at Lønningerne for Tiden vil andrage henholdsvis (med runde Tal) 9000, 12,000 og 14,000 Kr. aarlig.

Pensionsordningen for Rigsdagsmænd, der gennemførtes samtidig, viste der sig noget større Vanskeligheder med.

Forslaget blev udarbejdet af Præsidium og Partiformænd og vandt ogsaa paa Rigsdagen det aldeles overvejende Flertal for sig; i Folketinget vedtoges det saaledes med alle St. mod 25 (Kommunisterne plus Elin Appel, Damsgaard, Thisted Knudsen, Harald Nielsen, Pinstrup, Jens Christensen og Sønderup af Venstre, Tesdorpf, Thyge Jacobsen og Gyldenslette af Konservative; Foged, Juul og Krogh (V.) og Aksel Sørensen (R.) undlod at stemme.

Som Begrundelse for en fast Pensionsordning anførtes i Betænkningen følgende: »Flertallet maa stærkt fremhæve, at den gældende rene Understøttelsesordning er ganske utilfredsstillende (Den medførte, at gamle, veltjente Rigsdagsmænd ofte paa ydmygende Maade maatte andrage Præsidiets om en lille Pengehjælp. — Valgbogens Red.) og næsten kun kan praktiseres paa utilfredsstillende Maade, ligesom de Beløb, der har været ydet, har ligget betydeligt under, hvad man maatte anse for rimeligt. Iøvrigt bevirker en længere varende Rigsdagsvirksomhed, at det vel næsten som Regel ikke er muligt for Rigsdagsmanden at udnytte sine Evner fuldtud økonomisk til egen Fordel og dermed til den Opsparing, som netop kan finde Sted i den Periode, i hvilken Borgeren som Regel er Rigsdagsmand. Det vil derfor ofte være saadan, at Rigsdagsgerning udøvet over en længere Aarrække vil stille den forhenværende Rigsdagsmand og ganske særlig hans Enke økonomisk betydelig ringere, end vedkommende vilde være stillet, om han ikke havde været Rigsdagsmand«.

Det maa endelig fremhæves, at Rigsdagsmændene efter Nyordningen i alt væsentlig selv kommer til at betale Pensioneringen, idet de skal svare $7\frac{1}{2}$ pCt. af 5700 Kr. aarlig og ikke være pensionsberettiget, før de har været Medlem af Rigsdagen i 10 Aar, og da kun for saa vidt en Del af hans Rigsdagsvirksomhed er faldet efter hans 50. Aar.

Pensionen udgør herefter, naar vedkommende har været Medlem af Rigsdagen

10 Aar, men under 13 Aar		1600 Kr. aarlig
13 » » » 16 »		2400 » »
16 » » » 19 »		3200 » »
19 » og derover		4000 » »

En Rigsdagsmands Enke har Ret til en Aarspension paa 700 Kr., saafremt Manden ved sin Død ikke var pensionsberettiget og uanset, om han ved sin Død var ophørt med at være Medlem af Rigsdagen; var Manden pensionsberettiget ved sin Død, tilkommer der Enken $\frac{2}{3}$ af Mandens Pension.

Indkøbsforeninger.

Ved Loven af 1939 om Indkøbsforeninger for mindre Jordbrugere stilledes der 10 Mill. Kr. til Raadighed. Siden da er der efter Lovens Formaal anvendt godt 5 Mill. Kr., idet Brugen af Loven kun har været minimal i Krigsaarene som Følge af de højere Priser paa Kvæg og Redskaber i Forbindelse med det i Loven fastsatte Minimum paa 1000 Kr. for et enkelt Medlem.

Da man kan regne med væsentlige Fornyelser nu, da Krigen er sluttet, er Lovens Gyldighed nu forlænget i 3 Aar. Men samtidig er Grænsen for Ejendomsskylden sat op fra 12,000 til 15,000 Kr., ligesom det foran nævnte Maksimum er forhøjet fra 1000 til 1500 Kr. Endvidere er der aabnet Adgang ogsaa for Hesteavls- og Kvægavlsforeninger samt Tærskeselskaber, hvis Medlemmer hæfter solidarisk, til at kunne gøre Indkøb gennem Indkøbsforeninger for Beløb op til 10,000 Kr. Og endelig er Renten for Indkøbsforeningslaan nedsat fra 4 til $3\frac{1}{2}$ pCt.

— Under Forslagets 1. Behandling fremsatte vort Partis Ordfører (Aage Fogh) Ønske om forsk. Ændringer. Han tilsluttede sig et fra konservativ Side fremsat Ønske om en lavere Rente og foreslog denne sat til $3\frac{1}{2}$ pCt.; han ønskede Indkøbsgrænsen udvidet til ogsaa at omfatte f. Eks. Husholdningsredskaber, ligesom han talte for en Tilladelse til at kunne yde Laan ogsaa til Konsortier og Sammenslutninger, der foretager Indkøb af Avlsdyr og større Redskaber; og endelig ønskede han Minimumsgrænsen forhøjet fra 1000 til 1500 Kr.

Det vil af ovenstaaende ses, at der under Udvalgsarbejdet naaedes et Resultat, der kom til at ligge paa Linje med de af Fogh fremsatte Ønsker.

Loven vedtoges enstemmigt.

Kornordning for 1946—47.

Haabet om, at Krigens Afslutning skulde have overflødiggjort endnu en Kornordning, holdt ikke Stik. Der er tilført og tilføres stadig et vist Kvantum Oliekager, men derimod intet Korn, og med de Udsigter, man havde i Foraaret, turde Regeringen ikke tage Ansvar for at lade Kornloven løbe ud, uden at en ny Ordning blev gennemført.

Lovforslaget, der paa Forhaand var tiltraadt baade af Husmands-, Landbo- og Tolvmandsforeninger, forelagdes den 27. Marts 1946. Det afveg iøvrigt ikke væsentligt fra de sidste Aars Kornlove. For at undgaa den Usikkerhed, der ellers vilde have været en Følge af den ændrede Ejendomsskyldvurdering, var man enedes om at beholde den gamle Grundværdi som Udskrivningsbasis. Desuden fastsattes i Forslaget følgende Bestemmelse:

Hvis der i Slutningen af Januar 1947 skulde være tilvejebragt et Overskud af Korn, det være sig ved Import eller ved Beparelser eller ved at vi skulde opnaa en Rekordhøst, skal dette Overskud anvendes til Lettelse af Ligningskvantum'et paa samtlige afleveringspligtige Ejendomme; dog skal Ejendomme med over 80,000 Kr.s Grundskyld forlods lettes saaledes, at højeste Sats bliver 9 hkg pr. 1000 Kr.s Grundværdi. I samme Omfang, som Ligningen nedsættes, er Ministeren bemyndiget til at henhøre importeret Korn under de afleveringspligtige Beholdninger.

Disse Bestemmelser gik B o r d i n g (S.) ret stærkt imod under Folketingets 1. Beh. af Forslaget. De vilde, sagde han, betyde altfor betydelige Lettelser for det store Landbrug, saafremt Forholdene i det hele taget satte Besemmelserne i Funktion. Efter at have ynket Husmændene for de Kaar, de havde haft under Krigen (altsaa under B o r d i n g s e g n e K o r n l o v e), anbefalede han en Ændring, gaaende ud paa, at der af det første Kvantum Korn, der event. maatte komme ind i Landet i det nye Høstaar, tildeltes Husmændene 1 a 2 Mill. Tdr. forlods; subsidiært kunde han gaa med til, at Halvdelen af det importerede Korn gik til Husmændene, og at først den anden Halvdel gik til Nedsættelse af Afleveringspligten.

Vort Partis Ordfører (N. P. A n d r e a s e n) fastslog, at Husmændene fra første Færd havde været imod, at Kornprisen s t r a k s efter Krigsudbrudet blev sat saa højt og at der ikke lagdes Loft over Frihandelskornets Pris; men da man nu havde haft denne Lov i 6 Aar, vilde det være ret naturligt, at den Enighed, der raadede i B o r d i n g s M i n i s t e r t i d, ogsaa kom til at præge denne den 7. Kornlov.

Til Bordings Forslag bemærkede Andreasen: Fra alle Sider er det blevet indrømmet, at Ligningen har været haard. Men bortset herfra vilde det mindre Landbrug ikke kunne være tjent med en Ordning, ifølge hvilken det fraskrev sig Retten til de 100,000 Tons Korn mod et usikkert Løfte om en forlods Tildeling af det eventuelt importerede Korn, saaledes som Bordings Forslag jo maa forstaas. Een Fugl i Haanden er nu engang bedre end 10 paa Taget. Tildelingskornet har været af saa stor Betydning for de mindre Brug og er det endnu, at vi tør slet ikke give Afkald paa det. Samtlige Landbrugsorganisationer staar bag det forelagte Forslag, og da det er Udtryk for Ønsket om at tage berettigede Hensyn til alle Sider, anbefaler jeg det til Vedtagelse, sluttede Andreasen.

I sin Svarbemærkning erklærede nu Bording, at hans Forslag skulde forstaas paa den Maade: at Husmændene ikke alene skulde sikres de 100,000 Tons, men ogsaa have Del i det Korn, der event. importeredes.

Hertil svarede Andreasen: Jeg tvivler om, at Bording vilde have kunnet gennemføre dette, hvis det var ham, der havde siddet som Minister. For naar Husmændene sikres de 100,000 Tons til en Pris af 27 Kr. 50 Øre, vil man naturligvis sige fra anden Side: Ja, men det er nu engang os, der maa aflevere det Korn, og saa kommer I her og vil have ogsaa af det Korn, der muligt bliver indført — det er dog vist for stramt et Forlangende! Derfor har jeg ikke kunnet modsætte mig det, der nu er opnaaet Enighed med Regeringen om; for jeg vil som sagt hellere være sikker paa de 100,000 Tons og saa til Gengæld lette Afleveringspligten med det, der indføres — hvis en saadan Indførsel overhovedet kommer i Stand i en nærmere Fremtid.

Senere tilføjede Andreasen: Forholdet er det, at hvis vi ikke fra Husmandsforeningernes Side var gaaet med til Overenskomsten saaledes som den foreligger her, vilde vi være blevet stillet overfor helt andre Krav fra anden Side, baade vedrørende Kornpriserne og om at give Afkald paa Tildelingskornet. Og saa maa jeg nok spørge Bording, om det mindre Landbrug da kunde gøre andet, end hvad det har gjort her: se at sikre os bedst muligt.

Bording: Var Vilkaarene under Organisationsforhandlingerne saaledes, som Andreasen stiller dem op her, er det klart, at saa maatte han og hans Organisation naturligvis tage den Stilling, som de har taget. Det er en Selvfølge.

Socialdemokratiets Ændringsforslag.

I Udvalget naaede man ikke til Enighed; baade Soc.-Dem. og Komm. gjorde Mindretalsindstillinger. Socialdemokraternes gik ud paa følgende:

Saafermt der importeredes Korn inden 1. Marts 1947, skulde de første 50,000 Tons deraf sælges til de Husmænd, der er berettiget til Tildelingskorn. — Kun hvis Kornimporten var større end 50,000 t, eller Situationen iøvrigt maatte tillade det, kunde Ministeren nedsætte Ligningen for Brugere over 80,000 Kr.s Grundværdi. — Eventuelt yderligere Kvanta Importkorn skulde for Halvdelens Vedkommende ligeledes sælges til de mindre Brugere.

(Kommunisterne havde ønsket Loft over Frihandelskornets Priser, men afstod fra at stille Forslag herom, da Partiet »ansaa dette for teknisk ugørligt«. Derimod stillede det Forslag om at nedsætte de alm. Kornpriser til 24 Kr. for Rug, 23 Kr. for Hvede og 20 Kr. for Byg, Havre og Blandsæd).

Soc.-Dem.s nye Ordfører Carl Petersen (Bording var da udtraadt af Rigsdagen) gjorde ved Forslagets 2. Beh. stor Blæst ud af sit Partis Særstandpunkt; Kommunisterne Forslag tog han derimod bestemt Afstand fra. Nye Synspunkter fremførte Carl Petersen dog ikke. Her ved 2. Beh. fulgte han i alt væsentlig de Betragtninger, som Bording havde fremsat allerede ved 1. Beh.

Alligevel præciserede N. P. Andreasen sit Standpunkt endnu engang ved at fastslaa:

— At stemme for Soc.-Dem.s Ændringer vilde være ensbetydende med fuldkommen at tilsidesætte de Aftaler, der i Forvejen er truffet mellem Landbrugets Organisationer; det vil jeg ikke være med til.

Men jeg vil det heller ikke af saglige Grunde. Den ene Mill. Td. Tildelingskorn, der gennem alle Krigens 6 Aar blev sikret de mindre Brug, har været disse til vældig stor Hjælp. Havde vi nu forlangt 1½ Mill. Td. sikret os forlods, saaledes som Carl Petersen kræver, vilde Tildelingskornet have været i Fare. Vi kunde godt have faaet en Part i det Korn, som muligt indførtes, men vi kunde ikke faa begge Dele, og derfor valgte vi — og det vil sige Husmandsforeningernes Repræsentanter som Helhed — det sikre for det usikre.

— — —

Efter at saavel Socialdem.s som Kommunisterne Ændringsforslag var stemt ned, vedtoges Kornloven derefter een-

stemmigt med 93 St. Soc.-Dem. stemte saaledes ogsaa for den, hvorimod Komm. tog den Stilling hverken at stemme for eller imod.

Amtsskolekonsulenterne.

Efter Skoletilsynsloven af 1933, der indførte Begrebet Amtsskolekonsulent for hele Landet, beskikkedes Amtsskolekonsulenten for 6 Aar ad Gangen; han kunde derfor forblive i sin Stilling som Lærer, men maatte naturligvis lade selve Lærergerningen udføre af en Vikar.

Denne Ordning har længe været under stærk Kritik, bl. a. af De samvirkende Sogneraadforeninger, der har klaget over — og med Rette —, at Skolerne lider for meget under en saadan Vikarordning; desuden har Kommunerne følt sig brøstholdne over at skulle stille Bolig til Raadighed for en Lærer (Amtsskolekonsulenten), der helt var gaaet over i Skoledirektionens Tjeneste.

Nu forelagde Undervisningsministeren (Hartling) saa d. 15. Maj Forslag til en Nyordning. Efter denne skal Konsulentstillingen være en Tjenestemandsstilling, der besættes for Livstid og saaledes, at han helt opgiver sin Skole, hvorved det uheldige Vikarsystem altsaa bortfalder. Samtidig indføres, at Amtsskolekonsulenterne i Sønderjylland, der har været honorarlønnet uden Pensionsret, fremtidig ogsaa gøres til Tjenestemænd med samme Lønnings- og Pensionsregler som i det øvrige Land.

Det radikale Venstre har tidligere gjort Forsøg paa at faa gennemført en saadan rimeligere Ordning m. H. t. Amtsskolekonsulenterne og kunde derfor tiltræde Hartlings Forslag for den Dels Vedkommende, der er refereret ovenfor. Men Forslaget havde desværre en »Solplet«, nemlig en Bestemmelse om, at Konsulenten skulde kunne afskediges efter Indstilling af Skoledirektionen, hvis $\frac{4}{5}$ (i Sønderjylland $\frac{2}{3}$) af dens Medlemmer krævede det.

Denne Bestemmelse, der mindede altfor meget om den sørgeligt bekendte § 8 i tidligere Skolelove, maatte vort Parti gaa imod. Vore Medlemmer i det paagældende Rigsdagsudvalg (Petersen-Røjle og Fr. Kristiansen) erklærede i Betænkningen, at de var

»principielt af den Opfattelse, at Amtsskolekonsulenten ikke bør indtage en Undtagelsesstilling i Forhold til andre Tjenestemænd, naar der er Tale om Afskedigelse«.

Der var imidlertid ingen Mulighed for at faa Flertal for dette Synspunkt, hverken hos Venstre eller Socialdemokraterne, og da vi paa den anden Side var dybt interesseret i den i Forslaget tilsigtede Nyordning m. H. t. Konsulentens Ansættelsesvilkaar, saa de uheldige Følger af det tidligere Vikarsystem nu hørte op, valgte Partiet den positive Stilling at tiltræde Flertalsforslaget, som det var.

Hjælp til Arbejdsløse.

Efter Forsorgslovens § 297, Stk. 2, raader Kommunen over et Beløb til Ydelse af en paakrævet supplerende Hjælp til kommunehjælps-understøttede. Beløbet forhøjedes ekstraordinært ved en Lovændring af 20. Marts 1945 med det Formaal at yde en særlig høj Hjælp til dem, der var blevet arbejdsløse som Følge af den store Nedgang i visse Tilførsler, navnlig Raa-varer og Brændselsstoffer til Produktionen, og som ikke var understøttelsesberettigede gennem Arbejdsløshedsforsikringen, dvs. dem, der havde opbrugt den ordinære Understøttelse. En Begrundelse yderligere for denne Foranstaltning var, at en anden Lovanordning af samme Dato havde forhøjet Arbejdsløshedskassernes Ydelser ekstraordinært.

Da nu disse Ydelser i et vist Omfang var blevet opretholdt ved Revisionen af Loven om Arbejdsløshedsforsikring og Arbejdsfordeling m. v. (se dèr), fandtes det rimeligt at revidere Bestemmelserne om ekstraordinær Arbejdsløshedshjælp paa Linje hermed, og Regeringen forelagde da et Lovforslag herom. Raadighedsbeløbet blev lidt mindre, idet Kredsen af berettigede til at faa saadan Hjælp begrænsedes til Forsørgere, der har normal Tilknytning til Arbejdsmarkedet — en Begrænsning, der skyldes den tilsvarende Begrænsning i Arbejdsløshedsloven.

Soc.-Dem. og Komm. stillede under Sagen Forslag om at forlænge den hidtil gældende Ordning til 31. Marts 1947. En saa lang Forlængelse var der ingen saglig Begrundelse for; for dog at vise Imødekommenhed var vort Parti medvirkende til en Forlængelse endnu en Maaned, dvs. til den egentlige Vinterperiodes Udløb, hvilket dog ikke var de nævnte to Partier nok.

Ved Afstemningen forkastedes da deres Forslag, medens Forslaget om 1 Maanedes Forlængelse derimod vedtoges, saaledes at Lovens nye Regler traadte i Kraft fra og med 1. Marts 1946.

Ved den endelige Afgørelse vedtoges Forslaget saa i denne Affattelse med 58 St., medens Soc. og Komm. undlod at stemme.

Gældsbegrænsningsloven.

Det var ved Lov af 2. August 1940, man indledede Lovgivningen her i Landet om Begrænsning af Adgangen til at tinglyse Gæld paa fast Ejendom. Hensigten hermed var jo i videst mulig Grad at modvirke Tilbøjeligheden til under de ekstraordinære Tilstande at foretage omfattende Investeringer i fast Ejendom udover, hvad disses normale Afkastningsevne naturlig gjorde. I Loven fastsattes da den Hovedregel ikke at tinglyse Gæld udover:

1. for Landbrugsejendomme: Beløb svarende til Ejendomsskylden med Tillæg af den skatteansatte Værdi af Besætning og Inventar; og
2. for andre Ejendomme: Beløb svarende til 90 pCt. af Ejendomsskyldværdien.

Efter den pr. 1. Oktober 1945 foretagne 9. almindelige Vurdering rejste det Spørgsmaal sig, om Tinglysningsgrænserne nu skulde beregnes efter denne eller den gamle Vurdering. Ved Loven af 21. December bestemtes det imidlertid, at Laanegrænserne skulde være de samme som efter den 8. Vurdering; man tidsbegrænsede dog samtidig Tinglysningsbestemmelserne til kun at gælde til 31. Marts 1946; det forudsattes nemlig, at Spørgsmaalet om Formerne for en event. Forlængelse bedre kunde overvejes, naar Virkningerne af den ny Vurdering kunde overses.

I Slutningen af Marts fandt Regeringen det rigtigst at gaa til endnu en Forlængelse og fremsatte Forslag herom. Forlængelsen skulde gælde til 30. Juni 1947.

Bemærkningerne til Lovforslaget indeholdt en Række Oplysninger af Interesse. Vel havde det paa daværende Tidspunkt ikke været muligt endnu at bearbejde hele det store Vurderingsmateriale, men efter et Skøn mentes Landejendomme ved Vurderingen at være steget ca. 20 pCt. og andre Ejendomme ca. 16 pCt. Herefter mentes det samlede Vurderingsbeløb for hele Landets Ejendomsmasse at kunne anslaaes til at være steget med ialt knap 3 Milliarder til lidt over 20 Milliarder Kr.

Muligheden for Forøgelse af den tinglyste Gæld paa de Ejendomme, som omfattes af Loven, skønnedes derefter at ville andrage følgende Beløb:

Byerne:

Ejendomme med 1, 2 og 3 Lejligheder....	340	Mill. Kr.
Andre Beboelses- og Forretnings-Ejend. . .	215	» »
Øvrige Vurderinger i Byerne	50	» »

Landkommuner:

Landejendomme... ..	890	» »
Øvrige Vurderinger (herunder Skove) . . .	525	» »

Ialt 2020 Mill. Kr.

Efter Forslaget skulde Laanegrænsen for Ikke-Landbrugs-ejendomme uden videre beregnes ud fra den nye Vurdering. Hvad Landbrugsejendommene angaar, foresloges det — udfra Ønskeligheden af at bevare en Del af den under Krigskonjunkturerne opnaaede Konsolidering — at vel maatte Laanegrænserne ogsaa her beregnes udfra 9. Vurdering, men kun til 90 pCt. af Vurderingssummen, medens Tillæget for Besætning og Inventar stadig sker med 100 pCt. af den skatteansatte Værdi. Begrundelsen for denne Skærpelse for Landejendomme laa i Muligheden af senere forringede Konjunkturer, og ved Forslaget, som det her var, regnede man med, at Forøgelsen af den tinglyste Gæld paa disse Ejendomme kunde holdes paa godt 540 Mill. Kr. i Stedet for de ovenfor anførte 890 Mill.

Det Spørgsmaal kunde vel rejse sig, om man ikke nu — et Aar efter Besættelsens og Krigens Ophør — kunde have ladet denne udprægede Krigstids-Restriktion udløbe. Vort Partis Ordfører (Dahlgaard) udtalte dog ved Forslagets 1. Beh., at det var »af stor erhvervsmæssig og samfundsmæssig Betydning«, at der heller ikke i Overgangstiden finder en Overprioritering Sted til Skade for Fremtidens Erhvervsliv. Ved Forslaget forsøgte man at følge en vis Middelvej, og han vilde ikke modsætte sig den foreslaaede Affattelse.

Der stilledes ikke fra nogen Side Forslag om Udvalgsbehandling, og ved 3. Behandling vedtoges Forslaget enstemmigt med 114 St.

Præstelønningslovene.

I Forbindelse med den alm. Lønningslov for Tjenestemænd gennemførtes lignende Love for Folkekirkens Præster, en for Præsterne i København og Frederiksberg og en for Præsterne i det øvrige Land.

For København og Frederiksberg er Lønnen herefter i 1. Lønningsklasse 8400 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 600 Kr. indtil 9600 Kr., i 2. Lønningsklasse henholdsvis 5340 Kr., 480 Kr. og 8700 Kr., i 3. Klasse henholdsvis 4700 360 og 6190 Kr. og derefter igen stigende med 480 Kr. hvert 3. Aar til 8100 Kr., og i 4. Klasse henholdsvis 4020, 360 og 5100 Kr. Til samtlige disse Lønninger kommer saa yderligere et pensionsgivende Tillæg, Reguleringstillæg samt Stedstillæg.

For det øvrige Land: Biskopper henholdsvis 12,000, stigende efter 5 Aar til 13,200 Kr.; for Biskoppen over Københavns Stift desuden et Bestillingstillæg paa 1200 Kr. aarlig samt et Repræsentationstillæg paa 5400 Kr. — For de øvrige Biskopper er sidstnævnte Tillæg 3300 Kr., for Biskoppen over Loll.-Falsters Stift dog kun 2400 Kr.

Præster i 1. Lønningsklasse 7800 Kr. stigende hvert 3. Aar med 600 Kr. indtil 9000 Kr.; i 2. Lønningsklasse henholdsvis 4740 Kr., 480 og 8100 Kr., i 3. Lønningsklasse 4100, 360 og 5580 Kr. og derefter igen hvert 3. Aar 480 Kr. indtil 7500 Kr.

Til alle disse Lønninger tilsvarende Tillæg som i København.

En enkelt Paragraf i Loven gav Anledning til adskillig Meningsforskel. Paragrafen hjemler Ministeren Ret til at afskedige en Præst, dersom denne »gennem en Aarrække i sin Præstegerning udviser Mangel paa Evne til at varetage sit Embede det paagældende Sted«, men saaledes at »der tillægges ham først Ventepenge og derefter Pension efter gældende Regler«.

Heroverfor gjordes gældende, at Paragrafen kunde rumme en Fare for Forkyndelsens Frihed. Kirkeministeren (Carl Hermansen) afgav imidlertid en Erklæring om, at paa den Maade skulde Paragrafen ikke kunne fortolkes, og derefter vedtoges Loven. To kons. Medl., Præsterne Amby og Thyge Jacobsen, undlod at stemme.

Rabatkortordningens Bortfald.

Under Krigstidsperioden vedtoges det at gennemføre en saakaldt Rabatkortordning, hvorved der stilledes ret betydelige Beløb til Raadighed for daarligt stillede Borgere til Indkøb af visse nødvendige Levnedsmidler: Kød, Flæsk, Smør, Fisk, Fjerkræ og Sødmælk, i Finansaaret 1945—46 saaledes et samlet Beløb paa 50 Mill. Kr.

Efter de Cirkulærer, der udsendtes vedr. denne Ordning, var Rabatkortene forbeholdt navnlig 5 Kategorier af Borgere: Alders- og Invalididentemodtagere, kronisk Syge, arbejdsløse Medlemmer af Arbejdsløhedskasser, hermed ligestillede Personer og saadanne, som helt eller delvis modtager deres Underhold af det Offentlige. Indenfor denne Ramme kunde Kommunerne selv bestemme, hvem der skulde have Kortene, og hvor store Beløb deres Værdi skulde repræsentere. Dette Forhold medførte naturligvis stærkt varierende Ydelser fra Kommune til Kommune; navnlig i Tiden efter Befrielsen, hvor Arbejdsløsheden har været minimal, har en Række Kommuner fortrinsvis uddelt Kortene til Alders- og Invalididentemodtagere. Men bortset herfra har man kunnet regne, at Rabatkortenes Værdi i Gennemsnit for hele Landet har været 60 Kr. til Enlige og 120 Kr. til Ægtepar pr. Aar.

Det har med andre Ord været en ikke ringe Hjælp, der ved denne Ordning har kunnet ydes mange særligt Trængende under Besættelsestidens sociale Vanskeligheder. Men nogen *v a r i g* Form for social Hjælp har ingen — ikke i noget Parti — oprindelig regnet med, og efterhaanden som væsentlige Dele af vor Sociallovgivning er blevet ført a jour med den økonomiske Tilstand i Landet — og dette er jo sket i sidste Rigsdagssamling — var det derfor med fuld Berettigelse, at bl. a. *v o r t* Parti maatte hævde den Opfattelse, at Rabatordningen nu ophævedes.

Paa det Tidspunkt — 1. April 1946 —, da Rabatkortloven udløb, var man dog ikke endnu naaet tilende med den nævnte a jour-Føring, og vi medvirkede derfor sammen med alle de øvrige Partier til at forlænge Ordningen endnu 3 Maaneder. I Betænkningen til denne Forlængelseslov skrev Partierne dog — ligeledes enstemmigt —, at hvis de af Ministeren bebudede Forbedringer paa Sociallovgivningen, først og fremmest Alders- og Invalididenteloven, ikke skulde være gennemført inden 1. Juli, skulde Rabatkortloven forlænges til Nytaar. Og hermed mente man naturligvis saa, at den hellige Grav var vel forvaret.

Soc. og Komm. mente imidlertid noget andet. De fandt nu paa at fortolke det, alle ellers var blevet enige om, derhen, at saafremt de af Socialministeren gennemførte Forbedringer ikke tilfredsstillede *d e m*, skulde Rabatkortordningen vedblivende opretholdes. Denne Fortolkning, der smagte slemt af Forsøg paa Bondefangeri, hverken kunde eller vilde de Radikale anerkende, og da Alders- og Invalididenteloven var blevet gennemført, og Soc. og Komm. desuagtet fastholdt deres haartrukne Fortolkning, maatte Rabatkortene endnu engang til Behandling i Folketinget.

Her mødte Ministeren med en udførlig Redegørelse, hvori det sagligt og rigtigt dokumenteredes, at der ved Sociallovgivningens mange forsk. Forbedringer var ydet Kompensation for Rabatkortene. Det gjaldt navnlig Rentemodtagerne, de kronisk Syge og de arbejdsløse Forsørgere (at ugifte ikke havde faaet en saadan Kompensation, begrundedes sagligt forsvarligt med, at de havde Adg. til en Arbejdsløshedsunderstøttelse paa $\frac{2}{3}$ af Lønnen). Men ogsaa for de ikke-arbejdsløshedsforsikrede saavel som de kommunehjælpsunderstøttede var der ved Forbedringerne af de paagældende Love nu fastsat saadanne Regler, at en Opretholdelse af Rabatkortene heller ikke her vilde være saglig forsvarlig. Og endelig paa pegedes, at en lille Del af Ordningen jo var bibeholdt i udbygget Form ved Loven om Mælkehjælp til svangre, henholdsvis diegivende Kvinder: $\frac{1}{2}$ Liter Sødsmælk daglig i 6 Mdr. under Svangerskabet og 1 Liter daglig i andre 6 Mdr. efter Fødslen, ialt til en Værdi af ca. 120 Kr.

Med Hensyn til Børn af Enker og til Børn af enlige Kvinder, for hvem Børnebidragene forskudsvis udredes af det Offentlige, var der derimod ingen Kompensation for Rabatkortene gennemført; men her lovede Ministeren at overveje Kompensation under en eller anden praktisk Form.

Det skal tilføjes, at denne dokumenterede Redegørelse gjorde ikke noget Indtryk paa Soc. og Komm.; de vilde fremdeles — stik imod al saglig Fornuft — have Rabatkortordningen forlænget. Denne Urimelighed vilde vort Parti selvsagt ikke være med til og stemte derfor sammen med V. og K. Forlængelsesforslaget ned.

Den Rabatkortordning, vi med Glæde havde været med til at gennemføre i 1940 og til at opretholde lige til Juli 1946, men som de store sociale Forbedringer i sidste Rigsdagssamling har overflødiggjort, bestaar saaledes nu ikke mere.

Forræderiloven — Straffelovstillæget.

Den 1. Juni 1945 gennemførtes jo Tillæget til Straffeloven med sine haarde Straffe for Forræderi. Som bekendt blev denne Lov givet med tilbagevirkende Kraft. Noget saadant er jo mod Retspraksis i Vesteuropas Retsstater. Bertel Dahlgaard har som Ordfører i Folketinget givet Udtryk for det radikale Venstres Synspunkter paa dette Omraade i følgende Udtalelser,

der fremsattes 12. Februar 1946 under Behandlingen af Justitsminister Elmquists Forslag om Ændring i Straffelovstillæget: »Mit Synspunkt er dette, at Betingelsen for at gaa til det ekceptionelle at gøre en paa Handlingens Tidspunkt straffri Handling strafbar, maa være, at de paagældende ikke kunde være i Tvivl om, at de handlede imod det danske Folks Retsfølelse, og at Folket, hvis det havde været frit, vilde have hindret disse Handlinger. Begge Dele gælder efter min Mening Frikorps Danmark. Landsmænds Ord og Mening naaede de paagældende ad Tusind Veje i det daglige Liv, saaledes som dette Liv nu en Gang maatte leves under Jernhælens Tryk, og man faar mig ikke til at tro, at Hovedparten af dette Korps, naar de passerede os forbi, var i Tvivl om, hvem de tjente, og hvis Følelser de trampede paa, eller at de lededes af Erklæringer fra Regeringer eller kommanderende Generaler«.

Dahlgaard fortsatte: »Medens der altsaa efter de paagældende Frikorpsfolks Adfærd ikke for mig er Tvivl om, at Hovedparten bevidst handlede mod det danske Folks Følelser og Ønsker, bliver der tilbage dem, for hvem der foreligger undskyldende Momenter, og der bliver tilbage de Undtagelsestilfælde, hvori det kan sandsynliggøres, at offentlige Erklæringer har været bestemmende for de paagældende. Her var det selvfølgelig Rigsdagens Pligt at give Mulighed for Strafnedsættelse eller Straffrihed, og hermed kommer jeg til de Forhold, der knytter sig til Vedtagelsen af Straffelovstillæget af 1. Juni 1945.

Jeg minder om, hvorledes Rigsdagen er blevet angrebet stærkt i denne Forbindelse, beskyldt for Lovjaskeri og for at have handlet under Tryk. Jeg tror ikke, at de, der har ført disse Angreb stærkest frem, er helt klar over Baggrunden for Rigsdagens Vedtagelse af denne Lovgivning, og det skal derfor i Dag siges, at dette Straffelovstillæg blev vedtaget under Forudsætninger, som Tinget var berettiget til at stole paa vilde blive respekteret, men som ikke desto mindre bristede, efter at Loven var vedtaget.

Jeg maa her minde om, at den daværende Justitsminister (Busch-Jensen) ved sin Forelæggelse af Lovforslaget og under hele Behandlingen i Tinget og i Udvalget fastholdt Minimumsstraffen paa 4 Aar med den udtrykkelige Motivering, at der efter denne Lov kun burde rejses Tiltale i grove Tilfælde af Landsforræderi og landsskadelig Virksomhed. Det er udtrykt i Bemærkningerne til Lovforslaget, det er udtalt af den daværende Justitsminister i Tinget og i Udvalget, det er gentaget af Partiernes Ordførere og bekræftet af den daværende Justitsminister; men denne udtrykkelige Forudsætning blev aldrig efterlevet under Justitsministerens Administration af Loven.

Med Hensyn til disse Lovens Forudsætninger har Straffelovstillægets § 10, der angaar dem, der har været i tysk Krigstjeneste, sin særlige Historie.

Det blev i Loven fastsat, at hvor særlige Hensyn gør sig gældende, kan der finde Strafnedsættelse Sted, og under ganske særlige Omstændigheder kan Tiltale undlades. Man vil altsaa se, at der netop fra Rigsdagen var aabnet Adgang til Strafnedsættelse for saadanne Frikorpsfolk, hvor der forelaa særlig undskyldende Omstændigheder, ja, i særlige Tilfælde kunde Tiltale undlades. Ganske vist gik Udvalget efter indtrængende Henstilling fra den daværende Justitsminister med til at udtale, at saadan Undladelse kun kunde gælde Personer under 18 Aar, men under Forhandlingerne ved Forslagets anden Behandling her i Tinget den 29. Maj fik Justitsministeren vist særlig efter en stærkt personligt præget Tale af Hr. Brorsen, en Følelse af, at denne Begrænsning nok ikke var helt rigtig, og saavel af Udvalgets Ordfører som af Justitsministeren blev det derefter her i Tinget fastslaaet, at denne Begrænsning ikke skulde tages bogstaveligt, Lovens Ord skulde være afgørende. Men ikke desto mindre viser det sig nu, efter Oplysninger i Revisionsudvalgets Betænkning, at denne Adgang til Strafnedsættelse eller Undladelse af Tiltale saa godt som ikke er benyttet.

Hvorledes kan det gaa til? Betænkningen giver ogsaa her de fornødne Oplysninger. Det meddeles, at den daværende Justitsminister den 11. August 1945 sendte en Skrivelse til Rigsadvokaten, hvori der, som Betænkningen skriver, blev trukket snævre Grænser for Anklagemyndighedens Adgang til at frafalde Tiltale over for de i § 10 omhandlede Personer. Med andre Ord, de Forudsætninger for Loven, som Ministeren forkyndte, og hvorunder Straffelovstillæget af 1. Juni blev vedtaget, er kun i meget begrænset Omfang blevet opfyldt af den daværende Justitsminister.

Det er efter min Mening i væsentlig Grad Aarsagen til, at vi nu maa gaa til en Revision af Straffelovstillæget. Rigsdagen mente at have vedtaget en Lov, som gav haarde Straffe for de grove Forbrydelser, og anvendelige Regler for Strafnedsættelse og Undladelse af Tiltale, naar undskyldende Omstændigheder forelaa, men i Praksis viste det sidstnævnte sig ikke at holde Stik, hvorefter Rigsdagen beskyldtes for at have vedtaget strenge Straffe for Folk, som var blevet lokket ud i det strafbare af Myndighederne selv.

Paa et bestemt Punkt bebrejder jeg mig selv, at jeg følte mig tilstrækkelig beroliget ved de Forhandlinger, der fandt Sted i Udvalget vedrørende § 10, at der kunde finde Strafnedsættelse Sted, naar særlige Hensyn gør sig gældende. Ærede Medlemmer

erindrer sikkert, at blandt saadanne særlige Hensyn maatte ogsaa kunne henregnes Tilfælde, hvor undskyldende Momenter fandtes i de paagældendes særlige Tilknytning til det tyske Folk. Der tænkes her paa de egentlige Frontsoldater udgaaet af det tyske Mindretal i Sønderjylland. Jeg gør udtrykkelig opmærksom paa, at jeg taler altsaa ikke om de saakaldte Zeithfreiwillige, heller ikke om Selbstschutz-Organisationen, men om egentlige Frontsoldater udgaaet af det tyske Mindretal i Sønderjylland. Der blev endogsaa i Folketingsudvalgets Betænkning indsat en Udtalelse om, at i ganske særlige Tilfælde kunde Tiltale frafaldes, hvor undskyldende Momenter af den Art forefandtes.

Medlemmer af Folketingets Straffelovsudvalg vil erindre, at jeg fandt hele dette Spørgsmaal saa vigtigt, at jeg under disse Forhandlinger begærede Statsministeren tilkaldt til Forhandlingerne om disse Bestemmelser Affattelse. Jeg gør opmærksom paa, hvad ogsaa den nu foreliggende Betænkning fremhæver, at under Behandlingerne her i Tinget blev der af flere sønderjyske Rigsdagsmænd udtalt Forventning om en vidtstrakt Anvendelse af disse Bestemmelser over for dem, der havde deltaget i tysk Krigstjeneste udadtil, men ikke direkte mod Danmark.

Jeg skal i denne Forbindelse minde om, at Hr. Jørgen Gram fremhævede, at der i Lovforslaget paa dette Punkt var sket en væsentlig Lempelse. Det ærede Medlem udtalte:

»Denne Lempelse bestaar i, at hvis en Mand, uanset Alder, ud fra en Følelse af særlig Tilknytning til det tyske Folk har meldt sig eller ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, kan Tiltale helt undlades. Det drejer sig altsaa om tysk Krigstjeneste udadtil, ikke rettet direkte mod Danmark. Man ser i dette Tilfælde bort fra, at al tysk Krigstjeneste dog var rettet mod de Lande, fra hvilke vi alene kunde vente Befrielsen. Jeg vil gerne slaa fast, at dette er en meget betydningsfuld Lempelse, som efter min Mening kommer de mange Hundreder af unge fra tysksindede Hjem, som har meldt sig til den tyske Hær, til gode«.

Man vil nu se, at det siges i Revisionsudvalgets Betænkning, at i det begrænsede Antal Domme, der er afsagt paa dette Omraade, er der kun i ringe Omfang taget Hensyn til de paagældendes nationale Sindelag, med andre Ord: Rigsdagens Forventninger er ikke gaaet i Opfyldelse. Jeg tror, at det, jeg her har fremdraget, maa betegnes som noget meget beklageligt, og at betydningsfulde danske Interesser i Sønderjylland derved har lidt Skade.

Jeg har set, at Professor Hal Koch ikke bliver træt af at

gentage, at Rigsdagen paa beskæmmende Maade har jaget denne Straffelovgivning igennem, og at Politikerne ved ikke aabent at vedgaa Arv og Gæld efter den i Aarene 1940—43 førte Politik var kommet i den Situation, at de straffede andre for Handlinger, som de selv havde Medansvaret for blev fremkaldt. Da jeg nødig vil have, at der for vort Vedkommende skulde herske Tvivl om, at vi vedgaar Arv og Gæld med Hensyn til denne Periodes Danmarkshistorie, og at vi anser det danske Folks nationale, politiske og folkelige Modstand mod Undertrykkerne i disse Aar for en af de mest hæderfulde Bedrifter i vor Historie, har jeg ønsket at give denne Fremstilling her i Dag, saa enhver faar Mulighed for paa et retsindigt Grundlag at bedømme, om Kontinuiteten mellem disse Aars Handlinger og Rigsdagens Handlinger efter den 5. Maj er brudt. Det er ikke min Hensigt at hævde, at der ikke af Rigsdagen og af dette høje Ting under Besættelsen og efter Besættelsen er begaaet Fejl under Behandlingen af Besættelsestidens Problemer. Nej, naar de Hundreder af Gange disse skæbnesvangre Aars Begivenheder passerer gennem ens Tanker, standser man gentagne Gange og ønsker, at dette eller hint var grebet an paa anden Maade. Hvem kunde vel have handlet uden Fejlgreb i en Periode, hvor Folk og Riger knustes, og hvor vort Land hver Dag kunde frygte de ubarmhjertigste Ødelæggelser af alle Tiders frygteligste Fjende? Men staaende ved denne Periodes Afslutning kan enhver kræve en rimelig Margin for Fejlgreb, naar i øvrigt Hensigten var rigtig, og det skal nok vise sig, at det skønne, frie Land, der den 5. Maj dukkede op midt i Europas Ruiner, har Raad til baade at værdsætte, hvad Aarene 1940—43 bidrog med Hensyn til at værne dette Land, og at værdsætte Rigsdagens Arbejde for at føre vort Folk den vanskelige Vej tilbage fra Lovløsheden til Retsstatens trygge Havn«.

I den paafølgende Debat kunde den tidligere Justitsminister ikke paa fyldestgørende Maade fralægge sig, at de Forudsætninger, hvorunder Straffelovstillæget var forelagt og gennemført, ikke var blevet opfyldt.

Justitsminister Elmquists Forslag til Ændringer i Straffelovstillæget blev i betydelig Grad ændret i Folketinget, saa en Del af de læpende Bestemmelser gik ud, idet der ikke kunde tilvejebringes et Flertal for dem. Kommuniste og Socialdemokrater var til det yderste uvillige, og de Konservative var under hele Behandlingen vaklende.

Den mest betydningsfulde af de gennemførte Ændringer er Bestemmelsen om Prøveløsladelse efter en vis Tids Strafafsoning.

Arbejdsløshedsforsikringen.

Af den Betænkning, som Udvalget ang. Arbejdskortene afgav til Rigsdagen, fremgik det, at Ordningen blev stærkt tilsidesat; dette gjaldt saavel m. H. t. Pligten til at aflevere og afkræve Arbejdskortene som Pligten til at udfylde dem korrekt — specielt indenfor de Omraader, hvor en Kontrol var særlig pakrævet, dvs. for de løse eller mindre tilfældige Arbejdsforholds Vedkommende. Da Ordningen iøvrigt havde vist sig at indeholde en Række Fejlklider, maatte dens Værdi som Kontrolmiddel anses for højst problematisk, saaledes at den med Kortene forbundne store Administration stod i omvendt Forhold til Udgifterne.

Regeringen forelagde da i Maj 1946 Forslag til Ændringer i Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. v. Disse Ændringer faldt i to Dele: om Arbejdskortenes Bortfald og om de arbejdsløshedsforsikredes Formuegrænser.

1. ARBEJDSKORTENES BORTFALD

Forslaget herom gik ud paa, at Lovens § 4, A, der indeholdt Bestemmelserne om Kortene, ophæves. Samtidig foresloges imidlertid at erstatte Lovens § 24, Stk. 4, af mere detaljerede og vidtgaaende Regler vedrørende Arbejdsdirektoratets Kontrol med Kasserne. Dette betyder, at Direktoratet hjemles Ret til at paalægge Arbejdsgiverne at medvirke til Kontrollens Gennemførelse indenfor vedk. Arbejdsomraade, ligesom der i den nye Affattelse paalægges Direktoratet til Stadighed at have Opmærksomheden henledt paa Spørgsmaalet om supplerende Kontrolforanstaltninger; Direktoratet kan bl. a. bestemme, at et Medlem af vedk. Kasse — naar Medlemmet faar Arbejde — skal ombytte sit saakaldte Kontrolkort med et Beskæftigelseskort, der ved Arbejdets Paabegyndelse skal afleveres til Tillidsmanden paa Arbejdspladsen, evt. til Arbejdsgiveren. Nævnes skal endnu, at det kan paalægges denne hver Uge at give Kassen Meddelelse om udbetalte Lønninger eller om Medlemmernes Arbejdsløshedsperioder i paagældende Uge samt om, hvorvidt og i hvilket Tidsrum en nærmere angiven Person, der faar eller har faaet Understøttelse af en Kasse, har været beskæftiget hos ham, og hvilken Løn vedkommende da har oppebaaret.

Endelig paalægges det de komm. Beskæftigelsesudvalg hvert Aar at afgive Beretning om deres Virksomhed til vedk. Arbejdsanvisningskontor, der saa igen afgiver Beretning til Direktoratet mindst 1 Gang aarlig baade om egen og om Udvalgenes Virksomhed.

»Den paa Egnen gængse Løn«.

Forslaget indeholdt ogsaa en Ændring vedrørende Spørgsmaalet om Lønningerne ved særlige Beskæftigelsesforanstaltninger. Herom hed det tidligere, at i Omraader af Landet, hvor overenskomstmæssige Lønaftaler ikke fandtes, skulde Betalingen til de paagældende Arbejdere være »den, der sædvanligvis ydes paa den paagældende Egn for tilsvarende Arbejde«. Denne sidste Regel foresloges nu udtaget af Loven og erstattet med en Bestemmelse, der siger:

»Det vil være Lønudvalgets Opgave at paase, at de Satser og Lønninger, der anvendes ved offentlige Arbejder paa Omraader, hvor Overenskomst ikke foreligger, er i Overensstemmelse med de Lønvilkaar, der er gældende for tilsvarende Arbejder i det frie Erhverv«.

2. DE FORSIKREDES FORMUEGRÆNSER

Efter Lovens § 9, Stk. 1, kan kun ubemidlede Lønarbejdere, der har deres Hovederhverv ved Lønarbejde, optages i og ved blive at være nydende Medlemmer af en anerkendt Arbejdsløshedskasse. I samme §, Stk. 3, bestemmes saa nærmere, hvad ubemidlet vil sige i Lovens Forstand: hans Formue maa ikke overstige 12.000 Kr., hvis han er gift, og ikke overstige 8000 Kr., hvis han er ugift. Er Formuen bundet helt eller delvis i fast Ejendom, kan Grænserne dog fastsættes til henholdsvis 18.000 og 12.000 Kr.

Da de for Sygekassemedlemmer tilsvarende Formuegrænser imidlertid flere Gange er blevet ændret siden 1937, da Grænserne vedr. Arbejdsløshedskasserne fastsattes og nu var sat til henholdsvis 21.000 og 15.000 Kr., stilledes der nu Forslag om en Revision: for alm. Formue foresloges Grænserne forhøjet til 15.000 Kr. for Forsørgere og 10.000 Kr. for ugifte og for fast Ejendom til henholdsvis 22.500 Kr. og 15.000 Kr.

FORSLAGETS BEHANDLING

Ved Forslagets 1. Beh. klargjorde Jørg. Jørgensen vort Partis Standpunkt til Arbejdsløshedsforsikringen og de med denne forbundne Kontrolregler. Han udtalte bl. a.:

»Jeg er tilfreds med den nye Affattelse, hvorefter Retten til Arbejdsvægring nu er bestemt af, om den Løn, der bliver tilbudt, er den paa Egnen sædvanlige Løn. Der har staaet megen Strid om Fortolkningen af dette Udtryk, og jeg synes, det er rimeligt, at afgørende for Arbejdsvægring maa det være, om der er tilbudt den overenskomstmæssige Løn. Jeg har set Eksempler paa, at man gennem Arbejdsløshedskasserne har gjort Forsøg paa at ville fremskaffe »den sædvanemæssige Løn« ved

at opfordre deres Medlemmer til kun at tage Arbejde til en bestemt Løn, der laa langt over de overenskomstmæssige Lønninger. Jeg vilde nu ikke tro, at en saadan kunstig fremskaffet Løn altid vilde være tilstrækkeligt Grundlag for Arbejdsløshedskassernes Hovedledelse eller for Arbejdsnævnets til at godkende, at den saaledes fremskaffede Løn var den paa Egnen sædvanemæssige Løn, men jeg mener som sagt, at det er bedre at komme til mere klare Linier ved at regne med den overenskomstmæssige Løn, hvilket bliver Resultatet af den Ændring, der foretages i § 17, og derfor anser jeg dette Forslag for at være tilfredsstillende.

Jeg er ogsaa tilfreds med, at Arbejdskortene bortfalder. Jeg har aldrig anset denne Ordning for at være nogen særlig god Foranstaltning; det har ogsaa vist sig i Praksis, at det har været meget vanskeligt at praktisere den, og at Arbejdskortene har voldt megen Kritik og meget Besvær. Jeg tror slet ikke, at den Fordel, man skulde have af disse Kort med Hensyn til en mere effektiv Kontrol, staar i et rimeligt Forhold til de Besværligheder, der har været med Administrationen, og jeg tror derfor, at man meget vel kan afskaffe Kortene nu. Det maa da ogsaa siges, at naar de har faaet saa ringe Betydning, som de har, skyldes det i høj Grd Arbejdsgiverne, som ikke har været meget interesseret i at overholde de fastsatte Regler.

De nye Regler, der foreslaas i Stedet for, er jeg villig til at drøfte nærmere. Er der noget, der svækker Tilliden til Arbejdsløshedskasserne, er det, hvis det med nogen Ret kan siges, at der paa samme Tid, hvor der er betydelig Arbejdsløshed, er Mangel paa Arbejdskraft. Af Hensyn til Arbejdsløshedskassernes Omdømme og hele den sociale Interesse, der findes her i Danmark, og som er nødvendig for at opretholde de sociale Foranstaltninger, vi alle gerne vil støtte, maa man være interesseret i, at social Forstaaelse findes andre Steder end inden for Arbejdernes egne Rækker. Det er i Kraft af denne sociale Forstaaelse i andre Befolkningsgrupper, at den sociale Lovgivning er kommet saa langt frem i Danmark, som Tilfældet er, og alle, som er socialt interesserede, bør derfor være med til, at man kan fastholde den sociale Interesse og Tillid til den sociale Lovgivning uden for Arbejdernes Rækker, som er Forudsætningen for, at vi kan bygge videre og stadig være forrest mellem de Nationer, der vil bygge en virkelig god social Lovgivning op.

Til Kommunerne bemærkede Jørg. Jørgensen:

»Ved de Synspunkter, der er kommet frem i Dag fra kommunistisk Side, er det, som om man ikke kan komme ud af den

Tankegang, at dette med Arbejdsløshedsunderstøttelsen er det primære. Tiden er løbet fra det Synspunkt. I Dag er det i højere Grad et Spørgsmaal om at skaffe Arbejdskraft til de Omraader, hvor den er mest nødvendig i Produktionslivet, og paa omtrent alle Omraader er der Mangel paa Arbejdskraft. De Enkeltheder i Arbejdsløshedsloven, som drøftes paa Grundlag af Kommunisternes Forslag her, om Karenstid, om 26 Ugers Bestemmelsen, om de unges Stilling og alt dette, er noget, der har Interesse i Perioder med stor Arbejdsløshed, men det er ikke denne Tilstand, der findes i Landet nu. Det vil være mere frugtbart, om Kommunisterne vil interessere sig for Produktionen og for at skaffe Arbejdskraft inden for de Omraader, hvor den er mest nødvendig, end for Ting, der ganske vist havde Interesse i en tidligere Periode, men ikke har det nu«.

— Jeg er, sluttede han, til enhver Tid Tilhænger af, og jeg er til enhver Tid villig til at støtte en Arbejdsløshedslovgivning, hvor Arbejdernes egen Vilje til at sikre sig mod uforskyldt Arbejdsløshed paaskønnes og honoreres med en rundelig Støtte fra det offentlige, men i Dag er Problemet i højere Grad at støtte Produktionen. Med den Efterspørgsel, som findes, er det i højere Grad et Spørgsmaal om, at Arbejdskraften kommer hen til de Omraader i Erhvervslivet, hvor den er mest paa-krævet.

— — —

I Udvalget opnaaedes Enighed om at forhøje Formuegrænserne en Del mere end i Forslaget anført, nemlig m. H. t. alm. Formue til 16.000 for gifte og 11.000 Kr. for ugifte Forsikrede, og m. H. t. fast Formue til henholdsvis 24.750 og 16.500 Kr.

Soc. Dem. og Kommuniste ivrede stærkt mod de i § 23 A foreslaaede, nærmere udformede, Kontrolregler til Afløsning af Arbejdskortene, som der var fuld Enighed om at afskaffe. De kunde tiltræde Stk. 2, der fastslaar, at Arbejdsdirektoratet — hvor de af Kasserne trufne Kontrolforanstaltninger ikke anses for fyldestgørende — kan træffe Bestemmelse om yderligere Kontrolregler; men de to Partier gik imod de følgende Stk. 3, 4 og 5.

Her overfor bemærkede Johs. Christiansen, der var gaaet ind i Udvalget i Jørg. Jørgensens Forfald, følgende:

»Jeg kan med min bedste Vilje ikke se, der er Grund for de to Partier til at gaa mod de nævnte Stk. 3, 4 og 5. Saa vidt jeg har forstaaet Paragraffen, er de Stykker, der staar efter Stk. 2, en Udformning af, hvad der staar i dette Stykke, og naar man kan tiltræde Stk. 2, indser jeg ikke, hvorledes man kan

være imod den nærmere Udformning, som findes i de efterfølgende Bestemmelser».

— Ved Forslagets 3. Behandling vedtoges derefter Forslaget med 102 St. (K., R., V. og S.) medens 17 (Komm.) hverken stemte for eller imod.

Lovgivningen om Byggeri med offentlig Støtte.

Med Loven om Laan til Boligbyggeri og Huslejenedsættelse for mindrebemidlede, børnerige Familier, som Indenrigsminister Bertel Dahlgaard gennemførte den 13. April 1938, var en ny Epoke begyndt med Hensyn til det offentliges Stilling til Boligbyggeriet. Endnu i Begyndelsen af Trediverne indtog baa- de Venstre og Konservative en helt negativ Holdning paa dette Omraade. Loven af 1938, der i betydelig Grad havde sit Forbillede i den nye svenske Lovgivning om Boligbyggeriet, lykkedes det imidlertid at gennemføre med Tilslutning fra alle Partier. Loven gav for en Periode af 6 Aar betydelige Laanebevillinger for saavel det private Parcelbyggeri som for Boligforeningers og Kommuners Byggeri. For Boligforeningernes Byggeri fastsloges nu de bærende Principper, som skulde blive en Slags Grundlov for dette Byggeri:

- 1) Foreningernes opsparede Prioritetsafdrag skal en Gang i Fremtiden anvendes til nyt socialt Boligbyggeri.
- 2) Det offentlige har Ret til at forlange Omprioritering og nyt Byggeri iværksat paa Grundlag af den frigjorte Opsparing.
- 3) Offentlig Kontrol med Foreningerne gennem en for den enkelte Forening udnævnt Tilsynsførende.
- 4) Sikring mod private Intersekollissioner i Foreningernes Ledelse.

Hertil kom endelig for saavel Foreningsbyggeriet som for Parcelbyggeriet Retten til Huslejenedsættelse for mindrebemidlede, børnerige Familier (3 eller flere Børn).

Hele denne Lovgivning var paa forskellig Vis under Krigen suppleret med Bestemmelser, der tog Sigte paa de stigende Byggeomkostninger. Saaledes gennemførtes Frihed for Bygningsskatter i en vis Periode samt Rentenedsættelser, idet man søgte at fastholde den Linie, at Huslejen i de nye Huse skulde ligge paa samme Niveau som Huslejen var i det i 1939 gennem-

førte Byggeri. Byggeomkostningernes Stigning skulde altsaa opvejes af Skattefriheden og Rentenedsættelsen. Imidlertid udløb jo Loven af 13. April 1938 i 1944. Loven blev fornyet for et Aar ved en Lovanordning; men samtidig blev der mellem Indenrigsministeriet og Bertel Dahlgaard truffet den Aftale, at et Udvalg til Overvejelse af forskellige Byggespørgsmaal, som Indenrigsminister Knud Kristensen i 1941 havde udnævnt med Dahlgaard som Formand, skulde forsøge at naa til Enighed om en gennemgribende Revision af Loven med det Formaal at opstille en storstilet Plan for Efterkrigstidens Boligbyggeri. Det sidste Besættelsesaar var dette Udvalg, der bestod af Rigsdagsmedlemmer fra de fem samarbejdende Partier, da beskæftiget med dene Opgave, og netop da Kapitulationen kom, var Arbejdet endt med en enstemmig Betænkning, der nu kunde overrækkes Indenrigsministeren, og som indeholdt et fuldt udarbejdet Lovforslag samt Forslag til ny Affattelse af Boligforeningers Vedtægter.

Den 31. Januar 1946 fremsatte Indenrigsminister K j æ r da i Folketinget Forslag til Lov om Byggeri med offentlig Støtte. Forslaget var i alt væsentligt enslydende med det af Udvalget udarbejdede. Det fik en velvillig Modtagelse i Folketinget, og efter en meget grundig Behandling i et Udvalg med Dahlgaard som Formand gennemførtes Forslaget som Lov (af 30. April 1946). I Udvalget var de fire gamle Partier enedes om en Række Ændringer. Forslaget vedtoges derefter enstemmigt efter at nogle kommunistiske Forslag var nedstemt.

Den nye Lov omfatter et Tidsrum af 8 Aar, i hvilke den stiller til Raadighed 75 Mill. Kr. aarlig for Boligforeningers og Kommuners sociale Byggeri, 20 Mill. aarlig for Parcelbyggeri til eget Brug, 2 Mill. for Ombygning af ældre Ejendomme og 4 Mill. for Opførelse af Bygninger med socialt eller kulturelt Formaal (Forsamlingshuse, Biblioteker, Husholdningsskoler m. v.).

Desuden ydes Laan til forretningsmæssigt Boligbyggeri, der foretages af Bygningshaandværkere eller andre. Det aarlige Laanebeløb hertil fastsættes paa de aarlige Finanslove. For 1946—47 er Beløbet fastsat til 50 Mill. Kr. Disse Laan til forretningsmæssigt Byggeri ydes til Lejligheder af mindre Type i Parcel- og Rækkehuse eller i høj Bebyggelse med ikke over 36 Lejligheder. Laanene ydes efter alm. Prioritetslaan og indenfor 75 pCt. af Ejendommens Anskaffelsessum. Dog er Grænsen 80 pCt., naar Laantageren er Bygningshaandværker, og Udgifterne ikke overstiger de Grænser, som er fastsat for det sociale Byggeri. I andre Tilfælde forhøjes Laanegrænsen med

10 pCt., hvis Kommunegaranti ydes for den sidste Del af Laanet. Hele dette Afsnit betegner en betydningsfuld Arbejds-mark for Bygningshaandværkernes private Initiativ. For det sociale Byggeri er de hidtidige Laanegrænser bibeholdt.

S k a t t e f r i t a g e l s e ydes for enhver Beboelses-, Kontor- eller Forretningsejendom i 22 Aar. For alt forretningsmæssigt Byggeri kan Skattefritagelsen dog tages tilbage, hvis ændrede Forhold for Byggeriet taler derfor. Denne Bestemmelse er et fornødent Forbehold overfor den helt uoverskuelige Fremtid paa dette Omraade.

R e n t e n e d s æ t t e l s e, almindeligvis i 20 Aar, ydes alt nyt Boligbyggeri, som faar Laan efter denne Lov, Nedsættelsen udgør fra 1 til 2 pCt., alt efter hvad der menes nødvendigt for at bevare 1939-Lejeniveauet. Ogsaa Rentenedsættelsen kan bortfalde, hvis ændrede Forhold gør den nødvendig, og ved Parcelhuse, opført til eget Brug, bortfalder Rentenedsættelsen, hvis Køberen er Ægtefælle eller Livsarving.

For Parcelbyggeriet er de hidtidige Grænser for Byggeomkostningerne forhøjet en Del. Med Hensyn til Byggeriet for børnerige Familier, er der indført den Nydannelse, at der til filantropiske Virksomheder, som opfører Beboelseslejligheder for den mindst bemidlede Del af Befolkningen, kan ydes et T i l s k u d til Opførelsen paa 10 pCt. af Anskaffelsessummen, forudsat at paagældende Kommune yder et lignende Tilskud, og Foreningen selv yder 5 pCt. Formaålet er at tilvejebringe en Del særlig billige Lejligheder for visse Kategorier af børnerige Familier, hvis Forhold giver Grund til at tro, at de efterhaanden kan klare sig selv. En særlig bemærkelsesværdig Æn-dring er sket derved, at Loven nu paabyder, at Boligforenin-gernes og de sociale Boligselskabers Vedtægter fremtidig skal sikre Beboerne af Ejendommene en Adgang til at erholde en vis Rente af de Midler, Ejendommen efterhaanden opsparer gennem Prioritetsafdragene, saaledes at Rentebeløbet staar i Forhold til Længden af det Tidsrum, paagældende har boet i Ejendommen. Det er i Virkeligheden et vist Medejerskab for Beboerne, der her indføres, og selv om det aldrig kan blive meget store Beløb, der paa denne Maade kan tilflyde den enkelte Beboer, er der dog her tilvejebragt en Ordning, hvor den enkeltes Interesse er knyttet sammen med den Ejendom, der afgiver Rammen om hans Hjem, og Rentebeløbet vil, hvis vedkommende har boet i Ejendommen over et langt Tidsrum, komme til at betyde en faktisk Nedsættelse af Lejen. Socialdemokratiet bekæmpede først denne Bestemmelse, skønt de ældste af Arbejdernes Byggeforeninger i sin Tid havde en saa-dan Ordning. Partiet opgav dog sin Modstand.

Under Behandlingen i Folketinget rejstes Spørgsmaalet om, at der under Laan til Bygninger med kulturelt Formaal skulde kunne inddrages Opførelse af de saakaldte »Kulturcentre« i Byerne og Forsamlingsgaarde paa Landet, og en Adgang hertil blev givet, ved at det tilladte Laanebeløb forhøjes meget betydeligt, naar der fra interesserede Kredse tilvejebragtes et Tilskud til Bygningerne svarende til Halvdelen af Forhøjelsen.

Den foran givne Gennemgang af det store Lov-Kompleks har kun medtaget Hovedpunkterne. Det skal tilføjes, at de sidste Maaneders Prisbevægelser indenfor Byggeriet saavel som Materialelemangel vil skabe store Vanskeligheder for Udnyttelsen af Loven. Det skal endnu nævnes, at det under Forhandlingerne erkendtes baade af Ministeren og Udvalget, at der tilbage staar endnu en Række betydelige Opgaver med Henblik paa Fremtidens Byggeri. Her kan saaledes nævnes Problemer, der knytter sig til Grunderhvervelsen, hvor det bliver Opgaven at standse den Grundspekulation, som nu fordyrer Erhvervelsen af eget Hjem. Planlæggelsen af Boligbyggeriet maa koordineres med det offentlige Trafikpolitik, saa ikke som hidtil Udstikningen af nye Trafiklinier medfører, at Spekulationen med Udsigt til sikker Gevinst kaster sig over Opkøbet af Jorden omkring de planlagte Linier. Der er Spørgsmaalet om for al Fremtid at ophæve Skatten paa Nybyggeri. I det foran i Indledningen omtalte indenrigsministerielle Udvalg, opnaaedes der Enighed mellem alle Partiers Repræsentanter om at anbefale en saadan Ophævelse. Venstre og Konservative har altsaa nu opgivet deres gamle Modstand paa dette Omraade. Der er endvidere Spørgsmaal om den fremtidige Financieringspolitik for det helt private Byggeri, og der er Spørgsmaalet om Muligheden af at forlænge Byggesæsonen, saa en mindre Del af Vinteren gaar til Spilde.

Med Henblik paa disse og en Række andre Spørgsmaal, lovede Indenrigsministeren at nedsætte et Udvalg til at følge Boligbyggeriets Udvikling under Praktiseringen af den nye Lov. Det er Hensigten, at Udvalget skal sammensættes af Repræsentanter for saavel det private Byggeri som for Boligforeningerne og det kommunale Byggeri i Forbindelse med andre sagkyndige. Indenrigsministeriet har anmodet Dahlgaard om at være Udvalgets Formand.

Sukkerordningen.

Gennem de senere Aar har vi haft en Sukkerordning, der garanterede Sukkerroedyrkerne et Mindestudbytte pr. Tdr. Land. For Aaret 1945—46 var dette Mindestudbytte Kr. 5,26 pr. Dobbeltcentner for mindst 175 Dobbeltcentner pr. Tdr. Land, hvortil kom et Arbejdstillæg og en Dyrkningsgaranti paa tilsammen 47 Øre, altsaa alt ialt Kr. 5,73 pr. Dobbeltcentner. Gennem Sukkerordningen var der desuden sikret Forbrugerne en bestemt Pris pr. kg Melis, 48 Øre i Detailhandelen. (Prisen har været uændret under hele Krigen). Naar Hjemmemarkedsprisen kunde holdes saa lavt, skyldtes det, at det Sukker, der eksporteredes, solgtes til langt højere Priser, saaledes at det derved fremkomne Overskud kunde bruges til at holde Hjemmemarkedsprisen nede gennem Sukkerfonden.

Denne Sukkerordning foreslog Regeringen i Marts 1946 at forlænge uændret for Aaret 1946—47. Under Forhandlingerne i Folketinget blev det imidlertid bl. a. af den radikale Ordfører A. M. Hansen fremhævet, at Sukkerroeearealet havde været nedadgaaende i de senere Aar, fra 86,000 Tdr. Land i 1941—42 til 70,000 Tdr. Land i 1945—46, og den samlede Sukkerproduktion som Følge deraf ogsaa nedadgaaende. Dette kunde dels bringe de nuværende Sukkerrationer i Fare, dels forringe Mulighederne for Eksport, hvilket igen vilde medføre, at Sukkerfonden ikke vilde strække til til at fastholde Hjemmemarkedsprisen paa det lave Niveau. A. M. Hansen udtalte derefter:

»Jeg mener derfor, det vilde være klogt og til alle Sider gavnligt, om man indførte det Præmieringssystem, som har været drøftet i Roedyrkerforeningerne, hvorefter Roeprisen skulde kunne stige med 10 Øre pr. Dobbeltcentner for hver Gang, det samlede Areal yderligere stiger med 5000 Tdr. Land. Nu vil jeg godt indrømme, at det kommer an paa, hvor man begynder med denne Stigning. Jeg har set, at man er begyndt med et Areal paa 60,000 Tdr. Land, og derover skulde der lægges 10 Øre paa for hver 5000 Tdr. Land, Arealet steg. Jeg tror ikke, man skal begynde saa langt nede; men hvis man ved et saadant Incitament kunde faa sat Arealet op, tror jeg, at de 10 Øre var meget vel anvendt. I hvert Fald synes jeg, at Tanken fortjener en velvillig Overvejelse, thi givet er det, at med et dyrket Areal paa 80,000—90,000 Tdr. Land, som vi var oppe paa i 1941, vilde der være god Udsigt til, at Sukkerordningen finansielt kunde hvile i sig selv uanset den lave Forbrugerpris, som jeg mener vedblivende bør fastholdes«.

I Udvalget enedes man, bortset fra Kommunisterne, om et

Præmieringssystem, gaaende ud paa et Tillæg paa 10 Øre pr. Dobbeltcentner, hvis det tegnede Sukkerroeareal overstiger 39,200 ha., 20 Øre, hvis det overstiger 41,500 ha. og 30 Øre, hvis det overstiger 44,000 ha. Iøvrigt blev Betalingen til Sukkerroedyrkerne som Aaret før.

Desuden enedes man i Udvalget om, at Saftroer (dvs. Fodersukkerroer, der af Landmænd indleveres til Sukkerfabrikkerne til Afkogning, hvorefter Industrien eller Landmændene selv aftager Røesaft) skal ind under Rationeringen efter en Plan, der tilrettelægges af Handelsministeren og et Rigsdagsudvalg paa 15 Medlemmer. I Aaret 1945 oparbejdede Sukkerfabrikkerne 1,556,000 Dobbeltcentner Saftroer, saa man vil forstaa, at det er et meget væsentligt Kvantum Sukkersaft, der er tilgaaet Landmænd og Industri ud over den Ration Sukker, der er tildelt dem.

Med disse Ændringer vedtoges Forslaget af Venstre, Konservative, Socialdemokrater og Radikale.

KOMMUNISTERNES FORSLAG

I Udvalget stillede Kommunisterne Forslag om Nationalisering af Sukkerindustrien; ved 2. Behandlingen i Folketinget udtalte A. M. Hansen herom som Udtryk for Det radikale Venstres Stilling:

»Med Hensyn til de af det kommunistiske Parti stillede Ændringsforslag skal jeg kun sige, at det kan ikke være Kommunisternes alvorlige Mening, at det Ændringsforslag, de har stillet om Nationalisering af Sukkerfabrikkerne, skal gennemføres sammen med dette Lovforslag, hvis Gennemførelse efter alles Mening haster meget stærkt. Jeg ved vel, at Forslaget gaar ud paa, at man opfordrer Ministeren til at fremkomme med et Forslag, men dette kræver dog, at man skal tage Stilling til Problemet. Naar man kaster et saadant Problem ind i Diskussionen paa et Tidspunkt, hvor det foreliggende Lovforslag til Dels er færdigbehandlet i Udvalget, viser det tydeligt, hvad Hensigten er, og navnlig virker det parodisk, at paa samme Tid, som det kommunistiske Parti stiller dette vidtrækkende Ændringsforslag om Nationalisering, erklærer Partiet sig ude af Stand til at tage Stilling til selve Forslaget om Sukkerordningen, som dog skulde synes lettere overskueligt. Dette viser, som sagt, bedst, hvad Hensigten er med det stillede Ændringsforslag.

I øvrigt vil jeg sige, at selve Sukkerproduktionen er allerede under offentlig Kontrol. Om der bør ske Ændringer i denne Kontrol, og om de Vilkaar, der bydes Fabrikerne, bør ændres, er vi fra vort Partis Side fuldt ud rede til at drøfte paa bredere

Basis, end det kan ske ved Behandlingen af den aarlige Sukkerlov, men jeg afviser det som absurd at tage et Forslag om en Nationalisering af en Storindustri alvorligt paa Grundlag af en Eftermiddags Forhandling».

Efter at det kommunistiske Forslag om Nationalisering af Sukkerindustrien var forkastet ved 2. Behandling af Sukkerordningen, stillede Kommunisterne ved 3. Behandling en Dagsorden, ifølge hvilken Folketinget konstituerede det Udvalg, der havde behandlet Forslaget om Sukkerordning, som Kommission »med den Opgave at undersøge og skabe Klarhed over det økonomiske Grundlag for Sukkerproduktionen i Danmark».

Som Svar paa dette Forslag til Dagsorden udtalte Handelsminister Villemoes, at han vilde anmode om, at det Udvalg, der skulde ordne Fordelingen af Sukkersaften, maatte blive nedsat med det samme, og at han var enig i, at dette Udvalg ogsaa fik til Opgave at modtage de Oplysninger, der i den kommunistiske Dagsorden var fremsat Ønske om.

Derefter trak Kommunisterne deres Dagsorden tilbage.

Finanserne.

Finansloven for Finansaaret 1945—46 lød oprindelig paa en Indtægt paa 986 Mill. Kr. og Udgift paa 1129 Mill. Kr., altsaa et Underskud paa 143 Mill. Kr. De særlige Forhold, som stod i Forbindelse med Besættelsens Afvikling m. v., medførte meget store Ændringer, saaledes at Tillægsbevillingsloven for 1945—46 udviste en øget Udgift paa 882 Mill. Kr., medens Indtægterne kun steg med 318 Mill. Kr. Herefter vilde det samlede Resultat for 1945—46 være en Indtægt paa 1304 Mill. og en Udgift paa 2011 Mill. Kr. eller et Underskud paa 707 Mill. Kr.

Imidlertid mente Finansministeren, at det var rimeligt at overføre en Række ekstraordinære Udgifter, som var en direkte Følge af den tyske Besættelse og dens Afvikling fra Driftsbudgettet til § 26, Kapitalregnskabet. Det drejer sig om 460 Mill. Kr. Denne Overførsel drejede sig f. Eks. om Udgifterne til de tyske Flygtninge, der for Finansaaret 1945—46 er budgetteret til 169 Mill. Kr.; men det drejer sig ogsaa om Hjælp til Danske, som har været interneret i Tyskland, om Udgifter til Modstandsbevægelsen, til den danske Brigade, der var uddannet i Sverige, til Tab paa Hansaskibe, til Erstatning til Besættelsestidens Ofre, til Vagtværn og forskellige andre Ting. Man har altsaa ment,

det vilde være rimeligt at sidestille disse Beløb, der er en Følge af den nazistiske Besættelsesmagt her i Landet, med de Beløb, der direkte er udbetalt for tysk Regning.

Det betyder, at vi til Dato har debiteret denne særlige Konto, der efterhaanden skal afskrives, for ca. 8 Milliar- der Kr. Ved denne Overførsel til Kapitalregnskabet bliver det regnskabsmæssige Underskud paa selve Driftsregnska- bet reduceret til 247 Mill. Kr. for Finansaaret 1945— 46. Denne Overførsel kan siges at være berettiget, for saa vidt som man jo ikke kan forlange, at alle disse helt ekstraordinære Eengangsudgifter skulde dækkes af det samme Aars ordinære Indtægter.

Imidlertid, selv om disse Udgifter er overført til Kapital- regnskabet, er det alligevel Udgifter, som er afholdt, og de samfundsmæssige Konsekvenser, som Statsudgifter plejer at have, har naturligvis ogsaa disse Udgifter haft.

Resultatet er da dette, at Statskassen i Finansaaret 1945—46 har udbetalt omkring 700 Mill. Kr. mere, end den har taget ind gennem Skat- ter og Afgifter, og der kan ikke være Tvivl om, at denne stærke Udbetaling fra Statskassen og den Indkomstskabelse rundt om i Samfundet, som den har været med til at fremkalde, har været en stærkt medvirkende Aarsag til de økonomiske Forhold, nemlig til den store Overvægt af pengemæssig Købe- evne ud over Landets reelle Produktionsmuligheder.

Den vedtagne Finanslov for indeværende Fi- nansaar 1946—47 udviser paa Driftsbudgettet en Indtægt paa 1230 Mill. Kr. og en Udgift paa 1570 Mill., altsaa et Under- skud paa 340 Mill. Kr. Imidlertid har Finansministeren oplyst, at Indtægterne efter de nye Indtægtslove nok vil stige til ca. 1700 Mill. Kr., medens Udgifterne vil stige til ca. 2000 Mill. Kr. Herefter skulde der blive et Underskud paa Driftsbudgettet paa ca. 300 Mill. Kr. Dette Underskud kan i det store og hele regnes for at være Eengangsudgifter, som det vil være rimeligt at overføre til Kapitalregnskabet, og der skulde herefter paa det nærmeste være Balance paa Driftsregnskabet.

Udenfor Driftsregnskabet vil i dette Finansaar imid- lertid ogsaa indgaa betydelige Indtægter, vel ca. 300 Mill. Kr. fra Krigskonjunkturskatten og fra Bøder og Efterbetalinger af Skat.

Der skulde altsaa være nogen Udsigt til, at den samlede Sum, som gives ud fra Statskassen i 1946—47, og den samlede Sum, der tages ind til Statskassen, bliver omtrent lige store, saaledes at den Inflationskilde, Statskassen hidtil har været, skulde være stoppet.

Der gøres udtrykkelig opmærksom paa, at der i denne Opførelse er regnet med det ugunstigste Tilfælde, at de tyske Flygtninge forbliver her i Landet hele Finansaaret. Paa den anden Side er der heller ikke regnet med Udgifter til eventuel Udsendelse af Styrker til Tyskland. Det bør i denne Forbindelse ogsaa nævnes, at Udgifterne til den nye Alders- og Invaliderentelov og til den nye Tjenestemandslov ikke i indeværende Aar virker med hele deres Tynge. (Aldersrenteloven traadte jo f. Eks. først i Kraft 1. Juli).

Arbejdere og Arbejdsgivere — Voldgift.

Lovgivningen til Modvirkning af Arbejdskonflikter indlededes i 1910 med Loven om Den faste Voldgiftsret og Loven om Udnævnelse af en Forligsmand i Arbejdsstridigheder. Disse Love gennemførtes under det første radikale Ministerium af daværende Indenrigsminister P. Munch. Med Den faste Voldgiftsret var der skabt en Domstol til Afgørelse af Spørgsmaal om Brud paa gældende Overenskomster (Retskonflikter), og med Forligsmandsinstitutionen var der givet Staten en Ret til Mægling mellem Parterne, hvor Uenighed om ny Overenskomst truede med at føre til Arbejdsstandsning (Interessekonflikter).

Medens der altsaa med Hensyn til Retskonflikter var tilvejebragt et fast udarbejdet System, der byggede paa retslige Afgørelser af opstaaede Stridigheder, var man med Hensyn til Interessekonflikter blevet staaende ved en Tilstand, hvor Konflikten, hvis Mæglingen mislykkedes, maatte bringes til Afslutning gennem en Arbejdskamp i Form af Strejke eller Lockout.

I Tiden fra 1910 til 1929 rantes Samfundet da ogsaa mange Gange af store Arbejdskampe.

Under det socialdemokratisk-radikale Ministerium, der udnævntes i 1929, indtraadte der imidlertid paa dette Punkt en faktisk Ændring i Udviklingen, idet der i de følgende Aar Gang paa Gang blev grebet ind af Statsmagten over for store Arbejdskonflikter enten ved, at gældende Overenskomster forlængedes ved Lov (Lov af 31. Januar 1933) eller ved at forkastede Mæglingsforslag ophøjedes til Lov (Lov af 9. April 1937, Lov af 8. April 1938 og Lov af 10. Marts 1939), eller ved at der gennemførtes Love om Konflikternes Afgørelse ved en Voldgiftskendelse, afsagt af en i Anledning af den paagældende Konflik-

netsat Voldgiftsret (Lov af 21. April 1934, Lov af 29. Marts 1936 og Lov af 30. Maj 1940). Under Besættelsen indførtes endelig en egentlig Voldgiftsinstitution (Arbejds- og Forligsnævnet) til Afgørelse af alle forekommende Interessekonflikter.

I de sidste 16 Aar har Tilstanden herhjemme altsaa været den, at Statsmagten faktisk ikke har tilladt et frit Forløb af store Arbejdskampe.

Den 1. November 1945 ophævedes Arbejds- og Forligsnævnet, men Haabet om, at det vilde være muligt for Arbejdsgivernes Organisationer at bringe foreliggende Uoverensstemmelse ud af Verden gennem Forhandling, gik ikke i Opfyldelse, og inden 7 Maaneder var forløbet, havde Statsmagten to Gange maattet standse Arbejdskonflikter, som kunde blive skæbnesvangre for Landets Økonomi.

I det ene Tilfælde, vedrørende Slagterikonflikten, tiltraadte Rigsdagen det af Forligsmanden stillede Mæglingsforslag, som var anbefalet baade af Arbejdernes og Arbejdsgivernes Organisationer, men forkastet af Arbejderne ved paafølgende Afstemning. Loven herom vedtoges af Venstre, Konservative, Radikale Venstre og Dansk Samling, medens Socialdemokrater og Kommuniste stemte mod, og Retspartiet undlod at stemme. Loven var iøvrigt paa Linie med den, der i 1938 gjorde Ende paa en lign. Slagterikonflikt, og Forslaget dengang forelagdes som bekendt af Socialdemokratiets Førstemand, daværende Statsminister Stauning!

Under Udvalgsbehandlingen støttede Rad. og Kons. et socialdemokratisk Forslag om at faa en ny Mægling forsøgt. Forligsmanden afviste ikke Tanken herom, men stillede den Betingelse, at der kom Opfordring til ham fra Parterne eller udenforstaaende; med dette sidste tænkte han formentlig paa Rigsdag og Regering. Hos Slagterierne var der imidlertid intet Ønske om ny Mægling, og Statsminister Knud Kristensen nægtede at prøve den socialdemokratiske Tanke. Regeringsforslaget førtes derefter til Afgørelse i Tinget, og her stemte Partierne altsaa som anført ovenfor.

Men i Folketinget forefaldt følgende, der ikke var uden Interesse. Aksel Larsen havde spurgt, om Soc. Dem., hvis alle Forligsmuligheder efter Socialdemokratiets Opfattelse havde været udtømt, da vilde have stemt for et Forslag som det foreliggende. Hertil svarede Hans Hedtoft:

»Vor Stilling er aldeles klar. Hvis Forligsmulighederne i en given Situation maa betragtes som værende udtømt, og der ikke findes nogen anden Udvej for Løsning af en Konflikt, der har udviklet sig til at være det, jeg vil kalde samfundsfarligt,

saa anerkender vi Nødvendigheden af lovgivningsmæssigt Indgreb paa et eller andet Tidspunkt«.

Proteststrejkerne.

Spørgsmaalet var nu, hvorledes det vilde gaa, naar Arbejdet paa Slagterierne skulde genoptages den 13. Maj. Socialdemokratiets og Fagbevægelsens Stilling var klar. Hedtoft udtalte under Forslagets 2. Behandling:

»Det er en given Ting for Socialdemokratiet — og jeg ved, jeg her ogsaa taler paa Fagforeningsledernes Vegne —, at vi, samtidig med at vi beklager, at det ikke er lykkedes at naa den af os ønskede Udgang paa denne Sag siger, at naar denne Lov er gennemført, maa det være en Pligt fra alle Sider at respektere den. Lov er Lov, og Lov skal holdes, er hyppigt sagte Ord, men de maa gentages nu. Det vil være en Ulykke, ogsaa set fra et Arbejdersynspunkt, om vi her i Landet kom dertil, at den ene eller den anden Samfundsgruppe ikke respekterede givne Love. Jeg ved, at det, jeg udtaler her, saaledes som jeg sagde, ikke alene er mit eller mit Partis Synspunkt, men ogsaa er Fagforeningsledelsernes Synspunkt, ogsaa Dansk Slagteriarbejderforbunds Ledelses«.

I kommunistisk prægede Kredse blandt Arbejderne var Opfattelsen imidlertid en anden. Typograferne i København nedlagde saaledes Arbejdet Lørdag Middag den 11. Maj som Protest mod Lovens Vedtagelse; fra Lørdag Middag til Tirsdag Morgen udkom saaledes i København kun »Socialdemokraten« og »Land og Folk«. De andre Blade var standset af Strejken. Mandag den 13. kom det til yderligere Sympatistrejker, og der fandt kommunistiske Demonstrationstog Sted til Christiansborg, hvor Demonstranterne forlangte Regeringen styrtet og Valg udskrevet.

Tirsdag Morgen den 14. Maj var Arbejdet dog atter i Gang, men nu lykkedes det nogle Urostiftere, anført af Forfatteren Børge Madsen, at standse Sporvejstrafikken i Københavnsområdet, idet de afsporede nogle Sporvognstog og gik angrebsvis til Værks mod Vognstyrere og Konduktører. Det syntes, som om Københavns Politi var meget passivt og manglede Forstaaelse af, at det var dets Pligt at beskytte Trafikken mod Urostifterne. Bertel Dahlgaard drog senere i Folketinget Sagen frem og anmodede Justitsministeren om en Redegørelse for Politiets Passivitet. Justitsministerens Svar var udglattende og udjævnende.

De kommunistiske Urostiftere mistede dog hurtigt deres Indflydelse, og Onsdag den 15. Maj var alt atter normalt i København. Hvad Stridens Genstand, Slagterierne, angaar, var Arbejdet her blevet genoptaget mange Steder Mandag den 13.,

som Lovens Bestemmelse var, og paa de resterende Slagterier genoptoges det i Løbet af de følgende Par Dage.

»Social-Demokraten« og Trykkefriheden.

Med Henblik paa Typografstrejken, som Hedtoft iøvrigt skarpt fordømte, udtalte Bertel Dahlgaard under Debatten om Tillægsbevillingsloven den 10. Juli:

»Da Striden for et Par Maaneder stod om Lovgivningen vedrørende Standsningen af en Strejke og Folketinget havde vedtaget at stemme herfor, standsedes her i Byen Trykningen af de Dagblade, der støttede de Partier, som havde stemt for den paagældende Lov. Jeg saa med Taknemmelighed, at det ærede Medlem Hr. Hans Hedtoft dengang udtalte, at han følte denne Kampform som en Skam; men alligevel, i de Dage, da disse Blade var bragt til Tavshed, udkom »Social-Demokraten« i sædvanligt Udstyr. Vi var mange, der følte dette som et Sniglob mod Folkestyrets helligste Rettigheder, Retten til det frie Ord, og jeg haaber, det ærede Medlem Hr. Hans Hedtoft kan sige os her, at sligt aldrig mere vil ske. (H. C. Hansen: Vil De have, at vi skulde stoppe »Social-Demokraten«?) (Kristen Amby: Naturligvis). (H. C. Hansen: Hvorfor i Alverden skulde den stoppes?) (Kristen Amby: Fordi de andre blev stoppet. Fordi det ikke er sømmeligt for et Parti at udgive et Blad, naar andre Partiers Blade er standset). (H. C. Hansen: Angreb vi de andre Partier? Tog vi ikke den Linie, De taler for nu?) Jeg gør det ærede Medlem opmærksom paa, at »Social-Demokraten« i disse Dage ikke indskrænkede sig til at komme med de Meddelelser, som »Social-Demokraten« maaske burde bringe Arbejderne, men »Social-Demokraten« kom i fuldt Udstyr, i enhver Henseende forretningsmæssigt, paa alle Maader var »Social-Demokraten« den samme. Det burde ikke være sket, det ved det ærede Medlem godt selv«.

Arbejdsmandsstrejken bringes til Ophør.

Det andet Tilfælde, der forelaa til Afgørelse i Rigsdagssamlingen 1945—46, var Arbejdsmandskonflikten. Den 13. Maj stillede Forligsmanden Mæglingsforslag. Svaret blev afgivet den 21. Maj. Arbejdsmændene havde vedtaget Forslaget med stor Majoritet, medens Arbejdsgiverne havde forkastet det. Den 23. Maj forelagde Statsminister Knud Kristensen derefter Forslag i Folketinget om at bringe Konflikten til Afslutning ved paa lignende Vis som i Slagterikonflikten at ophøje Mæglingsforslaget til Lov. Det gjaldt for Perioden indtil 1. Marts 1948, og indtil da blev Arbejdsstandsninger inden for de af Forslaget berørte Omraader forbudt.

Dette Forslag fik Socialdemokratiets fulde Tilslutning, og desuden Tilslutning fra Venstre, Konservative, Radikale og Dansk Samling, medens Kommunisterne ogsaa her gik imod. Ved Afstemningen vedtoges Forslaget med de nævnte Partiers Stemmer mod Kommunisternes, medens Retsforbundet undlod at stemme.

Det radikale Forslag om Voldgift m. m.

Under Behandlingen af Forslaget om at bringe Arbejdsmandsstrejken til Ophør udtalte J ø r g e n J ø r g e n s e n, at det maatte være Tiden til at tage hele Spørgsmaalet om Arbejderens Stilling i Produktionslivet op til Behandling og gøre deres Kaar mere sikre og skabe større social Tryghed.

Ud fra den Forhandling, der baade tidligere og nu har været ført om Voldgift i Arbejdsstridigheder, mente Partiet at kunne fastslaa, at alle Partier (maaske med Undtagelse af Kommunisterne) erkender, at Arbejdskonflikter i givet Tilfælde kan true saa store Samfundsinteresser, at det baade er Statens Ret og Pligt at bringe dem til Afslutning. Dernæst erkendes det af alle Partier, at de af Forligsinstitutionen udarbejdede Mæglingsforslag ikke i Almindelighed kan forventes at afgive et rationelt Grundlag for Statens Afgørelse af en Konflikt, idet Forligsinstitutionens Opgave i Henhold til Loven ikke er at stille de Forslag, som i og for sig er de mest sagligt begrundede, under Hensyn til hvad Retfærdighed byder eller Hensynet til Produktionens Vilkaar tilsiger, men alene skal tilstræbe at fremsætte Forslag, der i den givne Situation har Mulighed for at opnaa begge Parters Tilslutning.

Efter den Erkendelse, man saaledes i alle Kredse er naaet til, synes det indlysende, at den nuværende Situation ikke bør opretholdes, idet enhver stor Konflikt møder Samfundet uforberedt, og Karakteren af Statens Indgreb derfor faar Tilfældighedens Præg, ligesom det fra alle Sider indrømmes, at Afgørelsen træffes paa et irrationelt Grundlag.

Ud fra disse Synspunkter forelagde det radikale Venstre den 28. Maj 1946 i Folketinget med Bertel Dahlgaard som Ordfører et Lovforslag om Voldgift i Arbejdsstridigheder, der truer Samfundets Velfærd, samt om Nedsættelse af en Kommission til Overvejelse af Forholdet mellem Arbejdsgivere, Arbejdere og Funktionærer.

Lovforslagets første Afsnit om Voldgift bestemmer, at naar Statens Forligsinstitution, efter at have forsøgt at mægle i en Arbejdskonflikt har erklæret sig ude af Stand til at fremsætte Mæglingsforslag, eller naar et fremsat Mæglingsforslag

er blevet forkastet, og Forligsinstitutionen anser en fornyet Indgriben fra dens Side for formaalsløs, kan Statsministeren, hvis Arbejdskonflikten efter hans Skøn vil udsætte meget omfattende Samfundsinteresser for Fare, med Folketingets Samtykke bestemme, at de foreliggende Konfliktspørgsmaal gøres til Genstand for Voldgift i Overensstemmelse med de i denne Lov indeholdte Bestemmelser.

Voldgiftsretten bestaar af 7 Medlemmer.

Til Formand for Voldgiftsretten udnævnes Formanden for den faste Voldgiftsret. Den faste Voldgiftsret udpeger yderligere to Medlemmer, hvoraf det ene skal være Nationaløkonom, det andet opfylde Lovgivningens Betingelser for Beskikkelse til fast Dommer i en ordinær Ret. Saafermt Valget af disse to Medlemmer ikke tiltrædes af et Flertal blandt de af den faste Voldgiftsrets Medlemmer, som er valgt af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund, udpeges de to Medlemmer af den faste Voldgiftsrets Formandsskab. Staar Stemmerne her lige, gør Formandens Stemme Udslaget.

Endelig tiltrædes Voldgiftsretten af to Repræsentanter for Dansk Arbejdsgiverforening og to Repræsentanter for De samvirkende Fagforbund.

Rettens Formand og de af den faste Voldgiftsret udpegede Medlemmer udnævnes for et Tidsrum af 1 Aar. For samme Tidsrum udnævnes et af Dansk Arbejdsgiverforening udpeget Medlem og et af De samvirkende Fagforbund udpeget Medlem, medens de to andre af de nævnte Organisationer udpegede Medlemmer udnævnes for hver enkelt Sag, der indbringes for Retten.

For saa vidt der ikke inden for Voldgiftsretten foreligger absolut Flertal for en bestemt Afgørelse, træffes Afgørelsen af Formanden i Forbindelse med de to af den faste Voldgiftsret udpegede Medlemmer.

Efter at have hørt Parterne og indhentet de yderligere Oplysninger, som Retten skønner nødvendige, afsiger den en begrundet Kendelse vedrørende de for Retten indbragte Konfliktspørgsmaal.

Kendelsen kan højst omfatte et Tidsrum af 1 Aar, men den løber videre, indtil den af en af Parterne opsiges til Ophør efter Udløbet af det i Kendelsen fastsatte Tidsrum.

Voldgiftsrettens Kendelse er endelig og har de samme Virkninger som en mellem Parterne indgaaet Overenskomst, saaledes at eventuelle Overtrædelser af Kendelsens Bestemmelser efter en af Parternes Begæring vil være at behandle som Brud paa Overenskomstforhold og saaledes vil indbringes for den faste

Voldgiftsret til Paakendelse og eventuel Ikendelse af Bod og Erstatning.

Ved Forelæggelsen understregedes det stærkt af Ordføreren, at Forslaget bygger paa den Opfattelse, at Overenskomsterne mellem Arbejdere og Arbejdsgivere som Hovedregel maa hvile paa den frie Aftale mellem Parterne, og at det er af den største samfundsmæssige Værdi, at man gennem Forhandling kan naa frem til de Løn- og Arbejdsvilkaar, som giver de bedste Muligheder for Produktionen og samtidig sikrer Arbejdere og Funktionærer en retfærdig Andel af Produktionens Udbytte.

Men selv under de gunstigste Omstændigheder er det givet, at der vil indtræffe Tilfælde, hvor Enighed ikke opnaas, og en stor Konflikt derefter angriber Samfundets Velfærd.

Overfor en saadan Situation, hvor Organisationerne svigter og ikke formaar at løse de Opgaver, som deres Stilling i Samfundet forpligter dem til, siger det radikale Venstre, maa den Regering og den Folkerepræsentation, som har Ansvaret for det fælles Samfunds Velfærd, afværge Ulykkerne og drage Om-sorg for en af uvildige Mænd paa Ret og Billighed bygget Afgørelse.

Det radikale Venstres Lovforslag modtoges i Folketinget af alle Partier med megen Interesse og gav Anledning til en indgaaende saglig Forhandling. Statsministeren, som jo flere Gange har givet Tilslutning til Tanken om en Voldgiftsordning, gav Udtryk for Velvillie, de Konservative (Direktør Rytter) kunde ikke paa nærværende Tidspunkt tilslutte sig en Voldgiftsordning. Samme Standpunkt indtog Socialdemokratiet (Hedtoft), men af begge de to Partier erkendtes det, at Staten, naar en Konflikt blev af en vis ødelæggende Virkning, havde Ret til at standse den gennem Lovgivning, men man maatte da staa frit overfor Formen. Kommunisterne var bestemt Modstandere af Voldgift. Retsstatspartiet (Starcke) syntes at staa vaklende. Dansk Samling udtalte sig ikke.

Det radikale Forslag om en Arbejdskommission.

Lovforslagets andet Afsnit gaar ud paa, at der af Statsministeren nedsættes en Kommission til Overvejelse af Reform-er, der maa anses for egnede til at mindske eller afværge de store Interessekonflikter, der er til Skade for omfattende Samfundsinteresser. Det vil være Kommissionens Opgave paa Grundlag af Oplysninger om Samarbejdsformer i andre Lande og paa Grundlag af Erfaringer fra dansk Produktionsliv at søge fremmet en saadan Udvikling af Arbejdsforholdene, at Bedrif-

ternes Ledelse og deres Medarbejdere knyttes nærmere sammen i fælles Interesse for den størst mulige Produktion og til Fremme af social Tryghed.

Ved Forelæggelsen understregede Ordføreren, at Afgørelsen af Arbejdskampene ved Voldgift maatte betragtes som en Nødhjælp til Værn for Samfundets mest vitale Interesser; medens Adgangen til saadanne Afgørelser ikke indeholder nogen Løsning af de Problemer, Interesses modsætningerne mellem Arbejdere og Arbejdsgivere i øvrigt omfatter.

Det er det radikale Venstres Opfattelse, at Tiden netop nu er inde til at tage disse Problemer op til en dyberegaaende Undersøgelse med det Formaal at finde frem til Samarbejdsformer, der fjerner nogle af de væsentlige Aarsager, der fører til de store Arbejdskampe. Partiet mener, at det politiske Demokrati, som har givet Arbejdere og Funktionærer Medansvar for Statens Ledelse, maa følges af en Udvikling inden for Produktionslivet, som for disse store Befolkningsgrupper skaber større Harmoni mellem Rettigheder, Pligter og Ansvar.

Med den industrielle Udvikling er de stærke Baand, som i tidligere Tider knyttede det enkelte Menneske til det Foretagende, hvori han arbejdede, afløst af et stadigt mere upersonligt Forhold. Det maa være en moderne Erhvervspolitik's Opgave atter at tilvejebringe en mere personligt præget Samhørighed mellem Foretagende og Medarbejder hvilende paa den øgede Frihed, Arbejdsglæde og Tryghed, som bør være Maalet for ethvert Samfund.

Efter den forrige Verdenskrig blev der i forskellige Lande gjort Forsøg med nye Former for Bedriftslivet inden for Industrien bygget paa saakaldte Bedriftsråd, der tillagdes en afgørende Myndighed over Bedriftens Ledelse uden en tilsvarende økonomisk Ansvarlighed. Disse Forsøg brød sammen og medførte almindeligvis en Nedgang i Produktionen. Systemet øgede Stridighederne i Stedet for at forebygge dem.

I Stedet for et ensidigt Raadssystem synes alt at pege i Retning af Samarbejdsformer, hvor Ledelse og Medarbejdere mødes, og hvor disse sidste paa en anden Maade end hidtil drages med ind i Virksomhedens Interessesfære, informeres om Foretagendets Hensigter og økonomiske Stilling og derigennem ogsaa faar en egen Interesse i Bedriftens og Produktionens Fremdrift, fordi de føler, at denne er det nødvendige Grundlag for stigende Velstand for dem selv.

I adskillige andre Lande søger man ad disse Veje at bygge Bro mellem hidtidige Modsætninger. I disse Overvejelser indgaar Problemer af forskellig Art som f. Eks. Spørgsmaal om øget Tryghed gennem en rimelig Opsigelsesfrist for Arbejdere,

der har været knyttet til en Virksomhed i længere Tid, en sikret Andel i Bedriftens Afkastning ud over et vist Normaludbytte, Sikring af visse sociale Velfærdsforanstaltninger, Regler for Retten til Opfindelser gjort af Arbejdere og Funktionærer osv. Overvejelserne bygger fra begge Sider paa Erkendelsen af, at en virkelig Forøgelse af den almindelige Levestandard forudsætter øgede Frembringelser af Værdien, og at Forudsætningen herfor atter er den enkeltes egen Interesse i Arbejdet og Tilhiden til, at der fra begge Sider anerkendes og sikres Solidaritet i det indbyrdes Forhold.

I Norge er en saadan Udvikling indledet under fuld Tilslutning fra de politiske Partier. Her er iøvrigt gældende en Voldgiftsordning, der træffer Afgørelse i de store Arbejdsstridigheder. Ogsaa i Sverige er Arbejdsgivere og Arbejdere mødtes til fælles Drøftelse af Samarbejdsformer baaret af en saadan ny Samarbejdets Aand, og her er i September 1946 opnaaet Enighed mellem Parterne om en Nyordning, hvorefter Repræsentanter for Arbejdere og Arbejdsgivere i de større Virksomheder danner et Fællesraad til periodiske Forhandlinger om alle Forhold, der er af Interesse for Virksomhedens Trivsel og for de i Virksomheden ansatte.

Forslaget modtoges med Velvilje baade af Venstre, Konservative og Socialdemokrater.

Et derefter nedsat Udvalg valgte Dahlgaard til Formand; iøvrigt gav alle de nævnte tre Partier Tilslutning til Gen gennemførelse af dette Afsnit af vort Forslag. Paa Grund af Rigsdagssamlingens Afslutning kunde Forslaget imidlertid ikke færdigbehandles; men det vil blive genfremsat ved Rigsdagens Sammentræden i Oktober.

Den nye Tjenestemandslov.

Den nye Tjenestemandslov, der vedtoges af Rigsdagen i Maj 1946, bygger paa Betænkningen fra Lønningskommissionen af 1943.

Loven ændrer intet væsentligt principielt i det Grundlag for Tjenestemandslønningerne, som blev lagt ved Tjenestemandsloven af 1919, men den betyder en Kulegravning af samtlige 1001 Paragrafer i Loven og en ajourføring af dem.

I Lovens 1. Del, der omfatter almindelige Bestemmelser, er kun foretaget faa væsentlige Ændringer, Aldersgrænsen for An-

sættelse i Tjenestemandsstilling er nedsat fra 24 til 21 Aar. Der er oprettet et Personalenævn til Behandling af Sager, hvor en Tjenestemand gør Indsigelse mod en af hans foresatte givet Paategning paa hans Ansøgning om Forfremmelse. Reglerne for Beregning af Enkepension er ændret, saaledes at Pensionskalaen for yngre Enker reduceres, medens visse Enker efter Tjenestemænd med større Pensionsanciennitet end 20 Aar opnaar en gunstigere Pensionsberegning. Børnepensionen er forhøjet. Ved Afskedigelse af en Tjenestemand uden Pension faar Vedkommende nu sine Pensionsbidrag tilbagebetalt. Mens tidligere en kvindelig Tjenestemand, der var borte fra sit Arbejde paa Grund af Børnefødsel, kun modtog halv Løn i nævnte Tidsrum, saa er Ordningen nu den, at Fraværelse paa Grund af Fødsel sidestilles med Fraværelse paa Grund af anden Utjenstdygtighed uden Fradrag i Lønnen. Ligeledes er Bestemmelsen om, at en kvindelig Tjenestemand skulde eller kunde bortvises fra sit Arbejde tre Maaneder (med halv Løn) før Fødslen, nu bortfaldet.

Lønningerne ydes stadig med et Grundbeløb (Grundlønningen), Alderstillæg, Stedstillæg og Reguleringstillæg, og hertil er nu føjet et »pensionsgivende Løntillæg«, varierende fra 960 til 2040 Kr. efter Grundlønningernes Størrelse. I dette Tillæg er dog indbefattet en Del af Reguleringstillægets tidligere Beløb (5 Portioner). For Fremtiden skal Reguleringstillægget reguleres op og ned med 1 Portion, for hver Gang Pristallet stiger eller falder med 6 Points. Den laveste Portion bliver 120 Kr. mod hidtil 96 Kr. Regulering af Tjenestemandslønningerne efter det hidtil beregnede specielle Udgiftstal bortfalder altsaa og erstattes med en almindelig Pristalsregulering. Reguleringstillægget for ugifte Tjenestemænd bliver fremtidig $\frac{2}{3}$ af Tillægget for gifte; hidtil fik ugifte Tjenestemænd under 40 Aar kun $\frac{1}{3}$. Det er en væsentlig Forbedring for de yngre ugifte Tjenestemænd. Ligeledes sker der en væsentlig Forbedring af de samgifte Tjenestemænds Tillæg.

Ved Klassificeringen af de enkelte Tjenestemandsstillinger i Lønningsklasser er der ogsaa sket store Udvidelser af Avancementsstillingernes Antal. De opnaaede Forbedringer gælder ikke mindst Sygeplejerskerne. Disse vil samtidig med, at deres Lønninger er betydeligt forhøjet, fremtidig opnaa fast Ansættelse i Tjenestemandsstilling hurtigere end nu og vil opnaa Slutløn efter 9 Aars Ansættelse i Sygeplejerskestilling mod hidtil efter 15 Aars Ansættelse. Deres Løn er væsentligt forhøjet, deres Placering i Lønssystemet er ændret saaledes, at den ligger tæt op ad Etaternes fagudd. Assistentklasse, der er skabt en Række Avancementsstillinger for dem, og der indføres Anciennitets-

overføring fra Tjeneste ved Ikke-Statshospital til Statshospital. Samtidig er forskellige andre Forhold for Sygeplejerskerne i Statstjenesten vedrørende Boligforhold, Godtgørelse for Raa-dighedstjeneste m. v. ordnet efter Sygeplejerskernes Ønske. For Statens Kontoristklasse er der gennemført lønmæssige Forbedringer og desuden oprettet en ny Avancementsklasse (Kontorassistent af 1. Grad).

Derimod lykkedes det ikke — trods ihærdigt Arbejde af Kommissionens to radikale Medlemmer (A. M. Hansen og Anna Westergaard) — at faa tilvejebragt en rimelig Overgang fra den lukkede Kontoristklasse til videre Avancement eller at faa denne Klasse aabnet for Mænd i Overensstemmelse med Principet om Mænds og Kvinders lige Adgang til Stillinger. Hvad dette sidste Punkt angaar lovede Finansministeren dog — paa Foranledning af Anna Westergaard under Sagens Beh. i Landstinget — at gøre Spørgsmaalet til Genstand for en nærmere Undersøgelse.

Ved Omnormeringen er der sket en væsentlig Forbedring af de videnskabeligt uddannede Tjenestemænds Kaar. Det gælder Videnskabsmænd ved Universiteterne, Bibliotekerne, Arkiverne og Museerne, ligesom Stillingerne ved Statsskolerne og Statsseminarierne har faaet nogenlunde tilsvarende Forbedringer. Desuden har især Dommere, Politimestre og de militære Tjenestemænd faaet væsentlige Forbedringer, og Dommer- og Politikontorenes Personale er inddraget under Tjenestemandsløven. Ved Lønningsloven for Folkeskolen og Folkekirken er der desuden sket meget væsentlige Forbedringer af Folkeskolelæreres og Præsters Lønninger og Avancementsforhold.

Stort set udgør de nu gennemførte Forbedringer fra 10 til 15 pCt. i Sammenligning med de hidtidige Lønninger.

Den samlede Merudgift til Statens Lønninger andrager 60 Mill. Kr. om Aaret. Deraf falder ca. 6 Mill. paa Statens Andel i Lønstigningen i Folkeskolen, ca. 900,000 Kr. paa Folkekirken Tjenestemænd, ca. 2,4 Mill. paa de Bevillinger, hvorved Staten yder Tilskud til Københavns Skolevæsen, Mellem- og Realskoler m. v. samt ca. 1 Mill. paa Institutioner uden for Statstjenesten, hvor Staten betaler Institutionernes Underskud. Resten af Stigningen, ca. 50 Mill. Kr., falder paa de egentlige Statstjenestemandslønninger.

Herefter vil Statens samlede Lønningsudgifter kunne anslaaes til ca. 530 Mill. Kr. aarlig.

Om de gamle Pensionisters Forhold udtalte vor Ordfører A. M. Hansen ved 2. Behandling:

»Jeg ønsker at understrege, hvad Udvalget i Betænkningen har givet Udtryk for med Hensyn til de gamle Pensionister,

nemlig, at der i Udvalget var Enighed om, at den Forbedring, dette Forslags Gennemførelse vil bringe i Tjenestemændenes og de fremtidige Pensionisters Kaar, ogsaa maa medføre en Forbedring i de gamle Pensionisters Kaar. Dette har den højtærede Finansminister, som man kan læse i Betænkningen, erklæret sig indforstaaet med, men jeg tillader mig at henstille til den højtærede Minister, at det ikke varer for længe, inden et saadant Forslag fremkommer. De gamle Pensionister er ængstelige for, at de skal blive glemt.

Landbrugsordningerne.

De af Landbrugsminister Erik Eriksen den 6. August 1946 fremsatte Forslag til en Smør- og en Flæskeordning motiveredes dels med Samlingsministeriets »Løfteparagraf« ang. Landbrugserhvervets Rentabilitetsforhold, dels udfra Ønskeligheden af, at Erhvervet nu fik klar Besked om, hvilke Produktionsvilkår det kunde vente sig i det nye Høstaar. Men Hovedformålet var naturligvis gennem saadanne Ændringer at fremme den størst mulige Produktion og derved den Eksport, hvoraf Landets Velfærd saa at sige afhænger.

Hertil kom saa det rent faktiske, at Smør- og Flæskeordningslovene af 1. Oktober 1945, der sikrede visse nærmere bestemte Landbrugspriser, vilde udløbe 30. September 1946. Disse Love var for Smørrets Vedkommende beregnet at kunne yde et Statstilskud paa 32 Mill. og for Flæskets Vedkommende paa ca. 20 Mill. Kr., hvilket svarede til et Afregningstal paa 4 Kr. pr. Kilo Smør og en Flæskepris paa 2 Kr. 59 Øre. (For Aarene 1941—45 havde Smørprisen ligget ca. 10 pCt. højere, nemlig paa Kr. 4,45 pr. kg, Flæskeprisen paa Kr. 2,88 pr. kg).

Forslaget om Smørret.

Ministerens (Regeringens) Forslag gik ud paa at sikre Producenterne en Smørpris paa 5 Kr. pr. kg fra 1. Oktober 46 til 30. Septbr. 47, idet den hidtilværende Forbrugerpris paa Kr. 3,89 fastholdtes.

Næringsdrivende skulde som hidtil svare en Afgift af det Smør, de udnyttede erhvervsmæssigt; Afgiften sattes til 111 Øre pr. kg.

For at Hjemmemarkedets Forbrugerpris skulde kunne fastholdes, vilde Statstilskudet hertil blive ca. 79 Mill. Kr., idet man ved Beregningen heraf regnede med et Hjemmeforbrug af Margarine paa 12,000 Tons. Da Eksportprisen ikke naar op paa Kr. 5,00 pr. kg (Kr. 4,71 til Rusland og Kr. 4,19 til England),

vilde Forslagets Producentpris paa Kr. 5,00 kræve et Statstilskud til Eksporten paa ca. 52 Mill. Kr., men da der fra Ordningen 1945—46 henstod et Overskud paa ca. 20 Mill., vilde Statstilskudet dog herved kunne anslaaes kun at ville beløbe sig til ca. 32 Mill. Kr. Der skulde saaledes efter Regeringsforslaget regnes med et samlet Statstilskud til Smørret paa ca. 111 Mill. Kr.

Forslaget om Flæsket.

Efter dette skulde der i Høstaaret 1946—47 sikres Producenterne en Afregningspris paa 3 Kr. pr. kg, medens den hidtidige Maksimalpris paa hele og halve Grise: 2 Kr. 45 Øre pr. kg for Svin med Hoved og Tæer og 2 Kr. 55 Øre for Svin uden Hoved og Tæer fastholdtes som Grundlag for Flæskeprisen paa Hjemmemarkedet.

Hvis der ved Eksporten opnaaedes Priser, der laa højere end de her nævnte, skulde Overskudet indgaa i »Baconfondet«.

Størrelsen af det Statstilskud, der udkræves til at fastholde den hjemlige Forbrugerpris, ansloges til ca. 45 Mill., og det Statstilskud, der skulde sikre Eksportprisen paa 3 Kr., til ca. 21 Mill. Kr. eller ialt ca. 66 Mill. Kr.

Med andre Ord: Statstilskudet til Sikring af de foreslaaede Eksportpriser paa Smør og Flæsk ansloges til 32+21 Mill., ialt 53 Mill. Kr., medens Statstilskudet til Sikring af de hidtidige Forbrugerpriser ansloges til 79+45 Mill. eller ialt 124 Mill. Kr.

— I Sammenhæng med disse to Forslag forelagde Regeringen tillige et Forslag vedrørende Æggene, idet det skønnedes nødvendigt at sikre Producenterne en Ægpris paa 2 Kr. 89 Øre pr. kg.

Da Regeringen fandt det forsvarligt ikke at yde Statstilskud til Sikring af nogen bestemt Hjemmepris til Forbrugere, men kun alene til Eksportprisen paa Æg til England, vilde Udgifterne ved Ægordningen kunne holdes indenfor et Beløb af 8½—9 Mill. Kr. i Høstaaret 1946—47.

Vort Partis Stilling.

Det radikale Venstre har lige siden Afslutningen af den dansk-engelske Betalingsoverenskomst (Christmas Møllers) indset, at der maatte sikres Landbruget som det store Eksport erhverv saadanne Produktionsvilkaar, at disse betingede en rimelig Indtjening for Erhvervets Udøvere, da der i modsat Fald maatte befrygtes en Nedgang i Produktionen til Skade for hele Landets Økonomi.

Paa den anden Side maatte Bestræbelserne tillige sættes ind paa at modvirke en Stigning i Prisniveauet, da en saadan yder-

ligere Stigning vilde kunne fremme de inflatoriske Tendenser, man ad andre Veje just søgte at holde nede. Partiet var med andre Ord enig i den Betragtning, at Hjemmemarkedspriserne paa Landbrugets Produkter maatte fastholdes, men at dette maatte ske uden nogen væsentlig Forøgelse af den almindelige Skattebyrde.

Da disse Synspunkter ikke dækkedes af Regeringsforslaget, satte vort Parti straks ind paa at søge Forslaget ændret. Endnu inden Sagen kom til Behandling i Folketinget, havde Jørgen Jørgensen da ogsaa paa et Møde udtalt sig for en noget lavere Smørpris end de 5 Kr. samt antydte den Mulighed, at der — i Forbindelse med den planlagte Margarineproduktion — kunde ansættes lidt højere Forbrugerpriser end de foreslaaede 3 Kr. 89 Øre.

De Konservatives Stilling.

Fra konservativ Side tog man straks til Orde for en Ordning, der »hvilede i sig selv«. Meningen hermed var, at der fastsattes saadanne Eksportpriser, at disse ogsaa blev gældende som Forbrugerpriser paa Hjemmemarkedet.

Socialdemokratiets Stilling.

Denne gik ud paa følgende: Den gennemsnitlige Eksportpris paa Smør forhøjes til 4 Kr. 60 Øre og paa Flæsk til 2 Kr. 60 Øre pr. kg, medens Hjemmemarkedsprisen ansattes til 4 Kr. 25 Øre for Smør og til 2 Kr. 60 Øre for Flæsk (Eksportprisen).

Der stilles et Beløb til Raadighed med det Formaal at nedbringe Prisen paa Foderkager og indført Korn. Et saadant Stats-tilskud skulde ydes indenfor et Forbrug af højst 150 kg Foderkager pr. Ko, dog højst til rundt regnet 6 Køer pr. Brug; Tilskudets Størrelse maatte højst andrage 20 Kr. pr. 100 kg. — Endelig skulde der af det Korn, der maatte blive indført i Høstaaret 1946—47, forlods stilles 75,000 Tons til Raadighed for de mindre Brug til den for Tillægskorn gældende Pris, dog at Nedsættelsen højst androg 20 Kr. pr. 100 kg.

Dette Forslag beregnedes at ville medføre en Udgift for Staten paa 91 Mill. Kr. minus de 20 Mill., der laa i Smørfonden, altsaa netto 71 Mill. Kr.

Kommunisternes Stilling

var, at Producentprisen paa Hjemmemarkedet burde fastsættes til 4 Kr. 25 Øre for Smør og 2 Kr. 50 Øre for Flæsk, men saaledes, at der samtidig gennemførtes en ny Rabatkortordning.

Udgifterne, anslaaet til samme Beløb som Socialdemokratiets Forslag, skulde fremskaffes ved en Formuestigningsafgift

paa 10 pCt. efter samme Regler som i Loven om en Engangsskat. Samtidig gik Partiet ind for, at Staten skulde iværksætte en omfattende Rationalisering af Landbrugets Driftsmetoder og en begyndende Omlægning af Landbrugets Drift.

Forslagenes Behandling.

Carl Petersen (S.) udtalte ved Forslagenes 1. Beh. den 7. August bl. a. følgende:

— Vor principielle Indstilling til Regeringens Forslag er venlig, men vor Tilslutning til den Del deraf, som bestaar i Tilskud til Landbruget, er betinget af, at Regeringen kan give en fyldestgørende Dokumentation for Berettigelsen heraf, samt af, hvilke Planer Regeringen har m. H. t. den finansielle Dækning.

Han tilføjede imidlertid straks, at den hidtil givne Dokumentation ikke var fyldestgørende efter hans Opfattelse.

Saa man først paa Brugene under 10 ha, saa hans Beregninger nemlig saaledes ud: En Producentpris af 4,50 for Smør og 2,60 for Flæsk vilde i 1946—47 give en Indtægt paa 4400 Kr. mod 4600 Kr. i 1944—45; men efter Regeringsforslagene vil Indtægten stige til 5100 Kr.

For de middelstore Brug vilde Indtjeningstallene ligge paa henholdsvis 10,000, 13,000 og 12,200 Kr.

For de store Brug (over 100 ha) vilde disse Tal ligge paa henholdsvis 19,000, 36,000 og 26,500 Kr.

Disse Beregninger, sagde han, viser, at kun Husmændenes Indtægtsforhold kunde begrunde en højere Producentpris end de 4,50 for Smør og 2,60 for Flæsk. Naar de andre to Grupper af Brug med disse Priser kunde holde henholdsvis 10,000 og 19,000 Kr. aarlig, var der ingen Grund til for deres Vedkommende at gaa højere op og da slet ikke til de af Regeringen foreslaaede Produktions-(Eksport-)priser.

Man kunde da, fortsatte han, enten gaa til en Billiggørelse af indførte Foderstoffer for de mindre Brug eller ogsaa differentiere Produktionsprisen saaledes, at disse Brug sikredes en højere Produktionspris end de større og helt store Brug. — (Begge disse af Carl Petersen antydende Veje betød altsaa, at Husmandsbrugene skulde sikres en Særstilling ved Statens Hjælp!)

Hans Pinstrup (V.) anbefalede Regeringsforslagene, men hævdede, at 5 Kr. for Smør og 3 Kr. for Flæsk laa i Underekanten, saafremt Rentabiliteten skulde naas. Det gjaldt i Særdeleshed for Smørrets Vedk., idet der forelaa Rentabilitetsberegninger, som krævede en Smørpris paa 6 Kr.!

Han sluttede med at sige: Som en Overgangsordning, men ogsaa kun som en Overgangsordning, er de stillede Forslag rigtige, paakrævede og nødvendige.

Christmas Møller (K.) kom i sin lange Ordførertale ikke nærmere ind paa sit Partis Særstilling eller paa den Plan, der fra konservativ Side var fremsat overfor Offentligheden om, at Ordningen skulde »hvile i sig selv«. Han sluttede med at sige:

»Vi er parat til at gaa ind i en Forhandling med Regeringen om de tre Forslag om Smør, Flæsk og Æg. Vi er enige i den Hovedbetragtning, at der under Hensyn til Landets økonomiske Situation, under Hensyn til den vanskelige Valutasituation som Følge af, at vi mangler fremmed Valuta til Indkøb af nødvendige Varer, maa skabes en Ordning for Landbruget, hvorved der opnaas Rentabilitet og en saa stor Produktion som muligt. Jeg vil gerne slutte med at understrege, at naar en saadan Betragtning anlægges, er det ikke i særlig Grad med Henblik paa Støtte til Landbruget, men fordi det er en Nødvendighed for hele det danske Samfunds Økonomi«.

Det radikale Venstres Ordfører,

Jørgen Jørgensen, udtalte bl. a.:

»... Samfundet gør vel i at indrette Forholdene paa en saadan Maade, at Landbrugets Produktionsmuligheder udnyttes stærkest muligt. Landbrugets forædlede Produkter er for Tiden Landets vigtigste Valuta. Det er disse Landbrugets Produkter, der skal skaffe Grundlag for de Forsyninger udefra, som kan sætte Hjulene i Gang i vore Virksomheder og gøre det muligt at faa de mange nødvendige Varer ind i Landet, som Befolkningen længselsfuldt venter paa. Derfor er det i Samfundets velforstaaede Interesse, at Forholdene lægges saaledes til Rette, at Landbruget opfordres til at udnytte enhver Mulighed, der foreligger for at skaffe den størst mulige Produktion.

Men selv med de forbedrede Eksportpriser faar Landbruget ikke en Betaling, der gør Produktionen helt lønnende. Under de særlige Forhold, hvorunder Handelen mellem Landene nu for Tiden foregaar, hvor det er Staten, der slutter Aftalerne, og hvor der ved Aftalerne nødvendigvis maa tages et vist Hensyn til at sikre Indkøbsmuligheder for nødvendige Varer, som Befolkningen har Brug for, faar Staten ogsaa nogen Forpligtelse til at medvirke til, at Landbruget faar Arbejdsvilkaar, der nogenlunde svarer til andre Befolkningsgruppers Stilling. Jeg er derfor enig i den Betragtning, der ligger til Grund for de foreliggende Lovforslag, og jeg anser det for ønskeligt og nødvendigt, at Staten for det kommende Aar lige-

som for indeværende Aar garanterer visse Priser til Producenterne for derigennem at bidrage til, at Produktionen kan fortsætte uden alt for store Svingninger«.

Jørg. Jørgensen paapegede Betydningen af en Reducering af de Udgifter, Landbruget har, og udtalte, at kunde Oliekegprisen komme ned paa det Niveau, der var gældende for $\frac{1}{2}$ Aar siden, vilde Landbruget være bedre tjent med en Smørpris paa 4,70 a 4,80. Hertil kom, at med en saadan Pris vilde man nærme sig det Punkt, hvor Eksporten kunde bære sig uden væsentlig Tilskud, og det vilde Landbrugets Udøvere sikkert se paa med Tilfredshed.

Er det kunstige Priser?

Vendt mod Carl Petersen udtalte vor Ordfører:

»Hvad forstaar d. æ. Medlem med sin Udtalelse om, at Landbruget holdes oppe ved kunstige Priser? Hvis Forholdet nu er det, at der for Smørrets Vedk, ikke udkræves Beløb af Betydning for det offentlige til Eksportprisen, men de Penge, der skal anvendes, benyttes til at holde Prisen nede for Forbrugerne, kalder Carl Petersen da dette for kunstige Priser?

At gaa over til at lade Hjemmemarkedet betale den fulde Produktionspris vil jeg anse for meget betænkeligt; det er ikke det, jeg argumenterer for. Det vil meget hurtigt sætte Prisskruen i Gang opefter og føre nye Lønstigninger og andre Prisstigninger efter sig, og det vil ogsaa meget haardt ramme de mange Familier i By og paa Land, hvis Indtægter ikke er forhøjet, og som ikke er i Stand til at faa Erstatning for Prisstigninger af den ene eller den anden Art.

Og lader man Margarinen gaa ind i Forbruget med f. Eks. 25 pCt., vil en ikke uvæsentlig Forhøjelse af Hjemmemarkedsprisen kunne indeholdes i samme Beløb, som en Familie nu betaler til Smør alene; herved vilde en Forhøjelse af Forbrugerprisen faa ringe Indflydelse paa Prisudviklingen«.

Nye, store Skattebyrder bør undgaas.

»Man maa«, sagde Jørg. Jørgensen, »gøre sig klart, at den Skatteudskrivning, som de forelagte Lovforslag fører med sig, og som væsentligt er nødvendig for at holde Priserne nede for Befolkningen her i Landet, lader sig ikke gennemføre, uden at det vil blive en meget følelig Byrde for Befolkningen og ogsaa vil faa meget følelige Virkninger for hele vort Erhvervsliv. Jeg anser det derfor for afgjort nødvendigt, at de Beløb, som der er Tale om at skaffe til Veje ved Skatteudskrivning efter disse Forslag, reduceres meget væsentligt. Det maa nødvendigvis overvejes og undersøges, om Landbrugets Rentabilitet ikke kan

skaffes til Veje paa et lavere Prisgrundlag end det, Forslagene indeholder.

Landbruget er, som jeg allerede har nævnt, ikke selv interesseret i, at Priserne kommer højere end nødvendigt; Landbruget skal jo selv være med til at bære sin Part af Omkostningerne, og Landbruget er i allerhøjeste Grad, set paa længere Sigt, interesseret i, at Prisniveauet ikke stiger til svimlende Højder«.

Tilskud til Foderkagerne.

»Naar jeg tænker mig Muligheden af at yde Tilskud til at bringe Foderkagepriserne ned, vil jeg kun anse det for at være forsvarligt, naar det drejer sig om et Kvantum, som ikke ligger højere end den Import, vi har haft sidste Aar, og som man nogenlunde kan regne med at faa i Aar. Jeg vil ikke anse det for rigtigt at yde Tilskud til Nedsættelse af Foderstoffer i et Omfang, der svarer til det Forbrug, vi havde før Krigen, men for en begrænset Mængde Foderstoffer, mener jeg, det rent nationaløkonomisk vil være en Vinding at faa disse Foderstoffer ud til en saa stor Del af Landbruget som muligt for derigennem at faa udnyttet den Produktion, vi i øvrigt har, bedst muligt. Man maa gøre sig klart, at for hver 20 Kr., Foderstofprisen sættes ned, kan Smørret leveres 20 Øre billigere pr. kg med samme Rentabilitet for Landbruget. Naar vi skal fastsætte Grundlaget for Smørprisen, er det ikke uvæsentligt, at vi ved en noget lavere Smørpris kan faa sikret Rentabiliteten og derigennem blive fritaget for at fremskaffe de meget store Beløb, der ellers kunde blive Tale om.

Carl Petersen antydede Muligheden af en forskellig Pris for Smørret efter de forskellige Brugs Størrelse. Jeg tror ikke, det vil vinde særlig Gehør inden for Husmandskredse, at Husmændene skulde have andre Priser for de samme Varer end Brug af andre Størrelser. Det har altid været et Princip, som man inden for Landbrugskredse har fastholdt, at naar man leverede de samme Varer til Andelsforeningerne, skulde man ogsaa have den samme Pris for den samme Kvalitet. Nu at indføre en Særordning, hvor den, der har under et vist Jordareal, skulde have en højere Smørpris ved Afregningen fra Mejeriet end den, der havde en lille Smule mere Jord, tror jeg ikke, Husmændene vilde sætte særlig Pris paa«.

Om Landbrugets Rationalisering.

Baade Carl Petersen (S.) og Aksel Larsen (Komm.) havde i deres Ordførertaler været stærkt inde paa Tanken om

en Rationalisering i Landbruget. Hertil bemærkede Jørg. Jørgensen bl. a.:

»Dette med at tage Teknikken i Brug med alle de Fordele, det medfører, har altid været et Argument for det store Landbrug for at holde Udstykningen nede, det kan ikke bestrides, at der rent teoretisk kan fremføres mange Argumenter for, at Teknikken bedre kan udnyttes i det store Landbrug end i det lille. Men Livets Praksis har indtil nu dokumenteret, at det er andre Ting i Landbrugsbedriften, som i de smaa Landbrug opvejer de Fordele, den bedre Udnyttelse af Teknikken giver det store Landbrug, og jeg vil nu indtil videre holde mig til og tror paa, at saadan vil det ogsaa være i Fremtiden,

fordi Arbejdet i en Landbrugsbedrift med de levende Ting, som Menneskene der har med at gøre, i saa høj Grad er afhængigt af Personen, af den Interesse, hvormed det bliver udført, og af den Opmærksomhed, hvormed hver enkelt Detaille blive fulgt fra Morgen til Aften i Bedriften.

Afgørende for Økonomien i denne Bedrift er netop alt dette, og der skal megen Teknik og megen Besparelse gennem Teknikken for at opveje de Fordele, som denne rent menneskelige og personlige Indsats i Bedriften betyder.

Derfor siger jeg igen, at jeg afviser ingeniørlunde, at man kan tage teknisk Hjælp ogsaa i de mindre og mellemstore Bedrifter i Brug, men jeg kan ikke tro, at der ligger de store Perspektiver i en Rationalisering, pegende paa Industrien med de store Sammenslutninger. Jeg ved ikke, om det er det kollektive Brug, man nu interesserer sig for, bort fra det, vi hidtil har bygget paa. Den Udvikling tror jeg ikke paa. Jeg vil ogsaa sige, at den Produktion, som Danmark har af Smør, Flæsk og Æg, forudsætter Brugsstørrelser nogenlunde, som vi har her i Danmark, og den vil ikke kunne gennemføres paa samme Maade, ikke saa billigt og ikke saa godt, i Lande, hvor Brugenes Størrelse er af en anden Karakter end her i Danmark. Vi har fundet en Form for Produktionen af disse særlige Produkter, hvor vi er forud for andre, og hvor vi ved et Samarbejde i vore Andelssammenslutninger har skabt Betingelser for at fremstille Varer, der kan konkurrere ude paa Verdensmarkedet. Jeg tror ikke, at vi skal løbe fra det uden videre. Der har vi et Fortrin, som vi skal søge at opretholde«.

Retsforbundet gik imod

udfra den Opfattelse, at de foreslaaede Ændringer var Udtryk for en ren Tilskudspolitik, dvs. Planøkonomi, som Partiets Ordfører (Norlev) udtrykte sig. Han forbeholdt sig at stille

Forslag om Ordningens Bortfald, saa man kunde komme »bort fra den Karruseltur, som hele denne Tilskudspolitik, for den vil uvægerligt ende i Inflation«.

Dansk Samling tavs.

Partiet Dansk Samling indtog den meget »fornemme« Holdning overhovedet ikke at møde med en Ordfører i denne vigtige Sag. — Først ved 2. Beh. erklærede Partiet, at de nu foreslaaede Produktionspriser var for lave, men at Partiet dog ikke vilde stemme imod dem, men undlade at stemme. Derimod agtede det at stemme imod de Hjemmemarkedspriser, som Flertallet var enedes om; de var nemlig for høje. Hvor Pengene til Dækning af Ordningernes Udgifter skulde komme fra, mælede Partiets Ordfører (Stærmose) intet om.

Resultatet af Udvalgsbehandlingen.

Det fremgaar af Udvalgsbetænkningen, at et Flertal (V., R. og K.) var enedes om en Fællesindstilling, gaaende ud paa følgende: Producentprisen paa Smør ændredes fra 5 Kr. til 4,80 og Hjemmemarkedsprisen fastsattes til 4,46; den Afgift, Erhvervsdrivende skulde svare, nedsattes fra 111 Øre til 34 Øre.

Samtidig udtalte Flertallet i Betænkningen, at den gældende Smørrabatordning (under Handelsmin.) udvides til at omfatte alle Børn under 15 Aar; denne Udvidelse var beregnet at ville koste 10 Mill. Kr.

For Flæskeordningens Vedkommende ændredes Producentprisen fra 3 Kr. til 2,90 og Hjemmemarkedsprisen paa hele og halve Svin fra 2,45 til 2,65 for Svin med Hoved og Tær og fra 2,55 til 2,75 for Svin uden Hoved og Tær.

Naar Forbrugerprisen for Smørret blev 4,46, skyldtes dette de Konservative, hvis principale Krav jo var, at Ordningen skulde »hvile i sig selv«. Vi havde helst set en Forbrugerpris paa 4,25, men gik — da det var fastslaaet, at der skulde sendes 12,000 Tons Margarin paa Markedet til en Pris af 2,70 — med til de 4,46. Margarin vilde nemlig, som allerede oplyst, kunne indgaa i Forbruget i et saadant Omfang, at en Families samlede Udgifter ikke behøvede at stige væsentligt. — Venstre tiltraadte disse Synspunkter, hvorefter Flertallet altsaa samlede sig om de Konservatives Forbrugerpris.

De Radikale understregede i Betænkningen, at de til lagde det en ikke uvæsentlig Betydning, at der havde vist sig Mulighed for i 1946—47 at faa et Kvantum Foderstoffer af samme Størrelse som i 1945—46 fremskaffet til Priser paa ca. 60 Kr. pr. 100 kg.

Sagens 2. Behandling.

Under denne udtalte Carl Petersen (S.) efter en lang Udredning af Partiets Synspunkter bl. a. følgende:

»Mit Parti har, som Forholdene har formet sig, afstaaet fra at give vore Standpunkter, som jeg nu har redegjort for, Udtryk i Ændringsforslag, da vi vidste, at der efter det Forlig, der er indgaaet mellem de 3 Partier, ingen Mulighed var for at faa dem vedtaget, og da Flertallet paa intet Punkt har villet imødekomme vore Ønsker eller gaa ind paa vore Synspunkter, vil mit Parti ikke kunne medvirke til Gennemførelse af Flertallets Ændringsforslag«.

Christmas Møller (K.) erklærede, at Produktionsprisen havde været det afgørende for hans Partis Holdning. Men der kunde nu, sagde han, ikke være nogen som helst Tvivl om, at man med en Smørpris paa 4,80 og en Flæskepris paa 2,90 var kommet til et rigtigt Resultat, ja, at man vel oven i Købet kunde sige, at man hermed var i Overkanten af Produktionsprisen. Ordningen vil utvivlsomt betyde, at det »herefter kan betale sig at producere, og at Produktionen vil blive animeret«.

Aksel Larsen (Komm.) fordybede sig i en timelang Filosofering over Landbrugets Økonomi, om den »rette« Produktionspris, om Paalideligheden af Landøkonomisk Driftsbureaus Beregning m. m. Han sluttede med en Erklæring om, at hans Parti ikke kunde medvirke til Ordningernes Gennemførelse, saaledes som Indstillingen herom nu forelaa fra Flertallets Side.

Jørg. Jørgensen fastslog, at han i Udvalget havde gjort, hvad der var muligt, for at Ordningerne kunde have samlet alle de store Partier, men at dette jo altsaa desværre ikke var lykkedes.

Til Aksel Larsen bemærkede han, at Kontorchef Ridder i Landøkonom. Driftsbureau i Udvalget havde gjort fyldestgørende Rede for Bureauets Beregninger, og at der intet Holdpunkt var for Paastanden om, at Beregningerne var urigtige.

Til Carl Petersen sagde vor Ordfører, at Flertalsforslaget betød lige saa gode Indtjeningsmuligheder for Husmandsbrugene som Socialdemokratiets Forslag. Derefter udtalte han:

»Vi gaar ud fra Socialdemokraternes Forslag, hvorefter Husmændene skulde kunne tjene 3900 Kr. + ca. 200 Kr. i Henhold til Nedsættelsen af Foderstofpriserne. Det giver 4100 Kr. til Betaling af Skatter, Forbedring af Bedriften og til at leve for; det svarer til en skattepligtig Indkomst paa ca. 3500 Kr. Det er de bedste Brug; der er ikke Tale om et Gennemsnit af hele Landbruget. 80 pCt. ligger under. Og det er ikke for en 8 Timers Arbejdsdag, denne Indkomst paa ca. 3500 Kr.,

det er 2 Menneskers, Mandens og Konens Løn, ikke for 8 Timers eller 10 Timers, men for 12 eller 14 Timers dagligt Arbejde, altsaa en Løn mellem 3000—4000 Kr., som man maa regne med, at Gennemsnittet inden for denne Gruppe vil blive. Hvor finder det ærede Medlem Hr. Carl Petersen en Betaling for Arbejdet, der svarer hertil? En Arbejdsmand og hans Kone, der begge har Arbejde Aaret rundt, har en Indtægt, der ligger paa det dobbelte af det, der her er Tale om. Hvor finder det ærede Medlem ude i Landet det Sammenligningsgrundlag, som berettiger ham til at sige, at hvis Priserne sættes op, saa at den Husmand, vi her taler om, faar en Indtægt paa 400—500 Kr. mere, saa er det ud over det rimelige, det nødvendige? Hvad er det for et Sammenligningsgrundlag? Det kan ikke være Arbejdsmændene ude i Kommunerne. (Carl Petersen: Hvor-naar har jeg sagt det?) Det siger det ærede Medlem i Betænkningen, at hvis vi sætter højere Priser, saa er det ud over det nødvendige, og det ærede Medlem har Gang paa Gang stemplet de Priser, som vi har fastsat, som urimeligt høje. Jeg argumenterer ikke for, at en Husmand til enhver Tid skal sikres den samme Indtægt som en Lønarbejder, det kan ikke helt sammenlignes. Men der skal gives en virkelig Begrundelse for det, naar man hævder, at de Priser og de Vilkaar, vi nu fastsætter for Landbruget, bringer Landbruget i en for gunstig Stilling«.

Om Forbrugerprisen

udtalte Jørg. Jørgensen bl. a.:

»Carl Petersen hævder, at vi fordyrer Priserne urimeligt paa Hjemmemarkedet. Ogsaa jeg har ønsket, at denne Hjemmemarkedspris ikke skulde blive saa høj. Jeg havde ønsket, at vi skulde blive staaende ved en Forhøjelse til de 4 Kr. 25 Øre, som det ærede Medlem ogsaa gav Tilslutning til, men hvem havde Muligheder for at faa det gennemført? Det havde det Socialdemokrati, som nu holder sig udenfor. Hvis det virkelig var Socialdemokratiets Alvor at ville være med til at sikre den forbrugende Befolkning billigere Priser paa Hjemmemarkedet, saa har Socialdemokratiet med det Standpunkt, det har taget, svigtet ganske eftertrykkeligt. Dets Medvirken til et Resultat vilde have medført, at Hjemmemarkedsprisen var blevet 4 Kr. 25 Øre, som det ærede Medlem og jeg var enige om. Og naar Sandheden yderligere er den, at der fra socialdemokratisk Side gaves Tilslutning til de Pengebeløb, der var nødvendige for at bringe Smørprisen op paa det, vi foreslog, nemlig de 4 Kr. 80 Øre, hvad var der saa tilbage? Der var tilbage, at Flæskeprisen, der i væsentlig Grad har Betydning for det lille Landbrug, som det ærede Medlem Gang paa Gang vil give en gunstigere Stil-

ling, skulde forhøjes fra 2 Kr. 60 Øre til 2 Kr. 90 Øre. Det var denne Foranstaltning, som saa absolut kom det lille Landbrug til gode, Uenigheden stod om, og det var netop dér, det ærede Medlem trak sig tilbage, og Resultatet af, at han trak sig tilbage, er, at Hjemmemarkedsprisen derefter blev 4 Kr. 46 Øre i Stedet for 4 Kr. 25 Øre. Er der nogen, Forbrugerne i Dag har at takke for, at Hjemmemarkedsprisen er blevet for høj, saa er det det ærede Medlem og hans Parti, som, hvis de havde villet føre en Politik i Overensstemmelse med det, de gav Udtryk for, kunde have skabt et Grundlag for Hjemmemarkedets Priser, som havde været mere tjenligt for alle Partier, ogsaa efter mit Skøn, end det, vi nu faar«.

Tilskud til indført Foder.

Carl Petersen mener stadig, sagde Jørg. Jørgensen, at »en Tilskudsordning, hvorefter Husmændene faar en begunstiget Stilling med Hensyn til Prisen paa Foderkager, vil være mere rationel og tiltalende end en almindelig Ordning som den, vi foreslaar gennemført nu. Det kan jeg ikke være enig med det ærede Medlem i. Det, som er Formaålet med disse Lovforslag, er at animere til størst mulig Produktion, at søge at opfordre alle, hvad enten de har større eller mindre Bedrifter, til størst mulig Smørproduktion, og derfor er det af Intesse, at Oliekagerne kommer ud til Køerne dér, hvor de udnyttes bedst, enten de staar det ene eller det andet Sted, og jeg tror ikke, at Husmændene ønsker, de ved en saadan Fordeling skulde have gunstigere Vilkaar end andre.

Naar det ærede Medlem henviser til den Stilling, som Husmændene har i Øjeblikket, hvor 1 Mill. Tdr. Afleveringskorn bliver anvendt til Fordelingskorn til de mange smaa Brug, kan denne Sammenligning slet ikke bruges.

Denne Ordning bygger paa den rent faktiske Ting, at det Landbrug, som under Krigen, da Afspærringen var total for Indførsel af Fodermidler, var gunstigere stillet end alle andre og havde en Forpligtelse til at forsyne Befolkningen og bidrage sit til at holde Virksomhederne i Gang, gik ind paa at aflevere Korn, ogsaa den nævnte Million Tdr. til Husmændene, ja ikke til en Underpris, men for en god Betaling og et Vederlag, der dækkede Udgifterne for dette Korn. Det var ikke en Foræring, Husmændene fik, de fik Kornet til en Pris, som der paa det Tidspunkt meget vel kunde produceres til. Det kan slet ikke sammenlignes med, at man nu vil lave en Særordning, hvor

man giver Husmændene andre Produktionsvilkaar, gunstigere Produktionsvilkaar end andre Størrelsesgrupper inden for Landbruget.

Naar det ærede Medlem stadig viser tilbage til sin Stilling med Hensyn til Tilskud til Indførsel af Foderkorn til Husmændene, har det ikke saa forfærdelig megen Interesse med det Tilskud, som det ærede Medlem vil give til Kornet, hvis der ikke kommer Korn ind. Det tror jeg, det ærede Medlem vil være enig i.

— — —
Ved den endelige Afstemning vedtoges Ordningen med 70 St., medens 54 Medl. (S. og Komm.) hverken stemte for eller imod.

Samlingsregeringens Tilsagn.

Den Erklæring, Samlingsregeringen afgav i September 1945, og som dannede Baggrunden for de i Aar gennemførte Landbrugsordninger, havde følgende Ordlyd:

»Spørgsmaalet om, hvilke Foranstaltninger der for at modvirke en for hele Samfundet uheldig erhvervsøkonomisk Udvikling maatte være Grund til at iværksætte som Følge af Landbrugets fremtidige Prisforhold, vil af Regeringen og Rigsdagen blive taget op til Afgørelse paa Grundlag af en samlet Vurdering af de nævnte Faktorer og med det Formaal at tilvejebringe saadanne Produktionsvilkaar og Indtjeningsmuligheder for Landbruget, at dette Erhverv bliver stillet lige med Landets øvrige Erhvervsgrupper«.

Hvad Ændringerne betyder for det mindre Landbrug.

I Bladet »Husmanden« har der været ført et Ords kifte mellem Martin Hansen, Ærtebjerg, og Jørg. Jørgensen om, hvorvidt Soc.-Dem.s Forslag kunde siges at give det mindre Landbrug større Indtjeningsmuligheder, end det, vi Radikale gik ind for. Jørg. Jørgensen skriver:

— Efter den vedtagne Lov er Landmanden sikret en Smørpris paa 4 Kr. 80 Øre pr. kg. Socialdemokratiet og Kommunerne foreslog en Smørpris paa 4 Kr. 60 Øre — samt et Tilskud paa højst 20 Kr. pr. 100 kg Foderstoffer — Tilskudet kunde dog aldrig bringe Foderstofprisen ned under 40 Kr. pr. 100 kg. Tilskudet var begrænset til 150 kg pr. Ko og højst 1000 kg pr. Ejendom.

En Husmand med 6 Køer kunde altsaa i bedste Fald faa et Tilskud paa 180 Kr. til Nedsættelse af Foderstofpriserne, og malker de 6 Køer hver 150 kg Smør, bliver det altsaa for 900 kg Smør 180 Kr. eller 20 Øre pr. kg Smør.

Det vil altsaa sige, at Husmændene vilde faa det samme efter begge Forslag, men kun saafremt Foderstofpriserne hele Aaret er mindst 60 Kr. pr. 100 kg. Falder Foderstofferne til under 60 Kr., vil Husmanden faa mere efter den vedtagne Lov. Og alle Husmænd, hvis Køer maler mere end 150 kg Smør pr. Ko, og alle andre Landmænd med mere end 6 Køer vil efter det socialdemokratisk-kommunistiske Ændringsforslag faa mindre for Mælken end efter den vedtagne Lov.

Altsaa, selv de Husmænd, der kom ind under »Særbegunstigelsen«, vilde ikke i noget Tilfælde kunne opnaa en højere Pris end efter den vedtagne Lov. For Flæskets Vedkommende foreslog Socialdemokraterne og Kommunisterne en Pris til Producenter paa 2 Kr. 60 Øre pr. kg imod den vedtagne Lovs 2 Kr. 90 Øre pr. kg.

Feder en Husmand 12 Grise a 70 kg = 840 kg med en Forskel paa 30 Øre pr. kg, bliver det 252 Kr.

Tilskud til indført Korn (hvis der kommer noget) var foreslaaet til højst 20 Kr. pr. 100 kg for 75,000 Tons; det vil formentlig i heldigste Tilfælde kunne blive 1 Ton pr. Ejendom, altsaa højst 200 Kr. pr. Ejendom. Det vil sige, at selv i heldigste Tilfælde, hvis der i det hele taget kommer noget Korn til Landet, vil den Husmand, der kommer ind under de foreslaaede Særbegunstigelser, faa en ringere økonomisk Stilling end efter den vedtagne Lov.

Jeg har aldrig ment, at det at Husmændene under de ekstraordinære Forhold i Krigsaarene ved en frivillig Aftale Landbrugerne imellem fik 1 Mill. Tdr. Korn om Aaret, som de betalte med en Pris, der svarede til Produktionsprisen, at det var en Særret. — Det var et Hensyn, Landbruget indbyrdes viste hinanden, som er et smukt Eksempel til Efterfølgelse for andre. — Og Rigsdagen lovfæstede denne Aftale.

Men noget helt andet bliver det den Dag, da Husmændene gennem Lovgivning skal sikres en højere Pris pr. kg Mælk end andre Andelshavere i Mejeriet eller ved Statsstøtte skal sikres Foderstoffer til billigere Priser end andre Landmænd. Saa faar Husmændene en Særstilling, som jeg tror i det lange Løb vil være til Skade for Husmændene selv. Og jeg tror heller ikke, et saadant Standpunkt vil styrke Husmandsbevægelsens beretigede og velbegrundede Krav om en stor Udstykningsreform. Det er ogsaa en Side af Sagen, som man ikke skal lade ude af Betragtning.

Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring.

Under Valgkampen i 1945 var der indenfor vort Parti Enighed om, at Loven om Arbejdsfordeling maatte ændres.

Den 29. November fremsatte Regeringen Forslag til en Ændring af Arbejdsløshedslovene, og det var Tanken, at denne Ændring skulde være saa omfattende, at Loven om Arbejdsfordeling kunde ophæves.

Under Besættelsen var der foretaget et stort Antal Ændringer i Satserne for Arbejdsløshedshjælpen; nedenstaaende skematiske Oversigt over Maksimumsdagpengesatserne i de anerkendte Arbejdsløhedskasser siden 1. April 1939 viser Bevægelserne:

Gældende fra	Reguleret i H. t.	Understøttede Dage pr. Uge	Forsørgere	Ikke-Forsørgere med mindre end 8 Aars Medlemstid	Ikke-Forsørgere med 8 Aars Medlemstid og derover
			Kr.	Kr.	Kr.
1/4 1939	A. L.s § 15. Stk. 3	7	4,30	3,20	3,80
1/12 1939	Lov Nr. 425 af 16/12 39, jfr. A. L.s § 15, Stk. 3.	7	4,60	3,40	4,00
1/4 1940	A. L.s § 15, Stk. 3	7	5,00	3,80	4,40
1/10 1940	Lov Nr. 658 af 17/12 40.	7	5,35 ¹⁾	4,05	4,70
1/4 1941	Lov Nr. 155 af 31/3 41	7	5,75 ¹⁾	4,35	5,05
1/4 1942	Lov Nr. 147 af 30/3 42	7	6,00 ¹⁾	4,60	5,30
1/10 1942	Lov Nr. 441 af 31/10 42.	6	7,00 ²⁾	5,40	6,20
1/4 1943	Lov Nr. 125 af 13/3 43	6	7,50 ²⁾	5,70	6,60
1/4 1944	Lovanord. af 29/3 44	6	7,75 ³⁾	5,95	6,85
1/4 1945	Lovanord. af 15/3 45	6	8,35 ³⁾	6,35	7,40
1/4 1945	Lovanord. af 20/3 45	6	10,00 ⁴⁾	7,60 ⁵⁾	8,90 ⁵⁾

¹⁾ Hertil kommer yderligere Børnetillæg med 30 Øre pr. Dag for hvert hjemmeværende Barn under 15 Aar, dog højst 1,20 Kr. pr. Dag.

²⁾ Børnetillæg ændret til 35 Øre pr. Barn pr. Dag og højst 1,40 Kr. pr. Dag.

³⁾ Børnetillæg ændret til 40 Øre pr. Barn pr. Dag og højst 1,60 Kr. pr. Dag.

⁴⁾ Børnetillæg ændret til 60 Øre pr. Barn pr. Dag og højst 2,40 Kr. pr. Dag.

⁵⁾ Hertil kommer Huslejetilskud.

Endelig gennemførtes saa i Foraaret 1945 den Ændring, at Understøttelsen maatte andrage 80 pCt. af den normale Indtægt, mod tidligere 66²/₃ pCt.

Arbejdsfordelingen byggede paa det Princip, at man i Stedet for at afskedige den Del af Arbejderne, der ikke var Brug for, fordelte Arbejdet imellem Arbejderne, hvorved de alle fik kortere Arbejdstid, og for den Tid, de saa var ledige, udbetaltes der 80 pCt. af den normale Arbejdsløn. Udgifterne herved blev afholdt af Staten.

Eksempel: En Virksomhed beskæftiger 60 Arbejdere, men paa Grund af Materialeangel er der kun Arbejde til 40. Der indføres Arbejdsfordeling, og samtlige 60 Arbejdere faa 4 Arbejdsdage og 2 Fridage pr. Uge.

Hvis den gennemsnitlige Arbejdsfortjeneste var 120 Kr. p r. U g e, vilde Arbejderne under Arbejdsfordelingen faa udbetalt $4 \times 20 + 2 \times 16 = 112$ Kr. p r. U g e. Det synes rimeligt at antage, at denne Ordning maa være farlig i det lange Løb, da den yder for ringe Vederlag til de Arbejdere, der arbejder i 6 Dage ugentlig, i Forhold til dem, der kun arbejder i 4 Dage.

Under Behandlingen af Lovforslaget, der for det første tilstræbte at nedsætte Understøttelsen til Ikke-Forsørgere, at indføre højere Bidrag til Familier med Børn og ændre Understøttelsen til Ikke-Forsørgere til højest $66\frac{2}{3}$ pCt. mod nu 80 pCt. af normal Arbejdsfortjeneste, viste det sig hurtigt, at Kommuner og Socialdemokrater gik voldsomt imod Forslaget og betegnede det som ødelæggende for Arbejderne.

Vort Parti gav Tilsagn om en grundig Udvalgsbehandling, og hvis man herved fik Materiale, der viste, at de foreslaaede Ændringer var paakrævede, vilde Partiet medvirke.

Udvalgets Arbejde blev meget omfattende, og i det følgende anføres nogle af de Oplysninger, der tjente som Grundlag for den Stilling, vort Parti tog til Loven.

Da det var bleven stærkt fremhævet, at Arbejderne var bleven underbetalt i Besættelsestiden, udbad Udvalget sig Oplysninger om Forholdet mellem Detailpristal og Arbejdsløn i Perioden 1939—1945.

		Detailpristal	Arbejdsløn	Indeks f. Realløn
Juli	39	100	11,68 Kr.	100
—	40	127	12,76 »	86
—	41	151	14,24 »	81
—	42	154	14,88 »	83
—	43	154	16,00 »	89
—	44	157	16,96 »	92
—	45	159	18,08 »	97
Oktober	45	159	18,72 »	101

Tallene gælder for Haandværk og Industri og er beregnet paa Grundlag af Timefortjenesten; de viser med stor Tydelighed, at Arbejdslønnen i Krigsaarene laa betydelig tilbage for Stigningen i Detailpriserne, men tillige, at Balance var opnaaet i Oktober 1945.

Til Belysning af Understøttelsens Højde i Forhold til Arbejdsfortjenesten modtog Udvalget nedenstaaende:

Tabel vedr. Forholdet mellem Arbejds- og Understøttelse.

Aar	Gennemsnitlig Dagløn i Haandværk og Industri	Gennemsnit- lig daglig Understøt- telse	Realløn	Realunder- støttelse med Realløn 1917 som Basis	Understøt- telse i Pro- cent af Løn
	Kr.	Kr.			
1917	6,40	2,63	100	41	41,1
1919	11,76	4,05	133	46	34,4
1921	14,80	3,18	155	33	21,5
1923	10,96	3,14	129	37	28,6
1925	12,08	3,11	139	36	25,7
1927	10,32	3,06	141	42	29,7
1929	10,32	3,01	145	42	29,2
1931	10,48	2,99	164	47	28,5
1933	10,48	3,20	160	49	30,5
1935	10,64	3,29	150	46	30,9
1937	10,80	3,79	145	51	35,1
1939	11,76	4,07	152	53	34,6
1941	14,08	5,39	126	48	38,3
1943	15,76	7,37	133	62	46,8
1945*)	18,40	10,70	153	89	58,2

*) De for 1945 anvendte Tal er skønsmæssigt anslaaet.

Af denne Opstilling vil det fremgaa, at Arbejdernes Realløn er undergaaet en glædelig Ændring i Løbet af de ca. 30 Aar, ligesom det viser sig, at Arbejdsløshedsunderstøttelsen er steget forholdsvis mere end Arbejdslønnen.

For at orientere Udvalget med Hensyn til Løn og Arbejdsløshedsunderstøttelse i andre Lande blev der fremskaffet en Del Materiale til Sammenligning mellem Danmark og Sverige. Det fremgik klart af dette Materiale, at Danmark baade med Arbejdsløn og Understøttelse taalte Sammenligning med Sverige.

Ogsaa til Belysning af Arbejdsfordelingens Omfang modtog Udvalget en hel Del Oplysninger, hvoraf det fremgik, at der i November 1945 var ialt 68,362 Arbejdere paa Arbejdsfordeling. I Gennemsnit havde de en Nedsættelse i Arbejdstiden paa ca. 15 Timer pr. Uge. Ca. 12 pCt. af de ca. 570,000 organiserede Arbejdere var under Arbejdsfordeling.

Af en Oversigt over, hvilke Fag, der benyttede Arbejdsfordelingen mest, fremgik, at de kvindelige Arbejdere var forholdsvis stærkt repræsenterede, og det var endda paa et Tidspunkt, da der var meget betydelig Mangel paa huslig Medhjælp.

F. Eks. var der fra Arbejdsanvisningskontoret i Roskilde Indberetninger, der viste, at samtidig med, at de kvindelige Arbejdere paa visse Virksomheder i Roskilde var paa Arbejdsfordeling, var det meget vanskeligt at skaffe kvindelige Arbejdere til Hospitalerne.

Det havde været Hensigten at gennemføre Loven hurtigt, men den grundige Udvalgsbehandling medførte, at Arbejds- og Socialministeren maatte gennemføre en Forlængelse af den gældende Lov, saaledes at den nye Lov først fik Gyldighed fra 1. Marts 1946.

Som Hovedresultat kan det anføres, at den nye Lov forhøjer Børnetillæget fra 60 Øre til 1 Kr. pr. Barn og Dag, samt at der gives Tilskud til Børn under 17 Aar, hvis Forældrene har væsentlige Udgifter til deres Uddannelse. Grænsen var tidligere 14 Aar.

Endvidere ydes der Huslejhjælp til Forsørgere; denne Hjælp kan andrage indtil 60 Kr. pr. Maaned i København og 40 Kr. pr. Md. i det øvrige Land. Endelig kan Forsørgerne oppebære $\frac{4}{5}$ (80 pCt.) og andre forsikrede $\frac{2}{3}$ ($66\frac{2}{3}$ pCt.) af den gennemsnitlige Arbejdsfortjeneste pr. Dag i vedkommende Fag eller Faggruppe.

Lovens Virkninger vil fremgaa af følgende Tabel, der giver sammenlignende Eksempler til Belysning af Satserne for Arbejdsløshedsunderstøttelse og Arbejdsfordelingsgodtgørelse 1943—1945 og efter den nye Lov.

Metalarbejdere	1943	1945		Efter den vedtagne Lov
		Arbejdsløshedsunderstøttelse	Arbejdsfordelingsgodtgørelse	
Ikke-Forsørgere	6,55	10,50	18,25	7,80
Forsørgere	7,50	12,40	18,25	11,20
„ m. 1 Barn	7,85	13,00	18,25	12,20
„ „ 2 „	8,20	13,60	18,25	13,20
„ „ 3 „	8,55	14,20	18,25	14,20
„ „ 4 „	8,90	14,80	18,25	15,20

Det maa bemærkes, at de anførte Tal omfatter Metalarbejderne, der hører til de højst lønnede Fag.

Hovedlinien, at give en mindre Understøttelse for Ikke-Forsørgere og større Tillæg for Familieforsørgere med Børn og efter Børneantallets Størrelse, er absolut rigtig.

At Arbejdsfordelingen maatte bringes til Ophør, var givet. Denne Ordning var særdeles fornuftig, da den under Besættelsen var vendt mod Tyskern, men den var yderst farlig efter Besættelsens Ophør, da den vendte sig imod Samfundets virkelige Interesser.

Det er i god Overensstemmelse med vore Standpunkter at lovgive saaledes, at Arbejderne har direkte Interesse i at arbejde og ligeledes selv har Interesse i at søge Arbejdet, hvor det findes, samtidig med at der tages rimeligt Hensyn til de Arbejdere, der har flere Børn, og som ikke kan faa Arbejde.

Lempelser af Bygningsskatterne.

Ved den i 1945 stedfundne Ejendomsskyldvurdering skete der en Stigning saavel i de skattepligtige Grundværdier som i de skattepligtige Bygningsværdier. Dette vilde medføre en til disse Værdistigninger svarende Forhøjelse af Ejendomsbeskatningen til Staten og den fælleskommunale Udligningsfond samt til Købstadkommunerne, medens det maatte antages, at Forhøjelsen af Vurderingssummerne for Sognekommunerne og Amtskommunerne vilde følges af en Nedsættelse af Ejendomsskattepromillerne.

Imidlertid vilde den Forhøjelse af Bygningsskatterne, som blev en Følge af de nye Vurderinger, forholdsmæssigt virke særligt tyngende baade for de mindre Beboelsesejendomme og for de mindre Landbrugsejendomme, idet de i Lovgivningen fastsatte Fradrag i Bygningsværdien, forinden Skatten beregnes, ikke var afpasset efter de nye højere Bygningsværdier. Hertil kom, at en Forhøjelse af Bygningsskatterne i Byerne i Hovedsagen vilde blive overvæltet som øget Husleje. Da den almindelige Opfattelse desuden mere og mere vender sig imod at anvende Bygninger som Skatteobjekt, fandt Det radikale Venstres Rigsdagsgruppe, at Tidspunktet var inde til at gøre en Indsats for at gennemføre Partiets principielle Opfattelse, at der ikke bør hvile nogen Skat paa Bygningsværdierne og i alle Tilfælde ikke lægges øgede Skatter paa Bygningerne. Partiet forelagde derfor den 31. Januar 1946 i Folketinget et Lovforslag om Begrænsning af Udskrivning af Ejendomsskyld.

Det radikale Forslag gik ud paa følgende:

Fremtidig skulde der ikke for nogen Ejendom svares Ejendomsskyld til Staten og den fælleskommunale Udligningsfond af et højere Beløb end Ejendommens afgiftspligtige Beløb til Ejendomsskyld i Skatteaaret 1945—46 (dvs. før den nye Vurdering).

Kommunal Ejendomsskyld skulde fremtidig ikke for nogen Ejendom svares af et højere Beløb end Ejendommens afgiftspligtige Beløb til Ejendomsskyld i Skatteaaret 1945—46, og det skattefrie Fradrag i Bygningsværdierne skulde forhøjes til 6000 Kr. i Landkommunerne og 8000 Kr. i Købstæderne.

Købstadkommuner, hvor det samlede afgiftspligtige Beløb til Ejendomsskyld vilde gaa ned som Følge af det forhøjede skattefrie Fradrag, skulde have Adgang til at forhøje Udskrivningen paa fast Ejendom med det til Nedsættelsen svarende Skattebeløb.

Dette Forslags Gennemførelse vilde betyde, at der ikke af nogen Ejendom skulde svares større Ejendomsskyld trods Vurderingsforhøjelsen. (Dog vilde naturligvis Grundskylden stige med et Skattebeløb, der svarede til Stigningen i Grundværdien. Det var kun Tanken at gennemføre en Lettelse for Bygnings-skatteerne, ikke for Grundværdibeskatningen).

Endvidere vilde Forslagets Bestemmelse om, at ingen Ejendom skulde svare Ejendomsskyld af et højere Beløb end i Skatteaaret 1945—46, medføre, at alt Nybyggeri blev fritaget for Bygningsskatter, en Reform, der vilde lette Byggeriet og for Ejendomme, opført efter 1. April 1946, fjerne den urimelige Skat paa Boligen, som Ejendomsskylden repræsenterer.

Fra alle Sider i Folketinget kunde man tilslutte sig Lovforslagets Hensigt, nemlig under Hensyn til Virkningerne af den nye Ejendomsskyldvurdering at gennemføre en Begrænsning af Udskrivningen af Ejendomsskylden, men Bertel Dahlgaard, der var vor Ordfører og Formand for det nedsatte Udvalg, kunde dog ikke samle et Flertal om en saa vidtgaaende Reform som foreslaaet. Bestemmelsen om at fritage alt Nybyggeri for Bygningsskat vilde Finansministeren ikke gaa med til, ligesom der heller ikke kunde opnaas Enighed om at lade den gamle Vurdering være gældende for Beregningen af Bygningsskatteerne.

Et Resultat kom der dog ud af det radikale Initiativ, idet Venstre, Socialdemokrater og Kommuniste gik med til et ændret Forslag, der indførte højere skattefrie Fradrag. Ifølge Forslaget forhøjedes Fradraget ved Beregning af Ejendomsskylden til Staten og den fælleskommunale Udligningsfond med 2000 Kr. til 12,000 Kr. Ved Beregningen af den kommunale Ejendomsskyld forhøjedes Fradragene i København-Frederiksberg med 4000 Kr., i Købstadkommunerne samt Marstal Handelsplads og de sønderjyske Flækker med 3000 Kr. og i Landkommunerne med 2000 Kr. Endelig forhøjedes Fradraget for hver Beboelseslejlighed ud over een fra 1000 Kr. til 1500 Kr. (Dette sidste vilde komme især de store Beboelsesejendomme i Byerne tilgode og hindre en Huslejestigning).

Forslaget, der ikke var saa vidtgaaende som det af Det radikale Venstre stillede, men dog gav saadanne Lempelser, at den forhøjede Vurderings Virkninger bortelimineredes for de mindre Ejendomme, gennemførtes af de nævnte Partier. Som Partistillingen var, kunde Det radikale Venstre være tilfreds med, hvad der var opnaaet.

En særlig Interesse knytter sig til de Konservatives Stilling til Sagen. Deres gode gamle ærkekonservative Indstilling kom her rigtig frem. For dem gjaldt det om at faa de store Grundværdistigninger fritaget for øgede Skattebyrder, og de foreslog

derfor, at man helt skulde undlade at lægge den nye Vurdering til Grund ved Skatteberegningen. Dahlgaard afviste dette kategorisk, idet det vilde betyde, at især Grundspekulanter i Hovedstadsområdet vilde slippe for meget store Skatteforhøjelser i Grundskylden. Naturligvis vilde Det radikale Venstre ikke række Grundspekulanterne en saadan hjælpende Haand, der blot vilde opfordre til endnu vildere Spekulation.

Ved 3. Behandling gjorde de Konservative endnu et Forsøg paa at komme Grundspekulanterne til Undsætning, idet de stillede et Ændringsforslag om, at Indenrigsministeren skulde bemyndiges til at lade Kommuner i Hovedstadsområdet følge samme Fradragsregler som København og Frederiksberg, dvs. give dem højere skattefrie Fradrag. Forslaget afvistes af de øvrige Partier.

Skolebespisning.

I Henhold til Lov om offentlig Forsorg har der i en Aarrække været etableret offentlig Skolebespisning i mange af Landets Kommuner i Maanederne November—Marts. Bepisningen har været vederlagsfri og har været tilgængelig for skolesøgende Børn af ubemidlede Familier.

Skolebespisningen er en forebyggende Foranstaltning til stor Nytte for Folkesundheden.

Under Hensyn til de Vanskeligheder, som det under Krigens og Besættelsestidens usikre Vareforsyningsforhold maatte volde økonomisk daarligt stillede Familier at skaffe deres Børn en sund og tilstrækkelig nærende Kost, har man ved Lov (eller Lovanordning) udvidet Skolebespisningen til at omfatte hele Aaret. Da der fortsat er Vanskeligheder med Hensyn til Ernæringssituationen, forelagde Indenrigsministeren et Lovforslag om ogsaa i Finansaaret 46—47 at udvide Skolebespisningen til hele Aaret, og dette Forslag blev tiltraadt af alle Partier. Samtidig fastsattes det Beløb, der af Statskassen stilles til Raadighed som Tilskud til Kommunernes Udgifter til Skolebespisning i Finansaaret 46—47, til 1 Mill. Kr., saaledes at det skulde blive muligt at give Kommunerne et Starttilskud paa $\frac{1}{3}$ af de Udgifter, de har til Skolebespisningen; det er det Maksimum, som Loven fastsætter, at Kommunerne kan faa refunderet af Statskassen.

Loven fastsætter, at det kun er Børn af ubemidlede, der har Adgang til Skolebespisningen. Det er uheldigt, at der paa denne Maade sættes Skel mellem Skolebørnene. Det radikale Venstre har dog ikke i den nuværende Situation villet stille Forslag om Ændring af dette og kunde derfor give sin Tilslutning til det forelagte Forslag.

Kvindelige Præster.

Gang paa Gang har Kvinders Adgang til Præsteembeder i Folkekirken været behandlet i Rigsdagen. Altid har det radikale Venstre staaet paa det Standpunkt, at Lovgivningen ikke burde hindre Ansættelse af en Kvinde som Præst, men hidtil har det ikke været muligt at faa gennemført en Lovgivning efter disse Linier. Loven om Adgang til Præsteembeder, der særligt vedrører Lægmands Adgang hertil, skulde revideres i sidste Rigsdagssamling, og Revisionsbestemmelsen var indsat for 5 Aar siden netop med Henblik paa Spørgsmaalet om at give Kvinderne Adgang til Præsteembeder. Stemningen i Rigsdagen har i Aarenes Løb forskudt sig i Retning af at tiltræde det radikale Partis Standpunkt; i 1941 vilde man dog paa Grund af de særlige Forhold ikke foretage nogen Ændring. I sidste Samling var man paa en vis Maade blevet endnu venligere stemt overfor Muligheden af kvindelige Præster. Foruden den socialdemokratiske og den kommunistiske Ordfører udtalte Venstres Ordfører sig i og for sig i Favør af at aabne Kvinder Adgang til Præsteembeder, men ønskede dog Lovens Revision udsat. Man vilde til sin Tid medvirke til en endelig Afgørelse, og Kirkeministeren, der ikke havde stillet Forslag om Ændring af Lovgivningen, saaledes at Kvinder kunde ansættes i Folkekirken, erklærede, at hans Motivering herfor ikke var af teologisk Natur, dvs. af principiel Art, men var den, at der efter hans Mening ikke forelaa nogen Situation, som krævede en Ændring, og at »det aldrig var uklogt at lægge sig Grundtvigs Ord paa Sinde om at vente alting i Naturens Orden«.

Principiel Modstander var derimod den konservative Ordfører, Pastor Fabricius, der imidlertid blev imødegaaet af sin Patifælle, Professor Hvidberg. Retsstatspartiets Ordfører var Tilhænger af, at der nu blev skaffet Kvinder Adgang til Præsteembeder, medens Dansk Samlings Ordfører talte derimod.

Det radikale Partis Ordførere, Jørgen Jørgensen og Kirsten Gloerfelt-Tarp, udtalte sig begge for, at man

ikke udskød den omtalte Lovændring, og understregede, at det er Rigsdagens Opgave at sørge for, at Kvinder ikke paa Forhaand er udelukkede fra at faa kirkelige Embeder, og at det derefter er i Kirkens Haand, i hvilket Omfang Loven faar praktisk Betydning. Iøvrigt maa det siges, at der foreligger og længe har foreligget en Situation, som gør en Lovændring paakrævet. I over 20 Aar har cand. theol. Ruth Vermehren trofast udført Sjælesørgergerning paa Kvindefængslet. Tidligere maatte hun ikke forrette Altergang og Barnedaab; det er Biskopperne imidlertid for nylig gaaet med til, saaledes at hun nu faktisk paa Kvindefængslet udfører Præstegerning, men udnævnt til Præst kan hun ikke blive og heller ikke ordineret; hun maa gøre Arbejdet ansat som »Forsorgssekretær«.

Lovforslaget gik i Udvalg. Forslag om at høre Menighedsraadene blev stillet, men maatte falde. Derimod gik man med til et af Kirkeministeren fremsat Ønske om at forespørge Biskopperne enkeltvis om deres Stilling til Ordination af kvindelige Præster.

Man maa være berettiget til at forvente, at det i den kommende Rigsdagssamling vil lykkes at faa gennemført en Ændring af Lovgivningen, saaledes at der ikke fortsat er en Hindring for, at Kvinder kan blive Præster i Folkekirken. Det hviler paa det radikale Venstres Rigsdagsgruppes Skuldre at tvinge en endelig Afgørelse igennem.

Lægeundersøgelse af Smaabørn.

I sidste Rigsdagssamling gennemførtes en Del Love, som maa betragtes som en Supplering af Loven af 1937 om Sundhedsplejersker og Barneplejestationer, der gennemførtes, da Dahlgaard var Indenrigsminister. Det drejer sig om Loven om: Mælkehjælp til Kvinder under Svangerskab og i Perioden efter Fødslen, Loven om Lægeundersøgelse af Børn og Loven om Skolelæger.

Ved Sundhedsplejerskeordningen var der skabt Adgang til Tilsyn med Spædbørn, og med Skolelægeordningen skabes Lægetilsyn med Børn i den skolepligtige Alder. Der var herefter et Hul i Lovgivningen, da der dels ikke var nogen almindelig Adgang til gratis Lægeundersøgelse for Spædbørnene — Børneplejestationer findes kun faa Steder i Landet —, og da der overhovedet ikke var nogen Art af helbredsmæssig Kontrol

med Børn fra 1 Aar og til den skolepligtige Alder. Det var dette Hul, som Loven om Lægeundersøgelse af Smaabørn udfyldte.

Efter Loven om Lægeundersøgelse af Børn er der sikret Børn under den skolepligtige Alder Adgang til gratis at faa foretaget et vist Antal forebyggende Helbredsundersøgelser. Staten bærer Halvdelen af Udgifterne, Kommunen Halvdelen.

Ligesom Brugen af Sundhedsplejersker er tilgængelig for alle Hjem med Spædbørn uden Hensyn til Hjemmets Økonomi, er en Lægeundersøgelse gratis for alle. Herved understreges det sygdomsforebyggende Formaal.

Forskellige Ordførere, heriblandt Kirsten Gloerfelt-Tarp, udtrykte nogen Bekymring for, at nogle Kommuner nu vilde slaa sig til Ro med at indføre disse Lægeundersøgelser og undlade den noget dyrere og meget nyttige Ansættelse af Sundhedsplejersker. Sundhedsplejerskeordningen havde haft meget vanskeligt ved at trænge igennem i Landkommunerne, men den var af afgørende Betydning for at nedbringe Spædbørnsdødeligheden. Da det desuden oplystes, at der ikke var et tilstrækkeligt Antal uddannede Sundhedsplejersker til at dække Landet, lovede Indenrigsministeren efter Forhandling med Undervisningsministeren, at der skulde blive truffet Foranstaltninger til Uddannelse af flere.

Det er nu i Kommunernes Haand at udnytte saavel Loven om Sundhedsplejersker som Loven om Lægeundersøgelse af Smaabørn, saaledes at Befolkningen kan blive opdraget til i Tide at faa forebygget Helbredsskader hos Børnene og derved virke til at skabe en sund Slægt.

Indholdsfortegnelse

	Side
Valget, Regeringsdannelsen og vort Partis Stil-	
ling	1
Valgretsaldere til de kommunale Valg.	5
Den sønderjydske Skoleordning.	7
Erhvervsbeskatningen.	13
Omsætningsafgiften af Motorkøretøjer. Benzin-	
prisen	15
Beskatning af Frugtplantager	17
Revision af Loven om Grundstigningskyld . .	18
Funktionærlovens Revision.	19
Fiskerilovene	21
Jordspørgsmaalet	22
Engangsskatten	25
I. Formuestigningsafgiften	25
II. Stabiliseringslaanet	27
Værdiberegningen for fast Ejendom	28
Formueopgørelser, der ikke medregnes som Formue-	
stigning	28
Bertel Dahlgaards Udtalelse i Betænkningen om En-	
gangsskatteforslaget	29
Forhøjelserne af de indirekte Skatter, Post- og	
Jernbanetaksterne og Forlystelsesafgifterne .	30
Forslaget om Forhøjelse af Jernbanetaksterne	32
Forlystelsesskattens Forhøjelse.	33
Alders- og Invaliderenteloven.	34
Den hævede Aldersgrænse	36
De enlige Kvinder	37
Invalidernes Forhold	37
En Folkepensionering	38
Hvad den nye Lov yder	38
Efter gammel Lov.	39
Flere Rentemodtager-Boliger	40
Arbejderpartiernes Overbud.	40
Fradragsreglerne ved Indtægt af Arbejde og Formue .	41
Forsvar, Hjemmeværn m. m.	43
Bemyndigelse til Afvigelser fra Hærlovene	44

	Side
Christmas Møller lægger Kortene paa Bordet . . .	46
Nedsættelse af en Forsvarskommission	47
De militære Udgifter	49
Overenskomsten med Hjemmeværnsforeningerne	51
Ny Vaabenlov	51
Andre Sager af militær Art	54
Konfiskation af tysk og japansk Ejendom . .	55
Skødeklausulejendomme	58
Loven, der forringer Kvindernes statsborgerlige	
Stilling	61
Boliganvisning.	64
Flertal for visse Ændringer	65
Krigsskadeforsikrings-Bidragene	66
Kommunisternes Overbud	66
Skærpet Kontrol med Selvangivelse, Amtsskat-	
teraad og Amtslignings-Inspektører	67
Bretton-Wood-Planen	69
Den internationale Bank.	69
Danmark og Bretton Woods	70
Kronens Begyndelseskurs og Bretton Woods	71
Hvordan ændres et Lands Valutakurs	71
Husmoderafløsning	72
Minister- og Rigsdagslønninger	76
Rigsdagslønningerne	76
Indkøbsforeninger	78
Kornordning for 1946—47	79
Socialdemokratiets Ændringsforslag	81
Amtsskolekonsulenterne	82
Hjælp til Arbejdsløse	83
Gælds begrænsningsloven.	84
Præstelønningslovene	85
Rabatkortordningens Bortfald	86
Forræderiloven — Straffelovstillæget	88
Arbejdsløshedsforsikringen	93
1. Arbejdskortenes Bortfald.	93
„Den paa Egnen gængse Løn“	94
2. De forsikredes Formuegrænser	94
Forslagets Behandling	94
Lovgivningen om Byggeri med offentlig Støtte	97

	Side
Sukkerordningen.	101
Kommunisternes Forslag	102
Finanserne	103
Arbejdere og Arbejdsgivere — Voldgift	105
Proteststrejkerne	107
„Social-Demokraten“ og Trykkefriheden	108
Arbejdsmandsstrejken bringes til Ophør	108
Det radikale Forslag om Voldgift m. m.	109
Det radikale Forslag om en Arbejdskommission.	111
Den nye Tjenestemandsløvslov.	113
Landbrugsordningerne	116
Forslaget om Smørret	116
Forslaget om Flæsket	117
Vort Partis Stilling	117
De Konservatives Stilling	118
Socialdemokratiets Stilling	118
Kommunisternes Stilling.	118
Forslagenes Behandling	119
Det radikale Venstres Ordfører	120
Er det kunstige Priser?	121
Nye, store Skattebyrder bør undgaas	121
Tilskud til Foderkagerne	122
Om Landbrugets Rationalisering	122
Retsforbundet gik imod	123
Dansk Samling tavs	124
Resultatet af Udvalgsbehandlingen	124
Sagens 2. Behandling	125
Om Forbrugerprisen	126
Tilskud til indført Foder.	127
Samlingsregeringens Tilsagn	128
Hvad Ændringerne betyder for det mindre Landbrug	128
Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring	130
Tabel vedrørende Forholdet mellem Arbejdsløn og Understøttelse	132
Lempelser af Bygningsskatterne	134
Skolebespisning	136
Kvindelige Præster	137
Lægeundersøgelse af Smaaabørn.	138

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk